

ΑΔΙΑΒΑΘΜΗΤΗ

**ΣΧΟΛΗ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΑΣ
7^Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΣΕΙΡΑ
ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΗΣ ΜΑΘΗΣΗΣ**

ΑΤΟΜΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

**«ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΩΝ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ
ΠΑΡΑΚΤΙΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΧΑΡΑΞΕΩΝ
ΥΦΑΛΟΚΡΗΠΙΔΑΣ ΚΑΙ ΑΟΖ»**

**ΑΠΟ ΤΟΝ
ΑΝΧΗ (ΠΖ) ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟ (ΑΜ:3302)**

ΙΟΥΝΙΟΣ 2017

ΑΔΙΑΒΑΘΜΗΤΗ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Σκοπός	4
2. Δομή	5
3. Προϋποθέσεις Εργασίας	6

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 : ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΘΑΛΑΣΣΙΩΝ ΖΩΝΩΝ ΚΑΙ Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΩΝ ΟΡΩΝ ΑΙΓΙΑΛΙΤΙΔΑ ΖΩΝΗ, ΥΦΑΛΟΚΡΗΠΙΔΑ ΚΑΙ ΑΟΖ

1.1 Γενικότερη Οριοθέτηση Αιγιαλίτιδας Ζώνης	7
1.2 Γενικότερη Οριοθέτηση Υφαλοκρηπίδας και ΑΟΖ	9
1.3 Χάραξη Ενιαίου Θαλάσσιου Ορίου	11
1.4 ΔΔΧ και Δίκαιο Θαλασσών	12

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 : ΤΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΤΩΝ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΕΩΝ – ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΓΕΝΕΥΗΣ 1958, 1983, ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ ΤΟΥ ΔΔΧ

2.1 Το ειδικότερο καθεστώς των οριοθετήσεων - Η περίπτωση της Υφαλοκρηπίδας και της ΑΟΖ	13
2.2 Ειδικότερες Αρχές Οριοθέτησης της Υφαλοκρηπίδας και τα Ζητήματα περί οριοθέτησης της ΑΟΖ	15
2.3 Παράθεση και Ανάλυση εννοιών σχετικά με τις υποθέσεις του ΔΔΧ και τις συντεταγμένες κρατών.....	19

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 : ΔΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΠΕΡΙ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΕΩΝ ΘΑΛΑΣΣΙΩΝ ΖΩΝΩΝ

3.1 Στοιχεία Δικαστικών αποφάσεων οριοθέτησης θαλασσίων ζωνών...23	
3.2 Υπόθεση Υφαλοκρηπίδας Βόρειας Θάλασσας (1969)	24
3.3 Η διαιτησία για την οριοθέτηση της Υφαλοκρηπίδας μεταξύ Ηνωμένου Βασιλείου και Γαλλίας (1977)	27
3.4 Η υπόθεση της Υφαλοκρηπίδας μεταξύ Τυνησίας και Λιβυκής Αραβικής Τζαμαχίρια (1982)	30
3.5 Η υπόθεση του Κόλπου του Maine ανάμεσα σε Καναδά και ΗΠΑ (1984)	32
3.6 Η υπόθεση της Υφαλοκρηπίδας μεταξύ Λιβύης και Μάλτας (1985) .33	
3.7 Η υπόθεση της οριοθέτησης θαλάσσιων ζωνών μεταξύ Γροιλανδίας και Jan Mayen (Δανία/Γροιλανδία 1993).....	34

3.8	Η υπόθεση για την οριοθέτηση θαλάσσιων ζωνών και των εδαφικών ζητημάτων μεταξύ Κατάρ και Μπαχρέϊν (2001)	35
3.9	Η υπόθεση εδαφικών και θαλάσσιων ζητημάτων μεταξύ Νικαράγουας και Ονδούρας (2007).....	37
3.10	Η υπόθεση για την οριοθέτηση ΑΟΖ και Υφαλοκρηπίδας μεταξύ Ρουμανίας και Ουκρανίας (2009).....	38
3.11	Η διαιτησία για την οριοθέτηση της Γραμμής θαλάσσιων συνόρων μεταξύ Μπαγκλαντές και Μιανμάρ (2012)	39
3.12	Άσκηση δικαιωμάτων στην ΑΟΖ και διαφορές από οριοθέτηση	40

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 : ΔΙΜΕΡΕΙΣ ΣΥΜΦΩΝΙΕΣ ΑΟΖ ΚΑΙ ΣΧΕΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ 44

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 : ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ 48

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. ΣΚΟΠΟΣ

Είναι σαφές ότι, εάν δεν υπήρχε διαλεκτική ζύμωση μεταξύ Ανθρωποχώρου και Φυσικού Χώρου, δεν θα υπήρχε Οικονομία, ούτε Πολιτισμός, αλλά φυσικά ούτε και ιστορία, Εθνολογία κ.ο.κ. Κοντολογίς, εάν ο άνθρωπος δεν χρησιμοποιούσε τον αντίχειρά του για να χειριστεί το πρώτο εργαλείο, δεν θα υπήρχε και αυτός ο οποίος θα το χρησιμοποιούσε για να κάνει χρήση της γραφίδος, με σκοπό να περιγράψει το έργο του προηγούμενου. Ό,τι και αν σημάδεψε το πέρασμα του Ανθρώπου στη Ζωή έγινε μέσα στο πλαίσιο του Πρωτογενούς Φυσικού Γεωγραφικού Χώρου και υπαγορεύθηκε είτε από τις ιδιομορφίες του χώρου αυτού είτε από την ανθρώπινη προσπάθεια να τις υποτάξει. Κι αυτό συνέβη είτε εφ' όσον κάποιος παρατηρητής το παρακολούθησε και το κατέγραψε, είτε όχι. Ήταν και συνεχίζει να είναι μια διαλεκτική συσχέτιση μεταξύ του Ανθρώπου και της Φύσης, μια υπόθεση που ξετυλίχθηκε και ξετυλίγεται υποταγμένη στις απαιτήσεις του Γεωγραφικού Χρόνου ανεξαρτήτως εάν υπάρχει περιγραφή του ή όχι¹.

Η θάλασσα με τις ποικίλες χρήσεις, λειτουργίες και οφέλη που προσφέρει τόσο από άποψη φυσικών πόρων (ζωικοί και φυτικοί οργανισμοί, αλιεύματα, ορυκτός πλούτος) όσο και από την χρήση της ως πηγή ενέργειας μέσω των κυμάτων, ως δίαυλος επικοινωνίας μέσω της ναυτιλίας, ως πηγή αναψυχής, ως σπουδαίος οικονομικός παράγοντας και πηγή πλούτου για τα παράκτια κράτη και τους παράκτιους πληθυσμούς δεν θεωρείται άδικα οδός και θησαυρός, όριο άμυνας της εδαφικής ακεραιότητας των παράκτιων κρατών αλλά και οικονομικής χρησιμοποίησής από όλα σχεδόν τα κράτη. Για τους ανωτέρω λόγους υπήρχε από πολύ νωρίς αυξημένο ενδιαφέρον για την όσο το δυνατόν καλύτερη και αποδοτικότερη αξιοποίηση της θάλασσας και του θαλάσσιου πλούτου της. Η συνεχιζόμενη εκμετάλλευση της θάλασσας, που συνοδεύτηκε από σημαντικές τεχνολογικές εξελίξεις και τεχνολογικά επιτεύγματα, ήγειρε ζητήματα διεκδικήσεων από πλευράς των κρατών σε όλο και ευρύτερες θαλάσσιες περιοχές, οδήγησε στον σταδιακό κατακερματισμό της σε ποικίλες θαλάσσιες ζώνες εθνικής κυριαρχίας ή δικαιοδοσίας καθώς και σε διαφορές μεταξύ των κρατών ως προς την ανεύρεση σαφών και επαληθεύσιμων κριτηρίων για την οριοθέτηση των θαλάσσιων αυτών ζωνών. Πιθανόν, ο πρωταρχικός λόγος για την δημιουργία αυτών των συνόρων ήταν η τεχνολογική επίτευξη της εξόρυξης πολύτιμων υδρογονανθράκων και άλλων μη ζώντων πόρων του βυθού και του υπεδάφους η οποία προϋπέθετε συχνά τον προσδιορισμό της περιοχής μεταξύ των χειριστών της.

Διάφορες χώρες άρχισαν να διακηρύττουν νέες ζώνες θαλάσσιας δικαιοδοσίας και να καθορίζουν τα σύνορα με άλλα κράτη προκειμένου να μεγιστοποιήσουν τις περιοχές στις ζώνες αποκλειστικής δικαιοδοσίας τους. Τα ζητήματα της οριοθέτησης των θαλάσσιων ζωνών, έτσι όπως αποτυπώθηκαν μέσα από την πρακτική των κρατών και το εθιμικό δίκαιο, με πρωταρχικούς στόχους την επέκταση της κρατικής κυριαρχίας

¹ Γεωπολιτική Η θεωρία και η πράξη Ιωάννης Θ. Μάζης Εκδόσεις Παπαζήση, 2002 σελ.771

τους στη θάλασσα και την εξασφάλιση του δικαιώματος της ναυσιπλοΐας σε περιοχές εκτός της κρατικής δικαιοδοσίας αυτών, έχοντας διέλθει μέσα από περιόδους κρίσης και αμφισβητήσεων καθώς και μέσα από τρεις Διεθνείς Συνδιασκέψεις (1958, 1960, 1973-1982) για το δίκαιο της θάλασσας, που οδήγησαν σε διεθνείς συμβάσεις αντίστοιχα στον χώρο του συμβατικού δικαίου, επιχείρησαν να καταλήξουν σε σταθερές και αντικειμενικές διαδικασίες στην οριοθέτηση των θαλάσσιων ζωνών.

Τα καθεστώτα της συνορεύουσας ζώνης, της υφαλοκρηπίδας, της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης (στο εξής ΑΟΖ) 200ν.μ. και της αιγιαλίτιδας ζώνης 12ν.μ. απέκτησαν ισχύ κανόνα δικαίου, ενώ η αξιοποίηση των υδρογονανθράκων κατά μήκος των ακτών πολλών κρατών έφερε σημαντικά οικονομικά, βιομηχανικά και τεχνολογικά οφέλη στα παράκτια κράτη. Η συνέχιση προβλημάτων οριοθέτησης, που επιζητούν επίλυση, αποδεικνύουν ότι το θέμα της οριοθέτησης των θαλάσσιων ζωνών αποτελεί εγχείρημα εξαιρετικά δυσχερές και δυσεπίλυτο, ώστε κάθε εκ των προτέρων πρόβλεψη ως προς τα πιθανά αποτελέσματα της οριοθέτησης να θεωρείται μόνο επισφαλής.

2. ΔΟΜΗ

Με βάση τη δομή της η παρούσα διατριβή, έχει σκοπό να αναφερθεί στην εξέταση και την παράθεση στοιχείων που σχετίζονται με το ζήτημα των ανταγωνισμών μεταξύ των Παράκτιων Κρατών σε θέματα χαράξεων Υφαλοκρηπίδας και ΑΟΖ. Πιο συγκεκριμένα και προκειμένου η εν λόγω διατριβή να θεωρείται ορθή και αντιπροσωπευτική ως προς το θέμα που εξετάζει, η δομή της διαχωρίζεται σε πέντε (5) αντίστοιχα κεφάλαια και στα οποία εξετάζονται τα εξής στοιχεία. Στο μεν πρώτο κεφάλαιο αναφέρεται η περίπτωση της Οριοθέτησης Θαλάσσιων Ζωνών και η Έννοια των Όρων Αιγιαλίτιδα Ζώνη, Υφαλοκρηπίδα και ΑΟΖ, στο δεύτερο κεφάλαιο αναφέρεται το Καθεστώς των Οριοθετήσεων – Συμβάσεις Γενεύης 1958, 1974 και 1983 καθώς και συζήτηση Υποθέσεων ΔΔΧ, στο τρίτο κεφάλαιο οι Διεθνείς Δικαστικές Αποφάσεις περί Οριοθετήσεων Θαλασσίων Ζωνών, στο τέταρτο, οι Διμερείς Συμφωνίες ΑΟΖ και Σχετική Ανάλυση αυτών και στο τελευταίο κεφάλαιο, το πέμπτο, συμπεράσματα και προτάσεις.

3. ΠΡΟΥΠΟΘΕΣΕΙΣ

Για την εκτέλεση του σκοπού της διατριβής τίθενται οι παρακάτω προϋποθέσεις:

1. Η συγγραφή της παρούσας διατριβής έγινε μετά από συλλογή στοιχείων και παρακολούθησης των σχετικών εξελίξεων μέχρι τα μέσα του τρέχοντος έτους.
2. Ο χαρακτηρισμός των θαλασσών ως «ανοικτές» και η έννοια της ελεύθερης ναυσιπλοΐας / «freedom of the seas» ή αρχή ελευθερίας θαλασσών.
3. Ανάλυση ορισμών για την Αιγιαλίτιδα Ζώνη (A.Z.) ή τα Χωρικά Ύδατα, τη Συνορεύουσα ή Παρακείμενη Ζώνη, την Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη (ΑΟΖ).
4. Δικαστικές αποφάσεις περί οριοθετήσεων Θαλασσίων Ζωνών και η κυριαρχία ενός Κράτους στον θαλάσσιο χώρο (Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας (UNCLOS) του 1982.
5. Η Σύμβαση του ΟΗΕ για το δίκαιο της Θάλασσας και οι καινοτομίες που εισήγαγε καθώς και η δημιουργία Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης (ΑΟΖ)
6. Η μελέτη της ελεύθερης εκματάλλευσης των φυσικών πόρων από ένα παράκτιο κράτος.
7. Το δικαίωμα ελεύθερης ναυσιπλοΐας, υπερπτήσης, πόντισης μέσα στα πλαίσια που ορίζει το διεθνές δίκαιο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 : ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΘΑΛΑΣΣΙΩΝ ΖΩΝΩΝ ΚΑΙ Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΩΝ ΟΡΩΝ ΑΙΓΙΑΛΙΤΙΔΑ ΖΩΝΗ, ΥΦΑΛΟΚΡΗΠΙΔΑ ΚΑΙ ΑΟΖ

1.1 ΓΕΝΙΚΟΤΕΡΗ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΑΙΓΙΑΛΙΤΙΔΑΣ ΖΩΝΗΣ

Η Σύμβαση ΔΘ δε θεσπίζει κοινούς κανόνες οριοθέτησης για όλες τις θαλάσσιες ζώνες. Έτσι για την αιγιαλίτιδα ζώνη διατηρείται σαν μέθοδος οριοθέτησης η αρχή της ίσης απόστασης, για τη συνορεύουσα – αρχαιολογική ζώνη δε προβλέπεται σχετική ρύθμιση, ενώ για τη υφαλοκρηπίδα και την ΑΟΖ καθιερώνεται κοινή μέθοδος οριοθέτησης με παραπομπή στο διεθνές δίκαιο. Πάντως τα τελευταία χρόνια τα κράτη δείχνουν μια προτίμηση προς τη λύση του ενιαίου θαλάσσιου ορίου και του ορίου πολλαπλών χρήσεων ή όλων των χρήσεων. Σύμφωνα με το άρθρο 15 της Σύμβασης ΔΘ² : «Στην περίπτωση που οι ακτές κείνται ή αλλήλων ή συνορεύουν κανένα από τα δύο κράτη δε δικαιούται, ελλείψει αντιθέτου συμφωνίας μεταξύ τους να εκτείνει τη χωρική του θάλασσα πέραν της μέσης γραμμής της οποίας όλα τα σημεία βρίσκονται σε ίση απόσταση από τα εγγύτερα σημεία των γραμμών βάσεως, από τις οποίες μετράται το εύρος της χωρικής θάλασσας καθενός από τα δυο κράτη. Η παραπάνω διάταξη δεν εφαρμόζεται όμως λόγω ιστορικού τίτλου ή άλλων ειδικών περιπτώσεων, παρίσταται ανάγκη να οριοθετηθούν οι χωρικές θάλασσες των δυο κρατών κατά διαφορετικό τρόπο».

Η διάταξη αυτή η οποία επαναλαμβάνει με μικρές μόνο φραστικές αλλαγές τη ρύθμιση του άρθρου 12 (1) της Σύμβασης της Γενεύης για την Αιγιαλίτιδα Ζώνη και τη Συνορεύουσα Ζώνη ενσωματώνει εθιμικό κανόνα. Τούτο προκύπτει από τη πανομοιότυπη διατύπωση των δυο συμβατικών ρυθμίσεων αλλά και από το γεγονός ότι στη μεγάλη τους πλειοψηφία οι διμερείς συμφωνίες οριοθέτησης καθιερώνουν την αρχή της ίσης απόστασης σαν βασική μέθοδο οριοθέτησης της αιγιαλίτιδας ζώνης κρατών με αντικειμενικές ή παρακαίμενες ακτές. Ο εθιμικός χαρακτήρας του άρθρου 15 της Σύμβασης ΔΘ επιβεβαιώθηκε από το Διεθνές Δικαστήριο στις αποφάσεις του της 16^{ης} Μαρτίου 2001 στην υπόθεση Θαλάσσιας Οριοθέτησης Κατάρ-Μπαχρέιν της 10^{ης} Οκτωβρίου 2002 στην υπόθεση Χερσαία και Θαλάσσια Σύνορα μεταξύ του Καμερούν και της Νιγηρίας και πιο πρόσφατα της 8^{ης} Οκτωβρίου 2007 στη Εδαφική και Θαλάσσια Νικαράγουας-Ονδούρας³.

Σύμφωνα με το άρθρο 15 ο κανόνας της ίσης απόστασης δεν εφαρμόζεται μόνο στις περιπτώσεις όπου λόγω συνδρομής ειδικών περιστάσεων υπάρχει ανάγκη οριοθέτησης κατά διαφορετικό τρόπο. Ο όρος **ειδικές περιστάσεις** εμφανίζεται για πρώτη φορά το 1954 στις εργασίες της Επιτροπής Διεθνούς Δικαίου που προηγήθηκαν της Σύμβασης της Γενεύης. Στο πλαίσιο αυτό οι ειδικές περιστάσεις εντοπίζονται σε εξαιρετικές γεωγραφικές περιστάσεις, όπως η ασυνήθιστη διαμόρφωση της ακτής, η παρουσία νήσων ή διαύλων ναυσιπλοίας που δικαιολογούν παρέκκλιση από την αυστηρή εφαρμογή της μέσης γραμμής.

² Στρατή Α. Γ., (2012) Ελληνικές Θαλάσσιες Ζώνες και Οριοθέτηση με Γειτονικά Κράτη, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη

³ Στρατή Α. Γ., (2012) Ελληνικές Θαλάσσιες Ζώνες και Οριοθέτηση με Γειτονικά Κράτη, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη

Έτσι στο συμβατικό τουλάχιστον δίκαιο η έννοια των ειδικών περιστάσεων είναι απόλυτα συνδεδεμένη με την αρχή της ίσης απόστασης. Αντίστοιχα σαν ιστορικό, τίτλος νοείται η μακροχρόνια πρακτική του παράκτιου κράτους η οποία έγινε ρητά ή σιωπηρά δεκτή από τα άλλα κράτη και νομιμοποιεί αξίωση σε μεγαλύτερο τμήμα της αιγιαλίτιδας ζώνης από ότι θα προέκυπτε από την εφαρμογή αυτής της αρχής της ίσης απόστασης/μέση γραμμή. Η πρακτική αυτή συνήθως αφορά το κλείσιμο κόλπων ή τη χάραξη ευθειών γραμμών που μεταβάλλουν την αναλογία που θα προέκυπτε από την αυστηρή εφαρμογή της αρχής της ίσης απόστασης. Επίσης συχνά γίνεται αναφορά σε ιστορικά δικαιώματα αλιείας.

Ιδιαίτερη μνεία θα πρέπει να γίνει στην απόφαση της 17^{ης} Δεκεμβρίου 1999 για τη Θαλάσσια Οριοθέτηση Ερυθραίας- Υεμένης όπου το Διαιτητικό Δικαστήριο αναγνώρισε ανεπιφύλακτα το δικαίωμα όλων των νήσων, νησίδων και βράχων σε αιγιαλίτιδα ζώνη 12ν.μ απορρίπτοντας το επιχείρημα της Υεμένης περί μειωμένης επήρειας των νησιών της Ερυθραίας που βρίσκονταν πέρα του ορίου των 12ν.μ από την ακτή. Ως εκ τούτου το Δικαστήριο συνυπολόγισε όλους τους νησιωτικούς σχηματισμούς κατά τη χάραξη οριοθετικής γραμμής σε περιοχές της αιγιαλίτιδας ζώνης ενώ δε συνέβη το ίδιο στο τμήμα της υφαλοκρηπίδας και της ΑΟΖ. Σημαντικό ρόλο στην απόφαση του αυτή έπαιξε το γεγονός ότι στα συγκεκριμένα νησιά αναγνωρίσθηκε πλήρης αιγιαλίτιδα ζώνη 12ν.μ Συνεπώς δε τίθεται θέμα περιορισμού της αιγιαλίτιδας ζώνης λόγω αλληλο-επικάλυψης με την υφαλοκρηπίδα γειτονικού κράτους⁴.

Όπως επισημαίνεται από τον Antunes, το Διαιτητικό Δικαστήριο έμμεσα απεδέχθη ότι το δικαίωμα στην αιγιαλίτιδα ζώνη υπερισχύει κατ αρχήν του δικαιώματος σε υφαλοκρηπίδα και ΑΟΖ. Είναι προφανής η σημασία της εν λόγω ερμηνείας για την ελληνο-τουρκική διένεξη στο Αιγαίο και το δικαίωμα της Ελλάδας για επέκταση των χωρικών της υδάτων στα 12ν.μ σε όλο το νησιωτικό χώρο. Πάντως στην Εδαφική και Θαλάσσια Διαφορά Νικαράγουας-Ονδούρας το Διεθνές Δικαστήριο υποβάθμισε εν μέρει την αρχή της ίσης απόστασης σαν μέθοδο οριοθέτησης της αιγιαλίτιδας ζώνης επισημαίνοντας ότι δεν έχει αυτόματα προτεραιότητα έναντι των άλλων μεθόδων οριοθέτησης της αιγιαλίτιδας ζώνης μεταξύ κρατών με παρακείμενες ακτές και ιδιαίτερες μορφολογικές συνθήκες δεν αποτελούσε την πλέον κατάλληλη μέθοδο οριοθέτησης⁵.

Συνεπώς ετέθη ζήτημα εφαρμογής του άρθρου 15 της Σύμβασης ΔΘ. Στο πλαίσιο αυτό η χάραξη της οριοθετικής γραμμής ακολούθησε τη διχοτόμο της γωνίας που δημιουργείται από τις γραμμικές προσεγγίσεις των ακτών των δυο κρατών.

Πάντως το Δικαστήριο αναγνώρισε ότι η αρχή της ίσης απόστασης παραμένει ο γενικός κανόνας οριοθέτησης περιοχής όπου οι ακτές των δυο κρατών ήταν αντικειμενικές και αφορούσε ειδικότερα τη οριοθέτηση της αλληλο-επικαλυπτόμενης αιγιαλίτιδας ζώνης πέντε

⁴ Στρατή Α. Γ., (2012) Ελληνικές Θαλάσσιες Ζώνες και Οριοθέτηση με Γειτονικά Κράτη, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη

⁵ Mark Osa Igiehon, Present International Law on Delimitation of the Continental Shelf, National Energy Law and Taxation Review (2006)

αμφισβητούμενων νησιών αφού πρώτα επιδίκασε την κυριαρχία επ' αυτών και τους αναγνώρισε το δικαίωμα αιγιαλίτιδας ζώνης 12ν.μ

Στο πλαίσιο αυτό απέρριψε το επιχείρημα της Νικαράγουας περί απόδοσης μόνο θύλακα αιγιαλίτιδας ζώνης 3ν.μ στα νησιά που επιδικάστηκαν στην Ονδούρα προκειμένου να μην αποδοθεί στην τελευταία δυσανάλογο μεγαλύτερο τμήμα της αμφισβητούμενης περιοχής. Σύμφωνα με το Δικαστήριο βάσει του Άρθρου της Σύμβασης ΔΘ η Ονδούρα δικαιούται να θεσπίσει αιγιαλίτιδα ζώνη 12 ν.μ τόσο για το ηπειρωτικό έδαφος της όσο και για τα νησιά υπό την κυριαρχία της. Ως εκ τούτου υπό τη επιφύλαξη της αλληλοεπικάλυψης με την αιγιαλίτιδα ζώνη των νησιών της Νικαράγουας στη περιοχή, στα εν λόγω νησιά της Ονδούρας απεδόθη αιγιαλίτιδα ζώνη 12ν.μ⁶

Η ζώνη αυτή, στην οποίαν ασκείται η εθνική κυριαρχία των κρατών , μπορεί να φτάσει τα 12ν.μ. βάσει των συμφωνιών του ΟΗΕ της Γενεύης του 1958 και του Montego Bay - Καράκας του 1982 , που πλέον έχουν καταστεί διεθνές εθιμικό δίκαιο ,δηλ. υποχρεωτικό για όλες τις χώρες και για αυτές που δεν τις έχουν υπογράψει⁷.

1.2 ΓΕΝΙΚΟΤΕΡΗ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΥΦΑΛΟΚΡΗΠΙΔΑΣ ΚΑΙ ΑΟΖ

Τα Εθνικά Κράτη αποτελούν επί τρεισήμισι αιώνες τις βασικές συνιστώσες, τους θεμελιώδεις παίκτες του διεθνούς συστήματος, παρ' όλες τις διακρινόμενες τάσεις κατά την διάρκεια των τελευταίων, ιδίως, δύο δεκαετιών να αναθεωρηθεί και να απαξιωθεί αυτή η θεμελιώδης αρχή της Εθνικής Κυριαρχίας. Τάσεις, οι οποίες προδήλως εμφανίζονται, επί των ημερών μας, από την πλευρά των Ηγεμονικών Παγκοσμίων Δυνάμεων – αλλά και από την πλευρά διαφόρων επιδόξων Περιφερειακών και δευτερευουσών Δυνάμεων του διεθνούς συστήματος⁸.

Σύμφωνα με το άρθρο 83(1) της Σύμβασης ΔΘ (το οποίο είναι πανομοιότυπο με το άρθρο 74 της Σύμβασης ΔΘ ως προς την οριοθέτηση της ΑΟΖ) :

Η οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας μεταξύ των δυο κρατών με αντικείμενες ή παρακείμενες ακτές θα γίνεται με συμφωνία βάσει του διεθνούς δικαίου όπως αυτό αναφέρεται στο άρθρο 38 του Καταστατικού του Διεθνούς Δικαστηρίου ώστε να επιτευχθεί μια δίκαιη λύση. Η εν λόγω διατύπωση αποτελεί προϊόν των δυο αντίθετων τάξεων που είχαν διαμορφωθεί κατά την Τρίτη Συνδιάσκεψη της Ομάδας της μέσης γραμμής η οποία υποστήριζε σαν μέθοδο οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας ΑΟΖ τη αρχή της ίσης απόστασης/μέση γραμμή με μια εξαίρεση αυτών των ειδικών περιστάσεων και της Ομάδας των αρχών της

⁶ David A. Colson & Robert W. Smith, International Maritime Boundaries, 100 AJIL 978 (2006)

⁷ Στρατή Α. Γ., (2012) Ελληνικές Θαλάσσιες Ζώνες και Οριοθέτηση με Γειτονικά Κράτη, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη

⁸ Απόσπασμα ομιλίας του καθηγητή Ιωάννη Μάζη κατά τον εορτασμό της Ημέρας των Ενόπλων Δυνάμεων, 21 Νοεμβρίου 2014 ΒΥ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑ on 08/12/2014

ευθυδικίας η οποία υποστήριζε ότι η οριοθέτηση θα πρέπει να βασίζεται σε αρχές ευθυδικίας λαμβάνοντας υπόψη όλες τις σχετικές περιστάσεις⁹.

Παρά το γεγονός ότι η ρύθμιση που τελικώς υιοθετήθηκε δεν κάνει ρητή αναφορά στην αρχή της ίσης απόστασης η εξέλιξη της νομολογίας έχει αποκαταστήσει την αξία της ως βασική μέθοδο οριοθέτησης. Ιδιαίτερη μνεία θα πρέπει να γίνει στην υπόθεση θαλάσσιας Οριοθέτησης Κατάρ-Μπαχρέιν όπου το Δικαστήριο αναγνώρισε την πρωτοκαθεδρία της αρχής αυτής της ίσης απόστασης υιοθετώντας παράλληλα μια συντηρητική ερμηνεία της έννοιας των σχετικών περιστάσεων συνέχεια με αυτή της εξαίρεσης από την αρχή της ίσης απόστασης¹⁰.

Το Δικαστήριο ακολούθησε τη προηγούμενη νομολογία χαράσσοντας προσωρινά τη γραμμή της ίσης απόστασης και στη συνέχεια εξετάζοντας την ύπαρξη περιστάσεων που επιβάλλουν τη μετατόπιση της οριοθετικής γραμμής έτσι ώστε να καταλήξουμε σε ένα δίκαιο αποτέλεσμα. Επιπλέον θεώρησε ότι ο κανόνας της ίσης απόστασης/ειδικές συνθήκες που εφαρμόζεται στην οριοθέτηση της αιγιαλίτιδας ζώνης και ο κανόνας των αρχών ευθυδικίας/ σχετικές περιστάσεις όπως διαμορφώθηκε μετά το 1958 από την ομολογία και τη διεθνή πρακτική με την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας – ΑΟΖ είναι στενά συνδεδεμένοι.

Ανάλογες θέσεις εκφράστηκαν και από το Διεθνές Δικαστήριο στη απόφαση της 10^{ης} Οκτωβρίου 2002 στην υπόθεση σχετικά με τη Χερσαία Θάλασσα Σύνορα μεταξύ του Καμερούν και της Νιγηρίας και από Διαιτητικό Δικαστήριο στην απόφαση της 11^{ης} Απριλίου 2006 στην υπόθεση Οριοθέτησης Μπαρμπάντος - Τρινιντάτ και Τομπάγκο. Αντίστοιχα στη μεγάλη του πλειοψηφία οι διμερείς συμφωνίες οριοθέτησης υιοθετούν την αρχή της ίσης απόστασης/ μέση γραμμή σαν μέθοδο οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας/ΑΟΖ είτε αυστηρά είτε απλοποιημένη ή τροποποιημένη μορφή όπου οι συνθήκες το απαιτούν. Επιπλέον περισσότερο από το 1/3 των εθνικών νομοθεσιών προβλέπει ότι ελλείψει της υφαλοκρηπίδας/ΑΟΖ τα εξωτερικά όρια προσδιορίζονται με βάση την αρχή της ίσης απόστασης¹¹.

Θα πρέπει τέλος να σημειωθεί ότι στο πλαίσιο των άρθρων 74 (1) και 83 (1) Σύμβασης ΔΘ η επίτευξη μιας δίκαιης λύσης υπογραμμίζει απλώς το αποτέλεσμα στο οποίο θα πρέπει να καταλήξουν οι προσπάθειες οριοθέτησης. Με τη διατύπωση που υιοθετήθηκε οι επιεικείς λύσεις δε αποτελούν μια εφαρμοστέα αυτοτελή αρχή αλλά απλώς το τελικό αποτέλεσμα που πρέπει να επιτευχθεί μέσω *infra legem* όπως άλλωστε δηλώνεται με τη ρητή παραπομπή στο άρθρο 38 του Καταστατικού του Διεθνούς Δικαστηρίου. Συνεπώς δε θα συνεκτιμηθούν έξω νομικοί παράγοντες και δε θα παρακαμφθούν βασικοί κανόνες του διεθνές δικαίου όπως ότι τα νησιά έχουν υφαλοκρηπίδα όπως επιδιώκει η Τουρκία. Στόχος

⁹ Στρατή Α. Γ., (2012) Ελληνικές Θαλάσσιες Ζώνες και Οριοθέτηση με Γειτονικά Κράτη, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη

¹⁰ Στρατή Α. Γ., (2012) Ελληνικές Θαλάσσιες Ζώνες και Οριοθέτηση με Γειτονικά Κράτη, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη

¹¹ Mark Osa Igjehon, Present International Law on Delimitation of the Continental Shelf, National Energy Law and Taxation Review (2006)

της Άγκυρας είναι η επιδίωξη μετατροπής της Τουρκίας σε διεθνή κόμβο φυσικού αερίου από τη Λεκάνη της Λεβαντίνης, από τον Αραβοπερσικό Κόλπο, από το Ιράν και από τον Εύξεινο Πόντο. Η οθωμανική βαλκανική γεωστρατηγική πολιτική της Άγκυρας, μέσω του ελέγχου της τροφοδοσίας των βαλκανικο-ευρωπαϊκών αγωγών φυσικού αερίου, ολοκληρώνει τον μεγαλοϊδεατικό τουρκο-οθωμανικό σχεδιασμό¹².

Το ίδιο ισχύει και στο εθιμικό δίκαιο όπου το διεθνές Δικαστήριο ήδη από την υπόθεση Υφαλοκρηπίδας της Βόρειας Θάλασσας έχει αποκλείσει την εφαρμογή της αρχής της ευθυδικίας *contra legem* στο δίκαιο των οριοθετήσεων η έννοια της ευθυδικίας λειτουργεί πάντα *infra legem*¹³.

1.3 ΧΑΡΑΞΗ ΕΝΙΑΙΟΥ ΘΑΛΑΣΣΙΟΥ ΟΡΙΟΥ

Ο όρος ενιαίο θαλάσσιο όριο αναφέρεται στην οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας και της ΑΟΖ. Κατά μια άποψη σύμφωνα με τη νομολογία και τη διεθνή πρακτική η οριοθετική γραμμή της υφαλοκρηπίδας συμπίπτει πάντα με την οριοθετική γραμμή της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης και αντιστρόφως, ενώ εξυπακούεται ότι τα παράκτια κράτη που έχουν ήδη προβεί σε οριοθέτηση γραμμής της υφαλοκρηπίδας τους κατά την οριοθέτηση της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης θα πρέπει να εφαρμόζουν τις ίδιες αρχές και κανόνες ώστε να μην υπάρχει η ανωτέρω ταύτιση των οριοθετικών γραμμών¹⁴.

Αντίστοιχα υποστηρίζεται ότι η οριοθετική γραμμή της ΑΟΖ θα πρέπει να ακολουθεί την οριοθετική γραμμή της υφαλοκρηπίδας επειδή εντός της ΑΟΖ αναγνωρίζονται στο παράκτιο κράτος κυριαρχικά δικαιώματα στο βυθό όπως αυτά ισχύουν στη Σύμβαση της υφαλοκρηπίδας. Η νομική φύση των δυο καθεστώτων επιβάλλει την υπεροχή της οριοθετικής γραμμής της υφαλοκρηπίδας. Αν και σκόπιμο να ακολουθείται σαν η πλέον πρακτική λύση η θεωρία της ταύτισης της οριοθετικής γραμμής υφαλοκρηπίδας/ ΑΟΖ δεν είναι απόλυτη στην εφαρμογή της.

Έτσι σε έκθεση του Ολλανδικού Κλάδου της Ένωσης Διεθνούς Δικαίου σχετικά με την Πλάγια Οριοθέτηση της Υφαλοκρηπίδας/ΑΟΖ υποστηρίζεται ότι στο πλαίσιο της Σύμβασης ΔΘ η πλάγια οριοθέτηση θα συμπίπτει αναγκαστικά. Εντούτοις τα δυο κράτη με αντικειμενικές ή παρακαείμενες ακτές δύνανται να υιοθετήσουν διαφορετική λύση από αυτή που προβλέπεται από τη Σύμβαση ΔΘ υπό την προϋπόθεση ότι δε θα παραβιάζονται τα δικαιώματα των τρίτων κρατών εντός της ΑΟΖ¹⁵.

¹² Η Τουρκία θέλει να μετατραπεί σε διεθνή κόμβο φυσικού αερίου, Ι. Μάζης <https://energyexpress.gr/news/i-mazis-i-toyrkia-thelei-na-metatrapei-se-diethni-komvo-fysikoy-aerioy>

¹³ David A. Colson & Robert W. Smith, *International Maritime Boundaries*, 100 AJIL 978 (2006)

¹⁴ Στρατή Α. Γ., (2012) *Ελληνικές Θαλάσσιες Ζώνες και Οριοθέτηση με Γειτονικά Κράτη*, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη

¹⁵ Mark Osa Igjehon, *Present International Law on Delimitation of the Continental Shelf*, *National Energy Law and Taxation Review* (2006)

1.4 ΔΔΧ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΟ ΘΑΛΑΣΣΩΝ

Τα Διεθνή Δικαιοδοτικά Όργανα (δηλαδή δικαστήρια, διαιτητικά και συμβουλευτικά όργανα, άτομα και επιτροπές), δεν παράγουν κανόνες διεθνούς δικαίου, αλλά έχουν τη δυνατότητα της αυθεντικής ερμηνείας των υφισταμένων εθιμικών και συμβατικών κανόνων, και τοιουτοτρόπως οι αποφάσεις, οι απόψεις και οι συμβουλές τους, συμβάλουν στην μελλοντική διαμόρφωση, ή τελειοποίηση διεθνών κανόνων. Παραλλήλως, όταν τα Κράτη, ή οι Διεθνείς Οργανισμοί, προσφεύγουν στην αρμοδιότητά αυτών των οργάνων, τότε, αυτομάτως τους αναγνωρίζεται δικαιοδοσία να αποφασίζουν, να συμβουλεύουν και να γνωματεύουν, με βάση το σύνολο των διεθνών κανόνων που υπάρχουν, ή όπως θα τους ερμηνεύσουν¹⁶.

Το Διεθνές Δίκαιο Θαλάσσης, είναι υποσύνολο του Δημοσίου Διεθνούς Δικαίου και σώμα διεθνών κανόνων που θεσμοθετούν, διευκρινίζουν, διευθετούν, επιλύουν και αναγνωρίζουν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των Κρατών στις θάλασσες και τους ωκεανούς. Το σώμα αυτών των διεθνών κανόνων, έχει αποκρυσταλλωθεί στην Σύμβαση του ΟΗΕ, για το Διεθνές Δίκαιο της Θαλάσσης, που ολοκληρώθηκε το 1982, στο Μοντέγκο Μπέϊ της Τζαμάϊκα, και η οποία έχει περιλάβει το σύνολο των εθιμικών και συμβατικών κανόνων που προϋπήρχαν, και παράλληλα διαμόρφωσε και νέους.

Η Σύμβαση 1982, που περιλαμβάνει 320 άρθρα (μαζί με τις μεταβατικές διατάξεις της) καθώς και εννέα (9) Παραρτήματα, την 1^η Οκτωβρίου 2012, είχε κυρωθεί από 164 Κράτη, επί του συνόλου 192 Κρατών που απαρτίζουν τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών, αποκτώντας τοιουτοτρόπως παγκόσμιο σχεδόν χαρακτήρα, γι' αυτό και έχει ονομασθεί «Καταστατικός Χάρτης των Θαλασσών και των Ωκεανών»¹⁷.

Σημειώνεται δε πως όταν οι αποστάσεις μεταξύ των Κρατών υπολείπονται των 400νμ, ώστε κάθε Κράτος να απολαμβάνει πλήρως το ανάπτυγμα των 200νμ, τότε η ΑΟΖ οριοθετείται μεταξύ τους, κατ' αρχάς με συμφωνία, η οποία θα λαμβάνει υπόψη τις αρχές του διεθνούς δικαίου, με γνώμονα να αποδίδεται «ευθυδικία», δηλαδή να απονέμεται δίκαιο αποτέλεσμα. Εάν μεταξύ των Κρατών δεν παρεμβάλλονται Νησιά ή και Βράχοι, η οριοθέτηση καταλήγει πιο εύκολα σε συμφωνία με βάση την θεμελιώδη αρχή της μέσης γραμμής – ίσης αποστάσεως. Άλλως, όταν τα Κράτη δεν μπορούν να συμφωνήσουν, τότε υποχρεούνται να προσφύγουν στην ειρηνική διευθέτηση της διαφοράς τους, όπως ορίζεται από την σύμβαση (άρθρο 74), ή εθιμικώς¹⁸.

¹⁶ Στρατή Αν., (2013), Δίκαιο της Θάλασσας, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα

¹⁷ http://www.unric.org/el/index.php?option=com_content&view=article&id=22&Itemid=35

¹⁸ Τσάλτας Γ, Αναγνώστου Χρ., (2014), Αιγαίο και Νοτιοανατολική Μεσόγειος – Σύγχρονες Προκλήσεις και Προοπτικές Εκμετάλλευσης Υποθαλάσσιων Ενεργειακών Πόρων, Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, Αθήνα

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 : ΤΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΤΩΝ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΕΩΝ – ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΓΕΝΕΥΗΣ 1958, 1983, ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ ΤΟΥ ΔΔΧ

2.1 ΤΟ ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΤΩΝ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΕΩΝ – Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΥΦΑΛΟΚΡΗΠΙΔΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΟΖ

Σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο, η θέσπιση μίας ζώνης δικαιοδοσίας γίνεται μονομερώς από το παράκτιο κράτος και ισχύει έναντι των άλλων κρατών, με τον όρο ότι τηρούνται οι εφαρμοστέοι κανόνες του διεθνούς δικαίου. Η υφαλοκρηπίδα, όμως, αποτελεί ειδική περίπτωση, επί της οποίας τα δικαιώματα του παράκτιου κράτους υφίστανται *ab initio* και *ipso facto*, άρα δεν απαιτείται ρητή διακήρυξη από το παράκτιο κράτος για την άσκηση των εν λόγω δικαιωμάτων. Αν, όμως, η γεωγραφική θέση της περιοχής δεν επιτρέπει την πλήρη επέκταση του εύρους μίας θαλάσσιας ζώνης, τίθεται θέμα οριοθέτησης με γειτονικά κράτη, η οποία γίνεται με συμφωνία ανάμεσα στα ενδιαφερόμενα κράτη¹⁹.

Ο καθορισμός των θαλάσσιων ζωνών που τελούν υπό διαφορετικό καθεστώς οδηγεί στη διαμόρφωση ορίων σε τρεις περιπτώσεις, πρώτον, μεταξύ διαφορετικών κατηγοριών ζωνών που ανήκουν στο ίδιο κράτος, δεύτερον, μεταξύ ζωνών ενός κράτους και αυτών που δεν υπάγονται στην κυριαρχία κανενός κράτους και τρίτον, μεταξύ ζωνών διαφόρων κατηγοριών που υπάγονται σε διάφορα κράτη²⁰.

Συνήθως, οι δυσκολίες για τον καθορισμό οριοθέτησης είναι το αποτέλεσμα της αναγκαστικής αποδοχής από τα τρία κράτη της νομιμότητας των ενεργειών του παράκτιου κράτους, δηλαδή της αδυναμίας του παράκτιου κράτους να αντιτάσσει τα εξωτερικά όρια της αρμοδιότητάς του στη θάλασσα, όταν τα όρια αυτά είναι σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο²¹.

Η μονομερής οριοθέτηση συνήθως δε δημιουργεί προβλήματα όταν η γεωγραφική θέση του παράκτιου κράτους επιτρέπει την εξάντληση των παραδεκτών ανώτατων ορίων πλάτους κάθε θαλάσσιας ή υποθαλάσσιας ζώνης, χωρίς να επικαλύπτονται οι ζώνες άλλων κρατών. Ωστόσο, στις περισσότερες παράκτιες περιοχές παγκοσμίως, η πολιτική γεωγραφία έχει διαμορφώσει όμορα κράτη που είναι υποχρεωμένα να μοιραστούν τις θαλάσσιες εκτάσεις, τις οποίες δικαιούται το καθένα από αυτά. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι αυτό ενός παράκτιου κράτους που δικαιούται να έχει αιγιαλίτιδα ζώνη 12 μιλίων, αλλά αυτό δεν είναι δυνατόν για τα τμήματα των ακτών του που βρίσκονται απέναντι στις ακτές άλλου κράτους και η θαλάσσια περιοχή που βρίσκεται ανάμεσά τους δεν είναι επαρκής για να εξαντλήσουν αντιστοίχως το μέγιστο εύρος χωρικών υδάτων²².

¹⁹ Στρατή Α., Ελληνικές θαλάσσιες ζώνες και οριοθέτηση με γειτονικά κράτη, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2012, σελ. 1.

²⁰ Ρούκουνας Ε., ό.π., σελ. 251.

²¹ Το ίδιο.

²² Ιωάννου Κ., Στρατή Α., ό.π., σελ. 314.

Ανάλογη είναι η περίπτωση των υπόλοιπων θαλάσσιων και υποθαλάσσιων ζωνών, όταν οι ακτές των παράκτιων κρατών απέχουν μεταξύ τους μικρότερες αποστάσεις από το ανώτατο πλάτος της θαλάσσιας ζώνης που δικαιούται το καθένα.

Συνεπώς, θεωρείται ως απαραίτητη η χάραξη νοητών θαλάσσιων ή υποθαλάσσιων μεθοριακών γραμμών για να ορίζουν τις αντίστοιχες θαλάσσιες ζώνες των παράκτιων κρατών που γειτονεύουν. Για τη χάραξη αυτή απαιτείται μία διεθνής διαδικασία οριοθέτησης²³.

Είναι σημαντική η αναφορά στις δυσκολίες που εντοπίζονται στις οριοθετήσεις στη θάλασσα. Το πρώτο βασικό στοιχείο είναι η ανυπαρξία φυσικών στοιχείων που θα μπορούσαν να θεωρηθούν οριοθετικά σημεία, εκτός των νήσων, των βράχων και των σκοπέλων, όπου αυτά υπάρχουν, με αποτέλεσμα τη χρήση γεωγραφικών συντεταγμένων. Επιπλέον, δεν είναι δυνατή η διάγνωση της γεωμορφολογίας του υπεδάφους με γυμνό οφθαλμό στις υποθαλάσσιες περιοχές, οπότε γίνεται κατανοητή η δυσκολία και η πολυπλοκότητα της οριοθέτησης θαλασσίων ζωνών²⁴. Οι Ιωάννου και Στρατή διαπιστώνουν ότι στη νομολογία παρατηρείται η τάση να συνδεθεί η δικαιοδοσία στις θαλάσσιες ζώνες με έννοιες της εδαφικής κυριαρχίας, όπως η έννοια του θαλάσσιου εδάφους (maritime territory), που προσδιορίζει και την αιγιαλίτιδα ζώνη, και η έννοια του θαλάσσιου συνόρου (maritime boundary)²⁵.

Το ΔΔΧ στην απόφασή του στις 14 Ιουνίου 1993 για την Οριοθέτηση της Θαλάσσιας Περιοχής μεταξύ Γροιλανδίας και Jan Mayen, ανέφερε ότι το έργο ενός δικαστηρίου είναι να ορίσει την οριοθετική γραμμή μεταξύ περιοχών που βρίσκονται υπό τη θαλάσσια δικαιοδοσία δύο κρατών. Η κατανομή (sharing-out) της περιοχής συνεπώς είναι η συνέπεια της οριοθέτησης και όχι το αντίστροφο²⁶. Η καθιέρωση του θεσμού της ΑΟΖ από τη Σύμβαση ΔΘ και η στενή σχέση της με την υφαλοκρηπίδα δημιούργησε την ανάγκη για χάραξη **«ενιαίων θαλάσσιων συνόρων»**.

Είναι χαρακτηριστικό ότι το 1985, από τις συνολικά 30 περιπτώσεις συμβατικής οριοθέτησης της ΑΟΖ, οι 29 είχαν υιοθετήσει οριοθετική γραμμή η οποία συμπίπτει με την οριοθετική γραμμή της υφαλοκρηπίδας²⁷. Η έννοια του ενιαίου θαλάσσιου ορίου αντιμετωπίστηκε κυρίως στην υπόθεση για την Οριοθέτηση της Θαλάσσιας Μεθορίου στην Περιοχή του Κόλπου Maine, όπου το Τμήμα του Διεθνούς Δικαστηρίου ζητήθηκε να χαράξει μια ενιαία γραμμή οριοθέτησης για την υφαλοκρηπίδα και για τις αντίστοιχες αλιευτικές ζώνες.

Σύμφωνα με το Τμήμα, δεν υπήρχε κανόνας του διεθνούς δικαίου που να μην επιτρέπει τη θαλάσσια οριοθέτηση δύο διαφορετικών στοιχείων με μία και μόνη γραμμή, ενώ εξηγούσε πως αυτό θα μπορούσε να επιτευχθεί με την εφαρμογή ενός ή περισσότερων κριτηρίων, που δε θα δίνουν προτιμησιακή μεταχείριση σε ένα από τα δύο αντικείμενα,

²³ Ιωάννου Κ., Στρατή Α., ό.π., σελ. 315.

²⁴ Το ίδιο, σελ. 315.

²⁵ Στρατή Α., Ελληνικές θαλάσσιες ζώνες και οριοθέτηση με γειτονικά κράτη, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2012

²⁶ Στρατή Α., «Η Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη», ό.π., σελ. 182.

²⁷ Ιωάννου Κ., Στρατή Α., ό.π., σελ. 319.

δηλαδή την υφαλοκρηπίδα και τα υπερκείμενα ύδατα, ενώ θα καθιστούν δυνατή τη διαίρεση καθενός από αυτά τα κριτήρια²⁸. Η παραπάνω αναφορά του Τμήματος εξηγεί ότι τα όρια της υφαλοκρηπίδας και ΑΟΖ δεν ταυτίζονται εξ αρχής.

Το ίδιο θέμα για τη χάραξη θαλάσσιου ορίου συζητήθηκε στην απόφαση της 14ης Φεβρουαρίου 1985 για την Οριοθέτηση της Θαλάσσιας Περιοχής μεταξύ Γουινέας και Γουινέας-Μπασάου και στην απόφαση του ΔΔΧ στις 14 Ιουνίου 1993 για την Οριοθέτηση της Θαλάσσιας Περιοχής μεταξύ Γροιλανδίας και Jan Mayen ή ακόμη και στη διαιτητική απόφαση της 17ης Δεκεμβρίου 1999 για τη Θαλάσσια Οριοθέτηση μεταξύ Ερυθραίας και Υεμένης²⁹. Η οριοθέτηση με τη χάραξη ενός ενιαίου θαλασσίου συνόρου, όταν είναι γεωγραφικά εφικτή, συνεπάγεται την εφαρμογή κοινών κανόνων για όλες τις Θαλάσσιες ζώνες υπό οριοθέτηση. Έτσι, στην υπόθεση για την Οριοθέτηση της Θαλάσσιας Μεθορίου στην Περιοχή του Κόλπου Maine, το Τμήμα του Διεθνούς Δικαστηρίου αρνήθηκε να εφαρμόσει για την οριοθέτηση μιας ενιαίας μεθορίου το άρθρο 6 της Σύμβασης της Γενεύης για την Υφαλοκρηπίδα, το οποίο αφορούσε αποκλειστικά την οριοθέτηση υφαλοκρηπίδας, καθώς στη συγκεκριμένη περίπτωση επρόκειτο για οριοθέτηση και των αλιευτικών ζωνών³⁰.

Στην περίπτωση της υφαλοκρηπίδας, αρκετά κράτη με παρακείμενες ή αντικείμενες ακτές ήρθαν σε αντιπαράθεση προκειμένου να οριοθετήσουν την υφαλοκρηπίδα τους, με αποτέλεσμα να προκύψει ένας σημαντικός αριθμός συμφωνιών και νομικών αποφάσεων, σημαντικές εκ των οποίων είναι η υπόθεση της Υφαλοκρηπίδας της Βόρειας Θάλασσας (1969), η Οριοθέτηση της Υφαλοκρηπίδας της Μάγχης (1977), η υπόθεση οριοθέτησης περιοχών της Υφαλοκρηπίδας μεταξύ Τυνησίας και Λιβύης (1982), η υπόθεση του Κόλπου του Maine μεταξύ Καναδά και Ηνωμένων Πολιτειών (1984), η οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας Λιβύης/Μάλτας (1985) και Υπόθεση Γουινέας-Γουινέας Μπισσάου (1985). Στην Υφαλοκρηπίδα του νησιού Jan Mayen (1993), η διαφωνία ανάμεσα στην Ισλανδία και τη Νορβηγία λύθηκε με συμβιβασμό.

2.2 ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΕΣ ΑΡΧΕΣ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗΣ ΤΗΣ ΥΦΑΛΟΚΡΗΠΙΔΑΣ ΚΑΙ ΤΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΠΕΡΙ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗΣ ΤΗΣ ΑΟΖ

Για την υφαλοκρηπίδα, είναι νοητή η οριοθέτηση ανάμεσα στο παράκτιο κράτος και τη διεθνή κοινότητα, ειδικά σε περιπτώσεις στις οποίες το παράκτιο κράτος επιθυμεί να καθιερώσει τα εξωτερικά όρια της υφαλοκρηπίδας του πέρα από τα 200 ναυτικά μίλια, άρα πρέπει να δεχθεί τις συστάσεις της Επιτροπής για τα Όρια της Υφαλοκρηπίδας, που προβλέπεται από το Παράρτημα II της Σύμβασης ΔΘ 1982, όπως αναφέρει σχετικά το άρθρο 76 παράγραφος 8 της εν λόγω Σύμβασης³¹. Όμως, μπορεί να θεωρηθεί ότι δεν

²⁸ Στρατή Α., «Η Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη», ό.π., σελ. 177.

²⁹ Ιωάννου Κ., Στρατή Α., ό.π., σελ. 320.

³⁰ Το ίδιο.

³¹ United Nations Convention 1982, ό.π., άρθρ. 76, σελ. 54.

πρόκειται για καθαυτό οριοθέτηση, αλλά για προσδιορισμό από κοινού του εξωτερικού ορίου της υφαλοκρηπίδας³².

Σύμφωνα με το άρθρο 83 (1) Σύμβασης ΔΘ, το οποίο είναι πανομοιότυπο με το άρθρο 74 (1) Σύμβασης ΔΘ σχετικά με την ΑΟΖ, η οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας μεταξύ κρατών με αντικείμενες ή παρακείμενες ακτές θα γίνεται με συμφωνία βάσει του διεθνούς δικαίου, όπως αυτό αναφέρεται στο άρθρο 38 του Καταστατικού του Διεθνούς Δικαστηρίου, ώστε να επιτευχθεί μια δίκαιη (equitable) λύση. Η παραπάνω διάταξη αναφέρεται σε οριοθέτηση υφαλοκρηπίδας μεταξύ κρατών με έναντι αλλήλων ή παρακείμενες ακτές. Η διατύπωση αυτή διαφέρει ελαφρώς από τη διατύπωση του άρθρου 15 Σύμβασης ΔΘ, το οποίο αναφέρεται σε ακτές οι οποίες κείνται έναντι αλλήλων ή συνορεύουν³³.

Στο άρθρο 83 καθορίζονται τα τρία βασικά στοιχεία που αποτελούν τον κανόνα των οριοθετήσεων της υφαλοκρηπίδας μεταξύ κρατών με παρακείμενες ή αντικείμενες ακτές. Πρόκειται για³⁴:

- α) την οριοθέτηση με συμφωνία
- β) την οριοθέτηση με βάση το διεθνές δίκαιο
- γ) την οριοθέτηση που αποτελεί «δίκαιη λύση»

Η υποχρέωση οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας με συμφωνία ανάμεσα στα ενδιαφερόμενα κράτη υποδεικνύει ότι δεν είναι δυνατή η οριοθέτηση με μονομερή πράξη ενός από τα παράκτια κράτη, όταν πρόκειται για υφαλοκρηπίδα όμορων κρατών. Η σύναψη συμφωνίας προϋποθέτει διαπραγματεύσεις και το ΔΔΧ στην υπόθεση της Υφαλοκρηπίδας της Βόρειας Θάλασσας περιέγραψε τις υποχρεώσεις των διαπραγματευόμενων κρατών, τα οποία είναι υποχρεωμένα να διαπραγματευθούν με την προοπτική να καταλήξουν σε μια συμφωνία και όχι απλώς να διέλθουν από μία τυπική διαδικασία διαπραγμάτευσης, ως μία μορφή προϋπόθεσης για την εφαρμογή συγκεκριμένης μεθόδου οριοθέτησης εν απουσία συμφωνίας. Έχουν την υποχρέωση να συμπεριφερθούν κατά τρόπο ώστε ο διαπραγματεύσεις να είναι ουσιαστικές, γεγονός το οποίο δεν συμβαίνει όταν οποιοδήποτε από αυτά επιμένει στη θέση του χωρίς να αντιμετωπίζει οποιαδήποτε τροποποίησή της³⁵.

Η υποχρέωση διαπραγματεύσεων για τη σύναψη συμφωνίας οριοθέτησης δεν οδηγεί αναγκαστικά στην υποχρέωση σύναψης συμφωνίας. Κανένας κανόνας του διεθνούς δικαίου δεν επιβάλλει στα κράτη την υποχρέωση να συμφωνήσουν, με την έννοια ότι η μη συμφωνία θα αποτελούσε παραβίαση διεθνούς υποχρέωσης.

Εξάλλου, μία τέτοια κίνηση θα αντιτιθέταν στην έννοια της κρατικής κυριαρχίας. Σύμφωνα όμως με τη διεθνή νομολογία, υπάρχει παραβίαση διεθνούς υποχρέωσης όταν τα κράτη δεν διεξάγουν τις διαπραγματεύσεις με καλή πίστη ή εισέρχονται στις διαπραγματεύσεις με ορισμένες θέσεις, τις οποίες σε όλη τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων θεωρούν αμετακίνητες και αμετάβλητες. Επομένως, η καλή πίστη κατά τις διαπραγματεύσεις

³² Ιωάννου Κ., Στρατή Α., ό.π., σελ. 316.

³³ United Nations Convention 1982, ό.π., άρθρ. 83, σελ. 56 και άρθρ. 15, σελ. 30.

³⁴ United Nations Convention 1982, ό.π., άρθρ. 83, σελ. 56.

³⁵ North Sea Continental Shelf, Judgment, ό.π., §85(a), σελ. 47.

σημαίνει πρωταρχικά ότι αυτές διεξάγονται με βάση τους σχετικούς ουσιαστικούς κανόνες του διεθνούς δικαίου³⁶.

Από την άλλη πλευρά, το πρόβλημα της οριοθέτησης της ΑΟΖ ανάμεσα σε παρακείμενα ή όμορα κράτη υφίσταται όταν η απόσταση των ΑΟΖ είναι μικρότερη από τα 400 ναυτικά μίλια ή όταν επικαλύπτονται, όπως συμβαίνει στην περίπτωση της νοτιοανατολικής Μεσογείου. Σε πρακτικό επίπεδο, όταν ισχύει το φαινόμενο των επικαλυπτόμενων ΑΟΖ, τα εμπλεκόμενα κράτη δεν έχουν τη δυνατότητα να εκμεταλλευτούν την περιοχή των 200 ναυτικών μιλίων, επειδή η ΑΟΖ τους επικαλύπτεται από την αντίστοιχη άλλων κρατών³⁷.

Κατά την Γ' Συνδιάσκεψη για το Δίκαιο της Θάλασσας (1973)³⁸, υπήρχε μία διαφωνία ανάμεσα στα συμμετέχοντα κράτη σχετικά με τις αρχές που θα αφορούν στην οριοθέτηση της ΑΟΖ ανάμεσα σε γειτονικά παράκτια κράτη. Από τα συμμετέχοντα κράτη, τα 22, μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα, ήταν υπέρ της καθιέρωσης της μέσης γραμμής, ενώ 29, μεταξύ των οποίων και η Τουρκία ήταν υπέρ της αρχής της ευθυδικίας. Η Τουρκία αντιλαμβάνεται ότι η γεωκλιματική αλλαγή, η οποία είναι γεωπολιτικής φύσεως, προκαλεί δύο βασικές γεωστρατηγικές αλλαγές στο διεθνές περιβάλλον της, οι οποίες, κατά τη νεο-οθωμανική της ανάλυση, της επιβάλλουν να αναθεωρήσει τη γεωστρατηγική της θέαση, εάν επιθυμεί να συνεχίσει να διαδραματίζει σημαντικό έως και ηγεμονικό ρόλο στην Περιοχή του γεωπολιτικού Συμπλόκου της ευρύτερης Μέσης Ανατολής³⁹.

Προκειμένου να επέλθει η ομόνοια ανάμεσα στα μέλη της Συνδιάσκεψης, υιοθετήθηκε η αρχή του συμβιβασμού, χωρίς να γίνουν αποδεκτές συγκεκριμένες μέθοδοι για την οριοθέτηση της ΑΟΖ⁴⁰. Οι θεμελιακές διαφορές μεταξύ των δύο ομάδων κρατών στη Γ' Συνδιάσκεψη για το Δίκαιο της Θάλασσας διακρίνονται στα σχέδια διατάξεων που κατέθεσαν σχετικά με τις οριοθετήσεις η Ελλάδα και η Τουρκία αντιστοίχως.

Το σχέδιο της Ελλάδας από την αρχή της Συνδιάσκεψης προέβλεπε ότι όπου οι ακτές δύο ή περισσότερων κρατών είναι παρακείμενες ή αντικριστές, η οριοθέτηση των ορίων της υφαλοκρηπίδας θα καθορισθεί με συμφωνία μεταξύ τους. Αν δεν υφίσταται τέτοια συμφωνία, κανένα κράτος δεν δικαιούται να επεκτείνει τα δικαιώματα του επί της υφαλοκρηπίδας πέρα από τη μέση γραμμή, κάθε σημείο της οποίας απέχει ίση απόσταση από τα εγγύτερα σημεία των γραμμών βάσεως, ηπειρωτικών ή νησιωτικών, από τα οποία μετράται το εύρος της υφαλοκρηπίδας των αντίστοιχων κρατών⁴¹.

³⁶ Ιωάννου Κ., Στρατή Α., ό.π., σελ. 353.

³⁷ Στρατή Α., 2012, ό.π., σελ. 7.

³⁸ Η Γ' Συνδιάσκεψη διήρκεσε για περίπου 9 χρόνια, στη διάρκεια των οποίων αντιπρόσωποι 150 χωρών συζητούσαν ζητήματα σχετικά με τις οριοθετήσεις και την κατάσταση στο χώρο της θάλασσας.

³⁹ Ι. Μάζης: Η Τουρκία θέλει να μετατραπεί σε διεθνή κόμβο φυσικού αερίου, <https://energypress.gr/news/i-mazis-i-toyrkia-thelei-na-metatrapei-se-diethni-komvo-fysikoy-aerioy>

⁴⁰ United Nations Convention on the Law of the Sea (with annexes, final act and procès-verbaux of rectification of the final act dated 3 March 1986 and 26 July 1993), Montego Bay on 10 December 1982, άρθρ. 74, σελ. 427.

⁴¹ Third United Nations Conference on the Law of the Sea, 1973-1982, Concluded at Montego Bay, Jamaica on 10 December 1982, Document A/CONF.62/ C.2/L. 25 (1974), Greece: draft articles on the continental shelf, Extract from the Official Records of the Third United Nations Conference on the Law of the Sea, Volume III (Documents of the Conference, First and Second Sessions), άρθρ. 6, σελ. 202.

Αντιθέτως, το σχέδιο της Τουρκίας προέβλεπε ότι όπου οι ακτές δύο ή περισσότερων κρατών είναι παρακείμενες και/ή αντικριστές, οι περιοχές της υφαλοκρηπίδας που ανήκουν στο κάθε κράτος θα καθορισθούν με συμφωνία μεταξύ τους, σύμφωνα με δίκαιες αρχές (equitable principles). Κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων, τα κράτη θα λάβουν υπόψη τους όλους τους σχετικούς παράγοντες, συμπεριλαμβανομένων, μεταξύ άλλων, τη γεωμορφολογία και τη γεωλογική δομή της υφαλοκρηπίδας μέχρι το εξωτερικό όριο του υφαλοπλαισίου, καθώς και ειδικές περιστάσεις όπως τη γενική διαμόρφωση των αντίστοιχων ακτών, και την ύπαρξη νήσων, νησίδων του ενός κράτους στην υφαλοκρηπίδα του άλλου.

Επιπλέον, η Τουρκία παρέπεμπε στις μεθόδους ειρηνικής επίλυσης του άρθρου 33 του Χάρτη των Η. Ε. για την επίλυση είτε της άρνησης ενός κράτους να διαπραγματευθεί, είτε διαφορών κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων, καταλήγοντας ότι τα κράτη μπορούν να χρησιμοποιήσουν το συνδυασμό των παραπάνω «μεθόδων και αρχών» για να καταλήξουν σε «**δίκαιη οριοθέτηση**» (equitable delimitation) που θα βασίζεται σε συμφωνία⁴².

Με βάση τα παραπάνω σχέδια, καθίσταται σαφές ότι η Ελλάδα προσπαθούσε να κατοχυρώσει τη μέση γραμμή με το συνυπολογισμό του νησιωτικού μετώπου στην προς οριοθέτηση περιοχή, ενώ η Τουρκία ήθελε να προχωρήσει στο συνυπολογισμό της υποθαλάσσιας προέκτασης της ασιατικής ακτής, καθώς και τη γεωπολιτική κατάσταση των νησιών του Αιγαίου και να θεωρήσει όλα τα στοιχεία ως ειδική περίπτωση ή ως σχετικούς παράγοντες⁴³.

Προκειμένου να καταλήξει η Συνδιάσκεψη σε ορισμένες αποφάσεις σχετικά με την οριοθέτηση της ΑΟΖ, χρησιμοποιήθηκαν οι ίδιοι κανόνες με αυτούς της οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας. Στο άρθρο 74 αναφέρεται ότι η οριοθέτηση της ΑΟΖ ανάμεσα στα κράτη με ακτές γειτονικές μπορεί να πραγματοποιηθεί μετά από συμφωνία και σύμφωνα με το Διεθνές Δίκαιο, όπως ορίζει το άρθρο 38 του καταστατικού του ΔΔΧ, προκειμένου να επιτευχθεί δίκαιη λύση (equitable solution).

Ωστόσο, αν δε σταθεί δυνατή η επίτευξη συμφωνίας των κρατών σε εύλογο χρονικό διάστημα, τότε αυτά οφείλουν να προσφύγουν στις διαδικασίες που προβλέπει η Σύμβαση, δηλαδή στην υπαγωγή της διαφοράς σε συνδιαλλαγή, δικαστική επίλυση διαιτησία, ΔΔΔΘ ή ΔΔΧ. Σε κάθε περίπτωση, τα κράτη οφείλουν να επιδεικνύουν διάθεση συνεργασίας και συνεννόησης για να προχωρήσουν σε προσωρινές συμφωνίες με πρακτικό χαρακτήρα, αλλά και να φροντίζουν να μην προβάλουν οποιοδήποτε εμπόδιο για την επίτευξη οριστικής συμφωνίας στη μεταβατική αυτή περίοδο. Όταν τελικώς ισχύσει

⁴² Third United Nations Conference on the Law of the Sea, 1973-1982, Concluded at Montego Bay, Jamaica on 10 December 1982, Document A/CONF.62/C.2/L.23 (1974), Turkey: draft article on delimitation between States; various aspects involved, Extract from the Official Records of the Third United Nations Conference on the Law of the Sea, Volume III (Documents of the Conference, First and Second Sessions), άρθρ. 3, σελ. 201.

⁴³ Ιωάννου Κ., Στρατή Α., ό.π., σελ. 351.

συμφωνία ανάμεσα στα κράτη, τα θέματα περί οριοθέτησης ΑΟΖ καθορίζονται σύμφωνα με τις διατάξεις της συγκεκριμένης συμφωνίας⁴⁴.

Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι η οριοθέτηση δεν αποτελεί τρόπο κτήσεως θαλάσσιων ή υποθαλάσσιων περιοχών, αλλά τρόπο καθορισμού των ακριβών ορίων περιοχών που ήδη ανήκουν στα κράτη που γειτονεύουν⁴⁵. Ως προς τους γενικούς κανόνες των οριοθετήσεων, στη διεθνή νομολογία και πρακτική, ήδη από τα μέσα του 20^{ου} αιώνα, εμφανίστηκαν διάφοροι όροι και ορολογίες, συχνά χωρίς συγκεκριμένο και σαφές περιεχόμενο ή με συγκεχυμένη σημασία, γεγονός που καθιστά επιτακτική τη βασική καταγραφή και περιγραφή της σύγχρονης νομικής ορολογίας περί της οριοθέτησης των θαλάσσιων ζωνών.

2.3 ΠΑΡΑΘΕΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΝΝΟΙΩΝ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΟΥ ΔΔΧ ΚΑΙ ΤΙΣ ΣΥΝΤΕΤΑΓΜΕΝΕΣ ΚΡΑΤΩΝ

Οι όροι ειδικές περιστάσεις/ειδικές συνθήκες (special circumstances) σχετικές περιστάσεις (relevant circumstances) είναι συνήθεις στη διεθνή νομολογία των οριοθετήσεων. Η πρώτη αναφορά στον όρο των «περιστάσεων» που επηρεάζουν έγινε για πρώτη φορά στην Α' Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας και συγκεκριμένα στο άρθρο 12 της Σύμβασης για την Αιγιαλίτιδα και τη Συνορεύουσα Ζώνη και στο άρθρο 6 της Σύμβασης για την Υφαλοκρηπίδα⁴⁶. Στη Σύμβαση ΔΘ 1982, η αναφορά στις ειδικές περιστάσεις γίνεται στο άρθρο 15 σχετικά με την οριοθέτηση της αιγιαλίτιδας ζώνης και στο άρθρο 59 για την επίλυση των διαφορών ως προς τα δικαιώματα και τις δικαιοδοσίες στην ΑΟΖ⁴⁷.

Αρχικώς, οι ειδικές περιστάσεις συνδέονταν με την αρχή της ίσης απόστασης, ενώ μεταγενέστερα εφαρμόστηκαν σε κάθε οριοθέτηση, με τον ορολογικό μανδύα των «σχετικών περιστάσεων». Ως ειδικές περιστάσεις δε, γίνονται αντιληπτά τα ειδικά γεωμορφολογικά στοιχεία της προς οριοθέτηση περιοχής, τα οποία συνδέονται άμεσα με την εν λόγω περιοχή και εκτιμώνται στις οριοθετήσεις ως στοιχεία του πραγματικού, δηλαδή γεωγραφικού, περιβάλλοντος μέσα στο οποίο πρέπει να γίνει η οριοθέτηση⁴⁸.

Επομένως, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη όταν η εφαρμογή της αρχής της ίσης απόστασης (ως τυπικού κανόνα οριοθέτησης) είναι δυνατόν να προκαλέσει ανισότητες, πέρα από αυτές που προκύπτουν κατ' ανάγκη από τη γεωγραφία. Με άλλα λόγια, οι απλές περιστάσεις που παρουσιάζει μία περιοχή γίνονται «ειδικές» όταν η εφαρμογή μιας συγκεκριμένης μεθόδου οριοθέτησης δημιουργεί ανισότητες.

⁴⁴ Το ίδιο, άρθρ. 74, σελ. 428.

⁴⁵ Ιωάννου Κ., Στρατή Α., ό.π., σελ. 316.

⁴⁶ Convention on the Continental Shelf, ό.π., άρθρ. 6, σελ. 3-4.

⁴⁷ United Nations Convention 1982, ό.π., άρθρ. 59, σελ. 44..

⁴⁸ Ιωάννου Κ., Στρατή Α., ό.π., σελ. 325.

Προκειμένου να αποφευχθεί ένα άνισο αποτέλεσμα, οι ειδικές περιστάσεις στοχεύουν στον παραμερισμό του κανόνα, χωρίς όμως οι ίδιες να σχηματίζουν μία αυτοτελή μέθοδο οριοθέτησης, ούτε η ύπαρξή τους να δηλώνει αυτόματα την απομάκρυνση από τον εφαρμοστέο κανόνα. Ουσιαστικά, η λειτουργία τους αποτελεί μία προϋπόθεση για την ισότητα και δικαιοσύνη του αποτελέσματος της οριοθέτησης.

Έτσι, κάμπτεται η αυστηρότητα της μέσης γραμμής, μέσω της παρέκκλισης από αυτή στα σημεία της οριοθέτησης όπου ισχύουν ειδικές περιστάσεις. Ωστόσο, οι πρακτικές δυσχέρειες στον τρόπο εφαρμογής και τον προσδιορισμό των ειδικών περιστάσεων οδήγησαν σε αρκετές νομικές διαφορές⁴⁹.

Ως προς τις σχετικές περιστάσεις, οι οποίες διαφοροποιούνται από τις ειδικές περιστάσεις, είναι το σύνολο των περιστάσεων που οδηγούν στην εφαρμογή μίας δίκαιης λύσης. Ο όρος χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά στη διεθνή νομολογία με την απόφαση του ΔΔΧ για την Υφαλοκρηπίδα της Βόρειας Θάλασσας⁵⁰. Ο όρος υιοθετήθηκε επειδή δεν μπορούσε να εφαρμοστεί το άρθρο 6 της Σύμβασης του 1958 που έκανε λόγο για «ειδικές περιστάσεις», αλλά δεν ήταν δυνατή και η αναφορά στις δίκαιες αρχές (equitable principles), επειδή δε λαμβανόταν υπόψη το γεωγραφικό περιβάλλον.

Η διεθνής νομολογία ακολούθησε την παραπάνω απόφαση, καθώς σύμφωνα μάλιστα με το ΔΔΧ στην απόφαση για την Υφαλοκρηπίδα Τυνησίας-Λιβύης, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι είναι αδύνατο πρακτικά να επιτευχθεί μία δίκαιη λύση χωρίς να ληφθούν υπόψη οι συγκεκριμένες σχετικές περιστάσεις της περιοχής⁵¹. Με αυτόν τον τρόπο, η έννοια των σχετικών περιστάσεων καθιερώθηκε ως ευρύτερη από αυτή των ειδικών περιστάσεων. Εξάλλου, οι σχετικές περιστάσεις υπάρχουν σε όλες τις περιπτώσεις οριοθετήσεων, ενώ οι ειδικές περιστάσεις μόνον σε ορισμένες. Το ΔΔΧ στην υπόθεση της Οριοθέτησης της Θαλάσσιας Περιοχής μεταξύ Γροιλανδίας και Jan Mayen συγκρίνοντας τις δύο έννοιες των ειδικών και σχετικών περιστάσεων, διαπίστωσε ότι αν και πρόκειται για κατηγορίες που διαφέρουν ως προς την καταγωγή τους και την ονομασία τους, θα υπάρξει αναπόφευκτα μία τάση προς την εξομίωση μεταξύ των ειδικών περιστάσεων του άρθρου 6 της Σύμβασης του 1958 και των σχετικών περιστάσεων του εθιμικού δικαίου δεδομένου ότι αμφότερες σκοπεύουν στο να καταστήσουν δυνατή την επίτευξη δίκαιης λύσης⁵².

Σύμφωνα με τον Ροζάκη, η διάκριση μεταξύ ειδικών και σχετικών περιστάσεων αποκτά ξεχωριστή σημασία για το δίκαιο της θάλασσας. Για αυτόν, ενώ με την έννοια σχετικές περιστάσεις ορίζονται όλες οι περιστάσεις που βρίσκονται στην περιοχή της οριοθέτησης και αφορούν την οριοθέτηση και που έχουν κάποια σημασία, παίζουν κάποιο ρόλο στην υπόδειξη της οριοθετικής γραμμής και της διάκρισης των χωρών, με την έννοια «ειδικές περιστάσεις» ορίζουμε τις πραγματικές εκείνες περιστάσεις που αποτελούν αιχμηρές

⁴⁹ Colson D., "The Delimitation of the Outer Continental Shelf between Neighboring States", *The American Journal of International Law*, Vol. 97, No. 1 (Jan., 2003), σελ. 99.

⁵⁰ *North Sea Continental Shelf, Judgment*, ό.π., άρθρ. 3, σελ. 10

⁵¹ *Continental Shelf (Tunis./Libya)*, 1982 I.C.J. 18 (Feb. 24), §72, σελ. 46

⁵² *Maritime Delimitation in the Area between Greenland and Jan Mayen, Judgment*, I.C.J. Reports 1993, §56, σελ. 62-63.

γεωγραφικές συνθήκες σε μία περιοχή οριοθέτησης τέτοιας εμβέλειας σε σχέση με τις υπόλοιπες συνθήκες, ώστε καθιστούν αναγκαία τη λήψη ειδικών μέτρων, την τροποποίηση της μεθόδου της ίσης απόστασης, ώστε να αποκατασταθεί η ίδια η ισορροπία της λογικής της μεθόδου- και σε τελευταία ανάλυση η δικαιοσύνη στην οριοθέτηση⁵³.

Όμως, στο δίκαιο δεν καθίσταται σαφές ποιοι είναι οι παράγοντες που πρέπει να συνυπολογίζονται για την οριοθέτηση θαλασσιών ζωνών ως περιστάσεις. Η Επιτροπή Διεθνούς Δικαίου το 1954 έφερε ως παραδείγματα ειδικών περιστάσεων τη ναυσιπλοΐα, τα συμφέροντα αλιείας, καθώς και εξαιρετικά γεωμορφολογικά δεδομένα. Επιπλέον, οι αποφάσεις του ΔΔΧ και των διεθνών διαιτητικών δικαστηρίων αποδεικνύουν τη δυσκολία σύνταξης ενός καταλόγου τέτοιων περιστάσεων, εξαιτίας του διαφορετικού τρόπου προσέγγισής από τα διεθνή δικαιοδοτικά όργανα, με αποτέλεσμα να επικρατεί μεγάλη ασάφεια. Χαρακτηριστικά είναι τα στοιχεία που αποτελούν «σχετικές περιστάσεις» κατά τη διεθνή νομολογία⁵⁴:

- Η γενική διαμόρφωση των ακτών των διαδίκων και η παρουσία οποιουδήποτε ειδικού ή ασυνήθιστου χαρακτηριστικού (Υφαλοκρηπίδα της Βόρειας Θάλασσας).
- Ο πλούτος των φυσικών πόρων σε δεδομένα τμήματα της προς οριοθέτηση περιοχής (Υφαλοκρηπίδα της Βόρειας Θάλασσας και Υφαλοκρηπίδα Λιβύης/Μάλτας)
- Η σημαντική διαφορά στην έκταση των αντιστοίχων ακτών (Υφαλοκρηπίδα Λιβύης/Μάλτας και Οριοθέτηση της Θαλάσσιας Περιοχής μεταξύ Γροιλανδίας και Jan Mayen).
- Η γεωπολιτική κατάσταση και η εγγύτητα των νησιών της Μάγχης προς το Ηνωμένο Βασίλειο (Οριοθέτηση της Υφαλοκρηπίδας της Μάγχης).
- Η γεωγραφική θέση ορισμένων νησιών στην υπό οριοθέτηση περιοχή, ιδιαίτερα η θέση τους σε μια ημίκλειστη θάλασσα (Υφαλοκρηπίδα Λιβύης/Μάλτας). Ωστόσο, στην απόφασή του για την Υφαλοκρηπίδα της Βόρειας Θάλασσας, το ΔΔΧ θεώρησε ότι μόνο νησίδες, βράχοι και ελαφρές προεξοχές μπορούν να θεωρηθούν ως ειδικές περιστάσεις⁵⁵.
- Η ύπαρξη γεωτρήσεων πετρελαίου στην υπό οριοθέτηση περιοχή, στοιχείο που θεωρήθηκε ως συνεκτιμώμενο (Υφαλοκρηπίδα Τυνησίας/Λιβύης). Ωστόσο, στην απόφασή του για την Οριοθέτηση της Θαλάσσιας Περιοχής μεταξύ Γροιλανδίας και Jan Mayen⁵⁶, το Διεθνές Δικαστήριο θεώρησε ότι οι παραχωρήσεις αδειών για εκμετάλλευση του βυθού (γεωτρήσεις) δεν αποτελούσαν στη συγκεκριμένη περίπτωση στοιχείο που θα μπορούσε να επηρεάσει την οριοθέτηση. Η γεωγραφία αποτέλεσε στις περισσότερες περιπτώσεις κοινό στοιχείο. Κατά την απόφαση του Διαιτητικού Δικαστηρίου στην υπόθεση των Νησιών Saint-Pierre και Miquelon, τα γεωγραφικά χαρακτηριστικά βρίσκονται στον πυρήνα κάθε διαδικασίας

⁵³ Ροζάκης Χ., ό.π., 1989, σελ. 78.

⁵⁴ Αναφέρονται τα στοιχεία που παραθέτονται στο Ιωάννου Κ., Στρατή Α., ό.π., σελ. 330.

⁵⁵ Convention on the Continental Shelf, ό.π., §57, σελ. 30.

⁵⁶ Maritime Delimitation in the Area between Greenland and Jan Mayen, Judgment, ό.π., §40, σελ. 56.

οριοθέτησης⁵⁷. Η διεθνής νομολογία δε θεωρεί ως περιστάσεις τις εξής συνιστώσες⁵⁸:

- Το βαθμό κοινωνικο-οικονομικής ανάπτυξης των παράκτιων κρατών (Υφαλοκρηπίδα Λιβύης/Μάλτας και Οριοθέτηση της Θαλάσσιας Περιοχής μεταξύ Γροιλανδίας και Jan Mayen).
- Τη διαφορά στη χερσαία έκταση των αντίστοιχων κρατών.
- Τη γεωμορφολογία του βυθού (Υφαλοκρηπίδα Λιβύης/Μάλτας).

Αξιοσημείωτη είναι η αναφορά στα ζητήματα ασφαλείας των παράκτιων κρατών ως σχετικής περίπτωσης στις οριοθετήσεις. Στην Οριοθέτηση της Υφαλοκρηπίδας της Μάγχης, το διαιτητικό δικαστήριο αποδέχθηκε ότι η παράμετρος της άμυνας και της ασφάλειας αποτελεί ειδική περίπτωση που μπορεί να ληφθεί υπόψη⁵⁹. Το ΔΔΧ, με τη σειρά του, θεώρησε ότι τα ζητήματα ασφαλείας είναι σχετικά με τις οριοθετήσεις, αλλά παίζει σημαντικό ρόλο σε κάθε περίπτωση η γεωγραφία της περιοχής⁶⁰.

Συνεπώς, για να γίνει δεκτό ότι μία οριοθέτηση μπορεί να προκαλέσει ζητήματα ασφαλείας σε ένα κράτος, πρέπει να θεωρείται ως ένας παράγοντας σημαντικός για τις ειδικές ή σχετικές περιστάσεις από τα δικαιοδοτικά όργανα. Ωστόσο, σε καμία από τις υποθέσεις οριοθετήσεων της διεθνούς νομολογίας δεν εφαρμόστηκαν κριτήρια ασφαλείας.

Τελικώς, η έννοια των σχετικών περιστάσεων αφορά σε ένα σύνολο παραγόντων που λαμβάνονται υπόψη για να προσδιοριστούν οι εφαρμοστέες δίκαιες αρχές, ο συγκεκριμένος τρόπος εφαρμογής τους και να εκτιμηθεί το αποτέλεσμα της οριοθέτησης ως «δίκαιο».

⁵⁷ Court of Arbitration for the Delimitation of Maritime Areas between Canada and France: Decision in Case concerning Delimitation of Maritime Areas (St. Pierre and Miquelon), *Inter-national Legal Materials*, Vol. XXXI, No. 5, September 1992, §24, σελ. 1159.

⁵⁸ Ιωάννου Κ., Στρατή Α., *ό.π.*, σελ. 331.

⁵⁹ Reports of International Arbitral Awards, *Delimitation of the Continental Shelf between the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, and the French Republic (UK, France)*, 30 June 1977 - 14 March 1978, Vol. XVIII, §79, σελ. 49.

⁶⁰ *Continental Shelf (Libya/Malta)*, 1985 I.C.J. 13 (June 3), §51, σελ. 42.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 : ΔΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΠΕΡΙ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΕΩΝ ΘΑΛΑΣΣΙΩΝ ΖΩΝΩΝ

- 3.1 Στοιχεία Δικαστικών αποφάσεων οριοθέτησης θαλασσιών ζωνών
- 3.2 Υπόθεση Υφαλοκρηπίδας Βόρειας Θάλασσας (1969)
- 3.3 Η διαιτησία για την οριοθέτηση της Υφαλοκρηπίδας μεταξύ Ηνωμένου Βασιλείου και Γαλλίας (1977)
- 3.4 Η υπόθεση της Υφαλοκρηπίδας μεταξύ Τυνησίας και Λιβυκής Αραβικής Τζαμαχίρια (1982)
- 3.5 Η υπόθεση του Κόλπου του Maine ανάμεσα σε Καναδά και ΗΠΑ (1984)
- 3.6 Η υπόθεση της Υφαλοκρηπίδας μεταξύ Λιβύης και Μάλτας (1985)
- 3.7 Η υπόθεση της οριοθέτησης θαλάσσιων ζωνών μεταξύ Γροιλανδίας και Jan Mayen (Δανία/Γροιλανδία 1993)
- 3.8 Η υπόθεση για την οριοθέτηση θαλάσσιων ζωνών και των εδαφικών ζητημάτων μεταξύ Κατάρ και Μπαχρέϊν (2001)
- 3.9 Η υπόθεση εδαφικών και θαλάσσιων ζητημάτων μεταξύ Νικαράγουας και Ονδούρας (2007)
- 3.10 Η υπόθεση για την οριοθέτηση ΑΟΖ και Υφαλοκρηπίδας μεταξύ και Ουκρανίας (2009)
- 3.11 Η διαιτησία για την οριοθέτηση της Γραμμής θαλάσσιων συνόρων μεταξύ Μπαγκλαντές και Μιανμάρ (2012)
- 3.12 Η υπόθεση για την οριοθέτηση της Υφαλοκρηπίδας μεταξύ της Κολομβίας και της Νικαράγουας (2012)
- 3.13 Άσκηση δικαιωμάτων στην ΑΟΖ και διαφορές από οριοθέτηση

3.1 ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΔΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗΣ ΘΑΛΑΣΣΙΩΝ ΖΩΝΩΝ

Η οριοθέτηση των θαλάσσιων και υποθαλάσσιων ζωνών αποτέλεσε ένα σημαντικό πρόβλημα για τις διεθνείς σχέσεις των κρατών και για το διεθνές δίκαιο, καθώς οι όποιες διαπραγματεύσεις, αλλά ακόμη και οι δικαστικές αποφάσεις του ΔΔΧ δεν κατάφεραν να θεσπίσουν κανόνες γενικής εφαρμογής και καθολικής αποδοχής. Από το 1969 μέχρι σήμερα έχουν παραπεμφθεί αρκετές υποθέσεις είτε στο ΔΔΧ, είτε στα ad hoc διαιτητικά

δικαστήρια, αρκετές υποθέσεις κρατών που αναζητούσαν δικαστική ή διαιτητική λύση των διαφορών τους, με αποτέλεσμα τη δημιουργία της ανάλογης νομολογίας.

Σε κάθε περίπτωση, τα διεθνή δικαιοδοτικά όργανα κλήθηκαν να αποφανθούν για το περιεχόμενο του εθιμικού διεθνούς δικαίου και να ερμηνεύσουν τους κανόνες του συμβατικού δικαίου, με παράλληλη εφαρμογή της Συνθήκης της Γενεύης. Αν και η νομολογία αυτή δεν κατάφερε να εδραιώσει σταθερούς κανόνες που να είναι εφαρμόσιμοι από όλα τα κράτη, παρόλα ταύτα μπόρεσε να δώσει τη δυνατότητα υπεράσπισης κάθε οριοθετικής κατασκευής και να προσδώσει σε αρκετά στοιχεία το χαρακτηρισμό τους ως ειδικών περιστάσεων, που να μπορούν να δικαιολογήσουν κάθε αποτέλεσμα ως επιβεβλημένο από αυτές τις περιστάσεις. Ακολουθεί η ανάλυση ορισμένων από τις βασικότερες υποθέσεις, προκειμένου να υπογραμμισθεί ο τρόπος οριοθέτησης των θαλάσσιων ζωνών, όπως έχει αποτυπωθεί μέσα από τις δικαστικές αποφάσεις.

3.2 ΥΠΟΘΕΣΗ ΥΦΑΛΟΚΡΗΠΙΔΑΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ (1969)

Σύμφωνα με το άρθρο 6 της Συμβάσεως της Γενεύης, η οριοθέτηση γίνεται με συμφωνία των ενδιαφερόμενων κρατών, ενώ αν δεν μπορεί να επιτευχθεί συμφωνία και δεν μπορεί να δικαιολογηθεί η χάραξη άλλης γραμμής, τότε είναι δυνατές δύο λύσεις. Στην περίπτωση που οι ακτές δύο ή περισσότερων κρατών βρίσκονται η μία απέναντι από την άλλη, τότε η μέση γραμμή θεωρείται ως οριοθετική γραμμή, αφού κάθε σημείο της απέχει εξίσου από τα πλησιέστερα σημεία των γραμμών βάσεως, από τα οποία μετράται το πλάτος της αιγιαλίτιδας ζώνης. Στην περίπτωση, όμως, που η υφαλοκρηπίδα συνορεύει προς τα εδάφη δύο παρακείμενων κρατών, τα όριά τους καθορίζονται με την αρχή της ίσης απόστασης των πλησιέστερων σημείων των γραμμών βάσεως, από τις οποίες μετράται το πλάτος της αιγιαλίτιδας ζώνης του κάθε κράτους⁶¹.

Η παραπάνω προβληματική του άρθρου 6 απασχόλησε το ΔΔΧ στην υπόθεση της υφαλοκρηπίδας της Βόρειας Θάλασσας, που έχει αναφερθεί σε προηγούμενο κεφάλαιο. Το ΔΔΧ είχε κάνει μια προσπάθεια αναγνώρισης και προσδιορισμού των κανόνων του διεθνούς εθιμικού δικαίου στο χώρο της οριοθέτησεως ζωνών δικαιοδοσίας στη θάλασσα. Στην υπόθεση αυτή, τέθηκε το θέμα της ισχύος του περιεχομένου του άρθρου 6 ως εθιμικού κανόνα, με το ΔΔΧ να προσπαθεί να δώσει ερμηνεία στο περιεχόμενο του άρθρου, με αποτέλεσμα την αποστασιοποίηση από το συμβατικό δίκαιο, την έμφαση στην αρχή της επιείκειας και στην υιοθέτηση κριτηρίων με αμφίβολη αξία, ώστε η οριοθέτηση να αποτελεί μια υποκειμενική διαδικασία.

Συγκεκριμένα, το ΔΔΧ προχώρησε στη διαστολή της αρχής της ίσης αποστάσεως για τα όμορα κράτη, δηλαδή το Δικαστήριο κατέληξε ότι η αρχή δεν αποτελεί εθιμικό κανόνα, και της αρχής της μέσης γραμμής ανάμεσα σε κράτη με ακτές που βρίσκονται η μια απέναντι στην άλλη⁶². Στη δεύτερη περίπτωση, το ΔΔΧ θεώρησε ότι η μέση γραμμή αποτελεί το

⁶¹ Ρούκουνας Ε., ό.π., σελ. 256.

⁶² North Sea Continental Shelf, Judgment, ό.π., σελ. 36-37, §57.

μόνο τρόπο οριοθέτησής, καθώς οι εκατέρωθεν υφαλοκρηπίδες βρίσκονται η μια πάνω στην άλλη⁶³. Στην ίδια υπόθεση, το ΔΔΧ ασχολήθηκε με το περιεχόμενο της έννοιας «ειδικές περιστάσεις» (special circumstances). Η Επιτροπή του Διεθνούς Δικαίου είχε παράσχει σχετικά στοιχεία για την έννοια αυτή και το ΔΔΧ τα είχε υιοθετήσει, καθώς ανέφερε πως οι νησίδες, οι βράχοι και οι ελαφρές προεξοχές της ακτής αποτελούν ειδικές περιστάσεις⁶⁴. Αντιθέτως, τα νησιά δεν είναι δυνατόν να αποτελούν ειδικές περιστάσεις, καθώς και το Δικαστήριο δεν τα περιέλαβε, ούτε και διευκρίνισε αν υφίσταται ιεράρχηση της μέσης γραμμής και των ειδικών περιστάσεων.

Ακόμη ένα πρόβλημα αποτέλεσε η αρχή της επιείκειας, καθώς το ΔΔΧ θεώρησε πως δεν είναι δυνατόν να εφαρμόζεται λύση που να υπερβαίνει τους ισχύοντες κανόνες, εξαιτίας της αρχής αυτής⁶⁵. Αυτό σημαίνει ότι οι διάφορες λύσεις που πρέπει να δίνονται οφείλουν να παραμένουν στα όρια των ισχυόντων κανόνων.

Όμως, μια τέτοια απόφαση σημαίνει πως διαχωρίζεται η έννοια της επιείκειας που στηρίζεται στους κανόνες του διεθνούς δικαίου και έχει ως στόχο τη δίκαιη λύση των ζητημάτων μέσα από αυτούς τους κανόνες και στη δυνατότητα του ΔΔΧ να κρίνει κατά το ορθό και το ίσο (ex aequo et bono)⁶⁶, άρα δύναται να προσπεράσει τους ισχύοντες κανόνες. Συνεπώς, για το ΔΔΧ η επιείκεια δεν μπορεί να σημαίνει αναγκαστικώς την ισότητα των διαδίκων κρατών ως προς την τελική οριοθέτηση των ζωνών της υφαλοκρηπίδας.

Ωστόσο, η απόφαση αυτή και ο τρόπος χειρισμού του θέματος ουσιαστικά θα επιβάρυνε τους δικαστές που θα εξέταζαν την επόμενη σχετική υπόθεση με την αποσαφήνιση του εθιμικού διεθνούς δικαίου και τη διαπίστωση της σχέσης του με το συμβατικό δίκαιο. Η σχέση της αρχής της επιείκειας με αυτή της δικαιοσύνης, όπως αναφέρει ο Karl⁶⁷, αποκτά ιδιαίτερο νόημα αν θεωρηθεί πως το ΔΔΧ αρνήθηκε να αναγνωρίζει επήρεια στο ηπειρωτικό έδαφος εξαιτίας της διαμόρφωσης της ακτής. Σε αυτή την περίπτωση, πρέπει να θεωρηθεί ότι και τα νησιά έχουν εξίσου μικρότερη επήρεια κατά την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας. Ωστόσο, τότε φαίνεται να μην ισχύει η αρχή της επιείκειας για τα νησιά, ενώ θα ήταν ακριβώς το αντίθετο αναμενόμενο, δηλαδή η επιείκεια θα έπρεπε να εξασφαλίσει στα νησιά το ελάχιστο δικαίωμα να λαμβάνονται υπόψη στην οριοθετική διαδικασία απέναντι σε ένα ηπειρωτικό όγκο.

Ως προς τη δικαιοσύνη, το ΔΔΧ αποφάνθηκε ότι αυτή δε σημαίνει αναγκαστικώς την ισότητα, αφού δεν μπορεί να γίνει ολική αναμόρφωση της φύσης και η δικαιοσύνη δεν απαιτεί ότι σε ένα κράτος χωρίς πρόσβαση στη θάλασσα θα πρέπει να παραχωρηθεί μια

⁶³ Ρούκουνας Ε., ό.π., σελ. 257.

⁶⁴ North Sea Continental Shelf, Judgment, ό.π., σελ. 36-39, §57.

⁶⁵ North Sea Continental Shelf, <http://www.icjci.org/docket/index.php?sum=295&code=cs2&p1=3&p2=3&case=52&k=cc&p3=5> (Ημερομηνία πρόσβασης:

4/6/2017).

⁶⁶ Ρούκουνας Ε., ό.π., σελ. 257.

⁶⁷ Karl D., "Islands and the Delimitation of the Continental Shelf: A Framework for Analysis", The American Journal of International Law, Vol. 71, No. 4 (Oct., 1977), σελ. 650.

περιοχή υφαλοκρηπίδας. Η ισότητα, τότε, πρέπει να εκτιμάται στο ίδιο επίπεδο και η δικαιοσύνη δεν μπορεί να επανορθώσει τέτοιου είδους φυσικές ανισότητες.

Εστιάζοντας, όμως, συγκεκριμένα στην υπόθεση της Βόρειας Θάλασσας, το ΔΔΧ αναφέρει ότι υπάρχουν τρία κράτη, των οποίων οι ακτές είναι πραγματικά παρόμοιες ως προς το μήκος τους και οι οποίες έχουν περίπου ίση μεταχείριση από τη φύση, ενώ η διαμόρφωση των ακτών ενός από τα κράτη αυτά, αν χρησιμοποιούταν η μέθοδος της ίσης απόστασης, θα ήταν τέτοια, ώστε να υπάρχει διαφορετική μεταχείριση στο κράτος αυτό, από ότι στα άλλα δύο. Για τους παραπάνω λόγους, το ΔΔΧ αρνήθηκε να δεχθεί ένα ερώτημα ολικής αναμόρφωσης της γεωγραφίας, όποια και αν είναι τα δεδομένα της κατάστασης, αλλά δέχεται την υφιστάμενη γεωγραφική κατάσταση συνυπολογίζοντας τον παράγοντα της ισότητας ανάμεσα στα κράτη και παραμερίζει τις συνέπειες ενός **«τυχαίου χαρακτηριστικού»**, από το οποίο θα ήταν δυνατή μια αδικαιολόγητη διαφορά μεταχείρισης⁶⁸.

Με βάση την παραπάνω διατύπωση εκ μέρους του ΔΔΧ, φαίνεται ότι επιδεικνύει απόλυτο σεβασμό για τη φύση και τη γεωγραφία κάθε περιοχής, γεγονός που έρχεται σε αντίθεση με την άρνηση της εφαρμογής της αρχής της επιείκειας στα νησιά, όπως αναφέρθηκε παραπάνω. Εξάλλου, στην παράγραφο 91 δε γίνεται αναφορά στη νησιά αυτά, τα οποία όμως είναι σημαντικά, λόγω του μεγάλου αριθμού τους. Η ύπαρξή τους αποτελεί ένα «τυχαίο ειδικό χαρακτηριστικό», όπως αποκαλείται στην απόφαση, αλλά το ίδιο το ΔΔΧ μειώνει τη σημασία των νησιών στις οριοθετήσεις των θαλάσσιων ζωνών⁶⁹.

Στην υπόθεση της υφαλοκρηπίδας της Βόρειας Θάλασσας, το ΔΔΧ έδωσε έμφαση στο ότι η υφαλοκρηπίδα αποτελεί **«φυσική προέκταση»**⁷⁰ της ηπειρωτικής ακτής κάτω από τη θάλασσα, γεγονός που έδωσε βάση σε διαφορετικές ερμηνείες, αλλά αργότερα, στην απόφαση του ΔΔΧ περί της υφαλοκρηπίδας της Τυνησίας/Λιβύης το 1982, η θέση αυτή εγκαταλείφθηκε. Στην παράγραφο 43, το ΔΔΧ σημειώνει ότι ο πιο βασικός κανόνας που αφορά στην υφαλοκρηπίδα είναι αυτός του άρθρου 2 της Σύμβασης της Γενεύης του 1958, σύμφωνα με τον οποίο τα δικαιώματα του παράκτιου κράτους που αφορούν στη ζώνη της υφαλοκρηπίδας που αποτελεί φυσική προέκταση του εδάφους του κάτω από τη θάλασσα, υφίστανται *ipso facto* και *ab initio*, με βάση την αρχή της κυριαρχίας του κράτους πάνω σε αυτό το έδαφος και με επέκταση αυτής της κυριαρχίας μέσω της άσκησης κυριαρχικών δικαιωμάτων για την εξερεύνηση του βυθού της θάλασσας και την εκμετάλλευση των φυσικών πόρων. Με βάση αυτόν τον κανόνα, το ΔΔΧ αναγνωρίζει το συμφυές δικαίωμα του κράτους να εξερευνήσει ή να εκμεταλλευτεί τις ζώνες της υφαλοκρηπίδας που του ανήκουν, για την άσκηση του οποίου δεν είναι αναγκαστικά ορισμένη νομική διαδικασία⁷¹.

Τέλος, το ΔΔΧ ανέφερε πως είναι αναγκαία η ύπαρξη λογικής σχέσης ανάμεσα στην έκταση των ζωνών της υφαλοκρηπίδας του παράκτιου κράτους και του μήκους της ακτής

⁶⁸ North Sea Continental Shelf, Judgment, ό.π., σελ. 49-51, § 91.

⁶⁹ Karl D., ό.π., σελ. 651.

⁷⁰ 176 “natural prolongation”, βλ. North Sea Continental Shelf, Judgment, ό.π., σελ. 22-23, §19.

⁷¹ North Sea Continental Shelf, Judgment, ό.π., σελ. 31-32, § 43.

του, όπως αυτό μετράται σύμφωνα με τη γενική κατεύθυνση της ακτής, χωρίς όμως να παραμερίζεται ο καθορισμός των ορίων της υφαλοκρηπίδας ανάμεσα στα όμορα κράτη στην ίδια περιοχή. Όταν η υφαλοκρηπίδα ενός κράτους βαίνει επί της αντίστοιχης ενός όμορου κράτους, τότε η διαίρεση πρέπει να γίνεται με κοινή συμφωνία ή κατά ίσα μέρη ή με την εγκαθίδρυση συστημάτων κοινής δικαιοδοσίας, χρήσεως και εκμεταλλεύσεως⁷².

Η απόφαση του ΔΔΧ αποτέλεσε την πρώτη για την οριοθέτηση υποθαλάσσιων συνόρων, αλλά δεν ξεκαθάρισε το ζήτημα της οριοθέτησης υφαλοκρηπίδας, αντιθέτως το περιέπλεξε ακόμη περισσότερο. Ο λόγος μπορεί να είναι η προσπάθεια συγκερασμού των διαφορετικών πολιτικών και διεθνών τάσεων που επικρατούσαν εκείνη την εποχή, καθώς και η ανάγκη διατήρησης ενός ισχυρού νομικού πλαισίου που θα περιόριζε την πιθανότητα αυθαιρεσίας σε οριοθετήσεις συνόρων στη θάλασσα.

3.3 Η ΔΙΑΙΤΗΣΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΤΗΣ ΥΦΑΛΟΚΡΗΠΙΔΑΣ ΤΟΥ ΗΝΩΜΕΝΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ / ΓΑΛΛΙΑΣ (1977)

Η δεύτερη σημαντική απόφαση διεθνούς δικαιοδοτικού οργάνου για τη χάραξη των ορίων της υφαλοκρηπίδας υπήρξε αυτή σχετικά με την υφαλοκρηπίδα της Μεγάλης Βρετανίας και της Γαλλίας, όπου υπάρχουν νησιά κοντά στις γαλλικές ακτές και γαλλικά και αγγλικά νησιά ανοιχτά του Ατλαντικού Ωκεανού. Σε αυτό το σημείο, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι η υπόθεση εξετάστηκε από πενταμελές ad hoc Διαιτητικό Δικαστήριο και όχι από το ΔΔΧ, γεγονός που επηρεάζει το κύρος της απόφασης και της συνακόλουθης νομολογίας⁷³.

Στα χρόνια που είχαν μεσολαβήσει από την απόφαση του 1969, η επίδραση της ερμηνείας του άρθρου 6 της Συμβάσεως της Γενεύης του 1958 και της διευκρίνισης των εννοιών της ίσης απόστασης και των ειδικών περιστάσεων ήταν έντονη. Μάλιστα, στην περίπτωση της απόφασης του 1977, ήταν η πρώτη φορά που εξεταζόταν από διαιτησία το θέμα των νησιών και αποφασίζονταν η χάραξη ορίων. Έχοντας ως υπόβαθρο την ερμηνεία του άρθρου 6 της Σύμβασης της Γενεύης από το ΔΔΧ, το Διαιτητικό Δικαστήριο θεώρησε ότι οι έννοιες της ίσης απόστασης και των ειδικών περιστάσεων δεν αφορούν σε δύο διαφορετικές έννοιες, αλλά σε ένα και μόνο κανόνα, που συνδυάζει την ίση απόσταση με τις ειδικές περιστάσεις⁷⁴. Με βάση αυτό το συλλογισμό, το Δικαστήριο μπόρεσε να συνεκτιμήσει όλους τους παράγοντες που εμφανίζει η υπό οριοθέτηση περιοχή, χωρίς να δώσει ορισμό των ειδικών περιστάσεων. Με αυτόν τον τρόπο, δεν απαιτείται από το διάδικο που επικαλείται τις ειδικές περιστάσεις να φέρει το βάρος της αποδείξεως.

⁷² North Sea Continental Shelf, <http://www.icjci.org/docket/index.php?sum=295&code=cs2&p1=3&p2=3&case=52&k=cc&p3=5> (Ημερομηνία πρόσβασης: 5/6/2017).

⁷³ Ρούκουνας Ε., ό.π., σελ. 259.

⁷⁴ Boyle A., "The Law of Treaties and the Anglo-French Continental Shelf Arbitration", *The International and Comparative Law Quarterly*, Vol. 29, No. 2/3 (Apr. - Jul., 1980), σελ. 501.

Το Δικαστήριο προσέφερε λογικές διαστάσεις στην έννοια της «αναλογικότητας» μεταξύ ακτών και υφαλοκρηπίδας, για την οποία το ΔΔΧ το 1969 είχε δεχθεί ότι αποτελεί αυτόνομη πηγή δικαιωμάτων. Για το Διαιτητικό Δικαστήριο, η αναλογικότητα αποτελεί παράγοντα που πρέπει να λάβει υπόψη ως προς την εξέταση των γεωγραφικών χαρακτηριστικών σε σχέση με την επιείκεια στην οριοθέτηση. Εν τέλει, το Δικαστήριο διατύπωσε τρεις διαφορετικές ρυθμίσεις. Στην πρώτη, καθόρισε τη μέση γραμμή ως γενική αρχή ανάμεσα στο Ηνωμένο Βασίλειο και τη Γαλλία για την υφαλοκρηπίδα. Στη δεύτερη, εξαίρεσε από τη μέση γραμμή τα νησιά που ανήκουν στο Ηνωμένο Βασίλειο, αλλά βρίσκονται εξ ολοκλήρου στο γαλλικό κόλπο της Granville. Στην τρίτη ρύθμιση, το Δικαστήριο θεώρησε ότι ανατολικά των ακτών των βρετανικών αυτών νησιών και προς τις γαλλικές ακτές οι διευθετήσεις δεν αποτελούν αντικείμενο ασχολίας του, επειδή δεν έχει εκεί αρμοδιότητα, καθώς δεν υπάρχει θέμα υφαλοκρηπίδας. Η ρύθμιση αυτή στηριζόταν στο χωρισμό της γαλλικής αιγιαλίτιδας ζώνης από εκείνη των βρετανικών νησιών με τη μέση γραμμή⁷⁵.

Ωστόσο, στα δυτικά των αγγλονορμανδικών νησιών, για τα οποία το Διαιτητικό Δικαστήριο αναγνώρισε υφαλοκρηπίδα 12 ναυτικών μιλίων, υποστηρίχθηκε ότι οι ειδικές περιστάσεις δεν επιτρέπουν τη γενική αναγνώριση υφαλοκρηπίδας. Σε περίπτωση που τα νησιά ήταν πολυάριθμα και εκτείνονταν σε σειρά, το ένα μετά το άλλο, έστω και σε μεγάλη απόσταση από τις ακτές, τότε τα νησιά θα είχαν υφαλοκρηπίδα⁷⁶.

Όπως διαπιστώνει ο Colson, η λύση για το παραπάνω πρόβλημα φάνηκε να είναι ο συσχετισμός εθιμικού και συμβατικού δικαίου, αφού η εφαρμογή των κανόνων του εθιμικού δικαίου και του άρθρου 6 της Σύμβασης της Γενεύης οδηγούσαν στο ίδιο αποτέλεσμα, στη συγκεκριμένη υπόθεση. Έτσι, το Δικαστήριο θεώρησε ότι το άρθρο 6 εμπεριείχε έναν ενιαίο κανόνα, που ήταν συνδυασμός των δύο παραπάνω κανόνων⁷⁷. Με βάση αυτό το συμπέρασμα, απορριπτόταν η άποψη της Μεγάλης Βρετανίας ότι το βάρος αποδείξεως υπάρξεως ειδικών περιστάσεων έπρεπε να αναληφθεί από αυτόν που τις επικαλούταν, αφού το ζήτημα, αν ένα όριο δικαιολογείται από ειδικές περιστάσεις, είναι αναπόσπαστο τμήμα του κανόνα που αφορά στην εφαρμογή της μέσης γραμμής⁷⁸.

Ωστόσο, στα δυτικά των αγγλονορμανδικών νησιών, για τα οποία το Διαιτητικό Δικαστήριο αναγνώρισε υφαλοκρηπίδα 12 ναυτικών μιλίων, υποστηρίχθηκε ότι οι ειδικές περιστάσεις δεν επιτρέπουν τη γενική αναγνώριση υφαλοκρηπίδας. Σε περίπτωση που τα νησιά ήταν πολυάριθμα και εκτείνονταν σε σειρά, το ένα μετά το άλλο, έστω και σε μεγάλη απόσταση από τις ακτές, τότε τα νησιά θα είχαν υφαλοκρηπίδα⁷⁹.

Εκτός από τα παραπάνω νησιά, εξετάζοντας τα ελάχιστα νησιά των δύο κρατών που βρίσκονται στον Ατλαντικό, το Δικαστήριο διέκρινε ότι στα αγγλικά νησιά και λόγω της

⁷⁵ Boyle A., ό.π., σελ. 501.

⁷⁶ Continental Shelf (U.K./Fr.), ό.π., σελ. 95, §202.

⁷⁷ Colson D., "The United Kingdom--France Continental Shelf Arbitration", *The American Journal of International Law*, Vol. 72, No. 1 (Jan., 1978), σελ. 99.

⁷⁸ Continental Shelf (U.K./Fr.), ό.π., σελ. 44, §67.

⁷⁹ Continental Shelf (U.K./Fr.), ό.π., σελ. 95, §202.

μεγάλης απόστασης ανάμεσα σε αυτά και στη Μεγάλη Βρετανία, υπάρχει υφαλοκρηπίδα κατά το ήμισυ, καθώς πρόκειται για μεμονωμένα νησιά, με ελάχιστη έκταση και ελάχιστο πληθυσμό⁸⁰. Σε αρκετά σημεία της αποφάσεως, το Διαιτητικό Δικαστήριο αναφέρθηκε στις ρυθμίσεις που είχαν διατυπωθεί από τις εργασίες της Τρίτης Συνδιάσκεψης των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας. Φαίνεται πως το Δικαστήριο είχε αντίληψη της επίδρασης της απόφασής του στην πορεία των διαπραγματεύσεων της UNCLOS III και για αυτό το λόγο διατήρησε μια ουδέτερη στάση, επιχειρώντας να συμβιβάσει το εθνικό και το συμβατικό δίκαιο, αλλά και τις διαφορετικές τάσεις της UNCLOS, οπότε δέχθηκε την αρχή της επιείκειας και τη μέση γραμμή. Οι κινήσεις αυτές του Δικαστηρίου υπήρξαν ένα θετικό βήμα στην κατεύθυνση της ομαλότητας στο δίκαιο της οριοθέτησης.

Συνεπώς, το πρώτο ζήτημα που όφειλε να αντιμετωπίσει το Δικαστήριο ήταν του εφαρμοστέου δικαίου, καθώς οι διάδικοι διαφωνούσαν διαμετρικά τόσο για τη δυνατότητα εφαρμογής της Σύμβασης της Γενεύης για την Υφαλοκρηπίδα όσο και για την ισχύ του άρθρου 6 στην περίπτωση τους. Επιπλέον, διαφωνούσαν και για την εφαρμογή των αρχών του εθνικού δικαίου. Εν τούτοις, υπήρχε μερική συμφωνία για την εφαρμογή της μέσης γραμμής ως της οριοθετικής γραμμής ανάμεσα στις αντικείμενες ηπειρωτικές ακτές, με εξαίρεση των αγγλονορμανδικών νησιών Channel. Για αυτό το λόγο, το Δικαστήριο έπρεπε να κινηθεί στην κατεύθυνση συμβιβασμού της θέσης των διαδίκων υπέρ της μέσης γραμμής, βάσει της αποστολής του ΔΔΧ το 1969 περί οριοθέτησης σύμφωνα με τις αρχές της επιείκειας⁸¹.

Για το Διαιτητικό Δικαστήριο, ο ρόλος των ειδικών περιστάσεων, όπως εκφράζεται μέσα από το άρθρο 6 της Σύμβασης της Γενεύης, αφορά στην εξασφάλιση της επιείκειας, συνεπώς ο συνδυασμός της μέσης γραμμής και των ειδικών περιστάσεων δηλώνει τη γενική αρχή του εθνικού διεθνούς δικαίου ότι η οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας πρέπει να πραγματοποιείται σύμφωνα με τις αρχές της επιείκειας. Καθώς, όμως, το άρθρο 6 δεν κάνει λόγο για ειδικές περιστάσεις, το Διαιτητικό Δικαστήριο οδηγήθηκε στην απόφαση να τις εξισταθμίσει με την αρχή της μέσης γραμμής, φτάνοντας στο τελικό συμπέρασμα ότι σε περιπτώσεις αντικείμενων κρατών με συγκρίσιμες ακτές ως προς το μήκος και τα χαρακτηριστικά τους, η οριοθέτηση πρέπει να πραγματοποιείται με τη μέση γραμμή. Αυτό σημαίνει πως, όπως και στην υπόθεση της Βόρειας Θάλασσας, τα Δικαστήρια τελικώς δένειμαν την υφαλοκρηπίδα ανάμεσα στα διάδικα κράτη με ανάλογα μερίδια, πράττοντας τελικώς αυτό που τα ίδια απέρριπταν, δηλαδή την απονομή διανεμητικής δικαιοσύνης⁸².

Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στα λεγόμενα νησιά Channel, τα οποία βρίσκονται εντός του κόλπου που σχηματίζεται από τις ακτές της Βρετανίας και της Νορμανδίας. Η άποψη της Γαλλίας ήταν ότι τα νησιά βρίσκονταν επί της γαλλικής υφαλοκρηπίδος και διέκοπταν τη φυσική προέκτασή της. Όμως, το Διαιτητικό Δικαστήριο, αν και απέρριψε αυτή τη θέση, τελικώς διαχειρίσθηκε την υφαλοκρηπίδα των νησιών ως μια περιοχή που κανονικά θα ανήκε στη Γαλλία. Όπως αναφέρεται στην απόφαση του Δικαστηρίου, αν

⁸⁰ Το ίδιο

⁸¹ Boyle A., ό.π., σελ. 505.

⁸² Το ίδιο, σελ. 52-53, §87.

δοθεί πλήρης επήρεια στα βρετανικά αυτά νησιά, τότε πρόκειται για σημαντικό περιορισμό της υφαλοκρηπίδας που θα περιερχόταν σε διαφορετική περίπτωση στη Γαλλική Δημοκρατία. Εφόσον πρόκειται για μια περίπτωση που δημιουργεί αδικία, είναι αναγκαία η εφαρμογή μιας μεθόδου οριοθέτησης που να επανορθώνει την αδικία αυτή σε κάποιο βαθμό⁸³.

Σύμφωνα με την παραπάνω ανάλυση της υπόθεσης της υφαλοκρηπίδας Ηνωμένου Βασιλείου και Γαλλίας, η προσπάθεια συνδυασμού του συμβατικού και του εθιμικού διεθνούς δικαίου και η εφαρμογή της μέσης γραμμής είχαν ως αποτέλεσμα τον παραμερισμό των δικαιωμάτων της Βρετανίας και ειδικά των νησιών της. Ειδικά η εξίσωση των θέσεων των δύο διαδίκων και της ισοκατανομής της υφαλοκρηπίδας, ανεξαρτήτως των γεωγραφικών δεδομένων και η απόφαση του Διαιτητικού Δικαστηρίου ήταν περιορισμένης εφαρμογής.

3.4 Η ΥΠΟΘΕΣΗ ΤΗΣ ΥΦΑΛΟΚΡΗΠΙΔΑΣ ΤΥΝΗΣΙΑΣ ΚΑΙ ΛΙΒΥΚΗΣ ΑΡΑΒΙΚΗΣ ΤΖΑΜΑΧΙΡΙΑ (1982)

Η Τυνησία και η Λιβύη είχαν υπογράψει ήδη από το 1977 συνυποσχετικό για την επίλυση από το ΔΔΧ του ζητήματος της οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας. Τα διάδικα μέρη σε αυτή την περίπτωση είχαν ζητήσει από το ΔΔΧ να καταλήξει σε ένα συμπέρασμα σύμφωνα με τις αρχές και τους κανόνες του διεθνούς δικαίου, εξετάζοντας τις αρχές της επιείκειας και τις περιστάσεις που είναι χαρακτηριστικές της περιοχής, καθώς και τις τάσεις που είχαν γίνει αποδεκτές από την Τρίτη συνδιάσκεψη για το δίκαιο τη θάλασσας⁸⁴. Εξάλλου, μόλις είχαν ολοκληρωθεί οι διαδικασίες της Συνθήκης 1982 ΔΘ, η επίδραση των οποίων ήταν ιδιαίτερα σημαντική τόσο στη συγκεκριμένη υπόθεση της Τυνησίας-Λιβύης, όσο και στις μεταγενέστερες υποθέσεις που σχετίζονταν με οριοθετήσεις θαλασσιών ζωνών.

Εφόσον στο ίδιο χρονικό διάστημα είχαν προχωρήσει οι διαπραγματεύσεις της Τρίτης Συνδιάσκεψης, τη στιγμή της κρίσης της υπόθεσης Τυνησίας/Λιβύης από το ΔΔΧ είχε ήδη προταθεί η τελική μορφή των σχετικών με την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας και της ΑΟΖ άρθρων του σχεδίου Σύμβασης, η οποία υιοθετήθηκε ακολούθως το Δεκέμβριο του 1982. Κάτω από την επίδραση των πορισμάτων της απόφασης του 1969, στην υπόθεση Τυνησία/Λιβύη που τα δύο κράτη υπέβαλαν το 1978 στο ΔΔΧ με συνυποσχετικό, ζητούσαν την επίλυση των ζητημάτων σύμφωνα με τις αρχές της ευθυδικίας και τις σχετικές περιστάσεις οι οποίες χαρακτηρίζουν την περιοχή, αλλά και σύμφωνα με τις νέες τάσεις οι οποίες έχουν γίνει αποδεκτές στην Τρίτη Συνδιάσκεψη. Στην περίπτωση αυτή εξίσου, το εφαρμοστέο δίκαιο ήταν το εθιμικό δίκαιο⁸⁵.

⁸³ Το ίδιο, σελ. 94-95, §201-202.

⁸⁴ Ρούκουνας Ε., ό.π., σελ. 261.

⁸⁵ Δίπλα Χ., Το Διεθνές Δικαστήριο των Ηνωμένων Εθνών, Η Θέση του στο Διεθνές Δικαιοδοτικό Στερέωμα και η Συμβολή του στο Σύγχρονο Δίκαιο της Θάλασσας, τόμος Α', εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2003, σελ. 284.

Στην υπόθεση Τυνησία/Λιβύη, το ΔΔΧ ήρθε αντιμέτωπο με την έννοια της φυσικής προέκτασης και αναγκάστηκε να αναγνωρίσει ότι στη συγκεκριμένη περίπτωση, τα χαρακτηριστικά του βυθού αποδεικνύονται άνευ χρησιμότητας για ενδεχόμενο εντοπισμό ενός φυσικού ορίου της υφαλοκρηπίδας, και ότι αυτή η δυσκολία αναφέρεται τόσο στην κατεύθυνση που ακολουθεί η φυσική προέκταση των εδαφών των κρατών κάτω από τη θάλασσα, όσο και στις διάφορες ρωγμώσεις του βυθού της θάλασσας οι οποίες δεν είναι αρκετά σημαντικές ώστε να συνιστούν ένα πραγματικό ρήγμα της μιας φυσικής προέκτασης σε σχέση με την άλλη⁸⁶.

Το ΔΔΧ παραδέχθηκε ότι αν και η ιδέα της φυσικής προέκτασης του χερσαίου εδάφους ορίζει σε γενικές γραμμές, το φυσικό αντικείμενο ή τη θέση των δικαιωμάτων του παρακτίου κράτους, δεν είναι απαραίτητα αρκετή ή ακόμη και κατάλληλη να ορίσει η ίδια την ακριβή έκταση των δικαιωμάτων του ενός κράτους σε σχέση με αυτά του γειτονικού κράτους⁸⁷. Εξαιτίας της αδυναμίας της γεωλογίας και της βαθυμετρίας να συμβάλλουν ουσιαστικά στην προκειμένη περίπτωση, το ΔΔΧ εγκατέλειψε το βυθό και το έδαφος της θάλασσας για να ανέλθει στην επιφάνεια και να καταφύγει στη γεωγραφία. Θα το πράξει εισάγοντας στη διαδικασία της οριοθέτησης τη διερεύνηση των σχετικών περιστάσεων της περιοχής, οι οποίες θα κληθούν να βοηθήσουν, ώστε να επιτευχθεί μια δίκαιη οριοθέτηση.

Το ΔΔΧ εξέτασε το γεωγραφικό πλαίσιο και κυρίως την περιοχή η οποία βρίσκεται στις ακτές των δύο κρατών και ονομάζεται «πελαγικό μπλοκ», ενώ ταυτόχρονα ενέταξε στην περιοχή το χάρτη, ο οποίος δείχνει την οριοθέτηση που είχε ήδη πραγματοποιηθεί ανάμεσα στην Ιταλία, την Τυνησία και τη Μάλτα. Με εκείνη την οριοθέτηση είχαν ληφθεί υπόψη τα μικρά ιταλικά νησιά Pantellaria, Linosa, Lampione, Lampedusa που βρίσκονται πλησιέστερα προς την Τυνησία παρά προς της Σικελία. Διατήρησαν μάλιστα μια αναλογία της υφαλοκρηπίδας που τους ανήκει⁸⁸.

Τελικώς, το ΔΔΧ θεώρησε ότι θα μπορούσε να λάβει υπόψη διατάξεις της Συμβάσεως μόνο αν αυτές αποκρυστάλλωναν «κανόνα του διεθνούς δικαίου προϋπάρχοντα ή υπό διαμόρφωση». Εξάλλου, τα διάδικα μέρη εμφανίσθηκαν στο Δικαστήριο με διαφορετικές ερμηνείες ως προς το συνυποσχητικό. Η Τυνησία και η Λιβύη δεν συμφωνούσαν ως προς το περιεχόμενο του άρθρου 1 του συνυποσχητικού, δηλαδή ως προς την αποστολή του Δικαστηρίου. Το τελευταίο θεωρούσε ότι όφειλε να φθάσει μέχρι του σημείου στο οποίο οι εμπειρογνώμονες των διαδίκων θα μπορούσαν να προβούν στον προσδιορισμό της οριοθετικής γραμμής, χωρίς να διαπραγματευθούν οποιαδήποτε στοιχεία της διαφοράς⁸⁹.

Επιπλέον, το ΔΔΧ διαπίστωσε ότι η πρόσκληση που του είχε γίνει να εξετάσει τις νεότερες αποδεκτές τάσεις, όπως αυτές εξηγήθηκαν παραπάνω, δεν το εξουσιοδοτεί να κρίνει *ex aequo et bono*, δηλαδή κατά το ορθό και ίσο, και ότι είναι μεγαλύτερης σημασίας να εξετάζει τις θέσεις των διαδίκων και τις περιστάσεις ενόψει της συγκεκριμένης διαφοράς

⁸⁶ Continental Shelf (Tunisia/Libyan Arab Jamahiriya), Judgment, I.C.J. Reports 1982, σελ. 57, §66.

⁸⁷ Continental Shelf (Tunisia/Libyan Arab Jamahiriya), ό.π., σελ. 46, §43.

⁸⁸ Continental Shelf (Tunisia/Libyan Arab Jamahiriya), ό.π., σελ. 46, §43.

⁸⁹ Ρούκουνας Ε., ό.π., σελ. 262.

κάθε φορά. Για αυτό το λόγο, συνέχισε στην εκτίμηση των στοιχείων αυτών που αποτελούν αρχές της επιείκειας και υπογράμμισε ότι σημασία για την εφαρμογή των αρχών της επιείκειας έχει η κατάληξη σε αποτέλεσμα επιείκειας. Επομένως, πρέπει να εφαρμοστούν οι αρχές της επιείκειας όχι ως διορθωτικές αρχές του διεθνούς δικαίου, όσο ως αρχές που αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα του, προκειμένου να φθάσει το Δικαστήριο σε δίκαιο αποτέλεσμα.

3.5 Η ΥΠΟΘΕΣΗ ΤΟΥ ΚΟΛΠΟΥ ΤΟΥ ΜΑΙΝΕ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΕ ΚΑΝΑΔΑ ΚΑΙ ΗΠΑ (1984)

Η συγκεκριμένη υπόθεση έχει το χαρακτηριστικό ότι σχετίζεται τόσο με την υφαλοκρηπίδα, όσο και της ζώνης αλιείας των ΗΠΑ και του Καναδά και ότι υποβλήθηκε σε Τμήμα του ΔΔΧ με συνυποσχετικό που υπεγράφη μεταξύ των διαδίκων το 1979. Το Τμήμα καλούταν να αποφασίσει σύμφωνα με τις αρχές και τους εφαρμοστέους μεταξύ των μερών κανόνες του διεθνούς δικαίου για την πορεία του ενιαίου ορίου της υφαλοκρηπίδας και των ζωνών αλιείας στον Κόλπο του Maine.

Ταυτόχρονα, έπρεπε να περιγράψει την ακριβή πορεία του με γεωδαιτικές γραμμές που ενώνουν γεωγραφικές συντεταγμένες σημείων μεταξύ τους και να το απεικονίσει, με τη βοήθεια εμπειρογνώμονος που θα ορίσει το ίδιο, στους επίσημους χάρτες των μερών⁹⁰.

Στην υπόθεση αυτή, το Τμήμα απομακρύνθηκε ακόμη περισσότερο από την έννοια της φυσικής προέκτασης, καθώς βρέθηκε αντιμέτωπο με το αίτημα των δύο κρατών να ορίσει ένα κοινό όριο τόσο για την υφαλοκρηπίδα όσο και για τη ζώνη αλιείας. Εξάλλου, το κύριο αντικείμενο της διαφοράς σχετιζόταν με τις συγκρουόμενες διεκδικήσεις των δυο κρατών στους πόρους του πλουσίου αλιευτικού πεδίου του Georges Banc που βρίσκεται μέσα στον Κόλπο του Maine. Παρότι λοιπόν το άρθρο 6 της Σύμβασης της Γενεύης δέσμευε στην προκειμένη περίπτωση, τα δύο Κράτη όσον αφορά στην οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας, το Τμήμα το παρέκαμψε υπέρ της εφαρμογής του εθιμικού δικαίου για να αναζητήσει το θεμελιώδη κανόνα που θα του επέτρεπε να χρησιμοποιήσει το ίδιο όριο και για τις δύο ζώνες, δηλαδή την υφαλοκρηπίδα και τη ζώνη αλιείας⁹¹.

Η πρώτη παρατήρηση σχετικά με το περιεχόμενο αυτού του κανόνα είναι ότι δεν γίνεται πλέον αναφορά στη φυσική προέκταση του εδάφους κάτω από τη θάλασσα. Αυτό οφείλεται σε δύο τουλάχιστον λόγους, από τους οποίους ο πρώτος αφορά στη συγκεκριμένη υπόθεση και στο αίτημα των διαδίκων για κοινό όριο.

Εφόσον το Τμήμα δέχτηκε το αίτημα αυτό μετά από σύντομη δήλωση ότι δεν υπάρχει κανόνας του διεθνούς δικαίου που να απαγορεύει κάτι τέτοιο, βρέθηκε αυτόματα αντιμέτωπο με την επόμενη κίνηση στην οποία έπρεπε υποχρεωτικά να προχωρήσει, δηλαδή να λάβει υπόψη του το γεγονός ότι τα δικαιώματα του παράκτιου κράτους στη ζώνη αλιείας, από την οποία είχε προέλθει η ΑΟΖ, είναι τελείως ανεξάρτητα από την φυσική προέκταση του εδάφους κάτω από τη θάλασσα, αλλά ορίζονται σε σχέση με μια

⁹⁰ Δίπλα Χ., 2003, ό.π., σελ. 286.

⁹¹ Clain, L.E., "Gulf of Maine: a Disappointing First in the Delimitation of a Single Maritime Boundary", Virginia Journal of International Law 25 (1985), σελ. 524.

γεωγραφική πραγματικότητα, την ιδιότητα ενός Κράτους ως παράκτιου, και βέβαια οριοθετούνται προς τα έξω με βάση το κριτήριο της απόστασης των 200 ναυτικών μιλίων.

Μια άλλη σημείωση αφορά στις αρχές της δικαιοσύνης και της ευθυδικίας, που δεν είναι εύκολο να οριστούν, επειδή δεν έχουν σταθερό περιεχόμενο. Εν τούτοις, το Τμήμα είχε δηλώσει, με την αναφορά του στον κανόνα της οριοθέτησης, ότι στο πλαίσιο της εφαρμογής των αρχών της ευθυδικίας, είναι αναγκαίο να υπολογιστούν οι γεωγραφικές περιστάσεις κατά κύριο λόγο. Αυτό δε σημαίνει ότι δεν υφίστανται και άλλες περιστάσεις, αλλά το Τμήμα μπορεί να εξετάσει μόνο τις γεωγραφικές ως τις πιο σημαντικές για την οριοθέτηση⁹². Στη συγκεκριμένη υπόθεση, το ΔΔΧ καλείται να ορίσει ένα ενιαίο όριο ανάμεσα στην υφαλοκρηπίδα και τη ζώνη αλιείας και έτσι απορρίπτει τους γεωλογικούς παράγοντες, επειδή αφορούν μόνο στο βυθό, αλλά και τους οικολογικούς παράγοντες, επειδή αφορούν μόνο στα ύδατα. Τελικώς, το ΔΔΧ κατέληξε σε ένα όριο που συνίσταται σε μια τεθλασμένη γραμμή, της οποίας μόνο ένα τμήμα έχει προκύψει από την εφαρμογή της μεθόδου της γραμμής της ίσης απόστασης⁹³.

3.6 Η ΥΠΟΘΕΣΗ ΤΗΣ ΥΦΑΛΟΚΡΗΠΙΔΑΣ ΛΙΒΥΗΣ ΚΑΙ ΜΑΛΤΑΣ (1985)

Η επόμενη απόφαση του ΔΔΧ στην υπόθεση Λιβύη/Μάλτα αποτέλεσε σημαντική καμπή στη νομολογία του. Η υπόθεση κατέληξε στο Δικαστήριο με συνυποσχετικό του 1976 μεταξύ των δύο Κρατών, με το οποίο ζητείτο από αυτό να αποφανθεί για τις αρχές και τους κανόνες του διεθνούς δικαίου που εφαρμόζονται στην οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας μεταξύ των μερών και πώς αυτές οι αρχές και κανόνες θα εφαρμοστούν στην πράξη στη συγκεκριμένη περίπτωση, ώστε να μπορέσουν τα δύο κράτη να οριοθετήσουν χωρίς δυσκολία αυτές τις ζώνες με συμφωνία κατόπιν διαπραγματεύσεων⁹⁴. Το ΔΔΧ κινήθηκε στο πλαίσιο του εθιμικού δικαίου εφόσον ούτε η Σύμβαση του 1958 δέσμευε τα μέρη, ούτε αυτή του 1982 είχε τεθεί ακόμη σε ισχύ.

Παρά τη δήλωσή του ότι η έννοια της φυσικής προέκτασης δεν ανατρέπεται από την απόσταση, το Δικαστήριο αναγνώρισε στην απόφασή του ότι όταν το υφαλοπλαίσιο δεν φθάνει έως τα 200 ναυτικά μίλια από τις γραμμές βάσης, η υφαλοκρηπίδα του παράκτιου Κράτους ορίζεται με βάση την απόσταση ανεξάρτητα από τα φυσικά χαρακτηριστικά του βυθού του υπεδάφους. Η πρόταση αυτή υιοθετήθηκε από τη Σύμβαση του 1982 και το ΔΔΧ δέχθηκε ότι εκφράζει το εθιμικό δίκαιο⁹⁵. Το Δικαστήριο απέρριψε συνεπώς τα γεωλογικά και γεωμορφολογικά κριτήρια, δεδομένου ότι η φύση του τίτλου απέδιδε σε αυτούς τους παράγοντες μια θέση που τώρα ανήκει στο παρελθόν, για τους βυθούς που βρίσκονται σε απόσταση μικρότερη των 200 μιλίων από την ακτή. Απέρριψε επίσης και

⁹² Clain, L.E., ό.π., σελ. 570.

⁹³ Delimitation of the Maritime Boundary in the Gulf of Maine Area, ό.π., σελ. 277, §54-55.

⁹⁴ Continental Shelf (Libyan Arab Jarnahiriya/Malta), Judgment, I.C.J. Reports 1985, σελ. 16-17, §2-3.

⁹⁵ Δίπλα Χ., 2003, ό.π., σελ. 289.

την πρόταση της Λιβύης, σύμφωνα με την οποία το όριο μεταξύ των δύο κρατών πρέπει να ακολουθήσει μια ζώνη ρήγματος (rift zone) που την ευνοεί⁹⁶.

Τελικώς, οι σχετικές περιστάσεις τις οποίες το ΔΔΧ έλαβε υπόψη του κατά το δεύτερο στάδιο της διορθωτικής επέμβασης του είναι η διαφορά του μήκους των ακτών, η μεγάλη απόσταση μεταξύ Λιβύης και Μάλτας και το γενικότερο γεωγραφικό περιβάλλον⁹⁷. Λαμβάνοντας υπόψη του αυτά τα στοιχεία, το ΔΔΧ μετατόπισε την προσωρινή μέση γραμμή προς την πλευρά της Μάλτας, η οποία έλαβε έτσι μειωμένη υφαλοκρηπίδα. Μετά από αυτή τη μετατόπιση, το ΔΔΧ δοκίμασε κατά πόσον αυτή η οριοθέτηση μπορεί να θεωρηθεί δίκαιη ή όχι. Σε αυτό το σημείο υπεισιήλθε το κριτήριο της αναλογικότητας ανάμεσα στις ακτές και τις περιοχές της υφαλοκρηπίδας που λαμβάνει καθένα από αυτά τα κράτη, με την ειδική μορφή τη συγκρισιμότητας των ακτών. Το ΔΔΧ διαπίστωσε ότι δεν υπήρχε προφανής δυσαναλογία ανάμεσα σε αυτά τα μεγέθη και το αποτέλεσμα κρίθηκε ως ικανοποιητικό.

3.7 Η ΥΠΟΘΕΣΗ ΤΗΣ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗΣ ΘΑΛΑΣΣΙΩΝ ΖΩΝΩΝ ΓΡΟΙΛΑΝΔΙΑΣ ΚΑΙ JAN MAYEN (ΔΑΝΙΑ /ΓΡΟΙΛΑΝΔΙΑ 1993)

Η συγκεκριμένη υπόθεση αποτελεί την πρώτη διαφορά θαλάσσιας οριοθέτησης που το ΔΔΧ έκρινε μετά από μονομερή προσφυγή. Η Δανία στην αίτησή της ζητούσε από το Δικαστήριο να αποφανθεί σχετικά με το ερώτημα για την τοποθέτηση της κοινής γραμμής οριοθέτησης ανάμεσα στις ζώνες αλιείας και υφαλοκρηπίδας της Δανίας και της Νορβηγίας στην περιοχή που χωρίζει τη Γροιλανδία από το νορβηγικό νησί Jan Mayen. Η Νορβηγία, ωστόσο, ήταν αντίθετη σε ένα ενιαίο σύνορο για το βυθό και τα υπερκείμενα ύδατα⁹⁸.

Το ΔΔΧ σε αυτή την περίπτωση, επίσης, αρνήθηκε να αποκλείσει την εφαρμογή του άρθρου 6 της Σύμβασης του 1958 για την υφαλοκρηπίδα, στην οποία και τα δύο κράτη είναι συμβαλλόμενα μέρη, προς όφελος του εθνικού δικαίου.

Αποφάσισε ότι το άρθρο 6 αποτελεί εφαρμοστέο δίκαιο για την υφαλοκρηπίδα και το εθνικό δίκαιο για τη ζώνη αλιείας. Το ΔΔΧ αποφάνθηκε στη συνέχεια, ωστόσο, ότι οι γραμμές οριοθέτησης για τις δύο ζώνες είναι εννοιολογικά διαφορετικές, μπορούν όμως τελικώς να συμπέσουν. Με αυτόν τον τρόπο, το ΔΔΧ βρέθηκε για πρώτη φορά αντιμέτωπο με την εφαρμογή του άρθρου 6 της Σύμβασης του 1958, την ερμηνεία του οποίου επεχείρησε με τη βοήθεια του εθνικού δικαίου. Ουσιαστικά, έπραξε ανάλογα με την περίπτωση του Διαιτητικού Δικαστηρίου μεταξύ Ηνωμένου Βασιλείου και Γαλλίας στην υπόθεση της οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας της Μάγχης, όπου καλούταν να

⁹⁶ Continental Shelf (Libyan Arab Jarnahiriya/Malta), ό.π., σελ. 35-36, §40.

⁹⁷ Continental Shelf (Libyan Arab Jarnahiriya/Malta), ό.π., σελ. 49-50, §67-68.

⁹⁸ Richardson E., "Jan Mayen in Perspective", American Journal of International Law 82 (1988), σελ.443.

συμφιλιώσει το συμβατικό με το εθιμικό δίκαιο, όπως είχε συμβεί και το 1969 στην υπόθεση της Υφαλοκρηπίδας της Βορείου Θαλάσσης⁹⁹.

Ο ΔΔΧ δήλωσε ότι υπάρχει στενή σχέση ανάμεσα στον τίτλο και την οριοθέτηση. Σε αυτή τη δήλωση ώθησε η διαπίστωση ότι το δίκαιο αποδίδει σε κάθε παράκτιο κράτος, ανεξαρτήτως αν πρόκειται για ηπειρωτικό ή νησιωτικό, υφαλοκρηπίδα και ΑΟΖ, εξαιρώντας τις βραχονησίδες της παραγράφου 3 του άρθρου 121 της Σύμβασης ΔΘ 1982. Συνεπώς, το παράκτιο κράτος αποκτά κυριαρχικά δικαιώματα και δικαιοδοσία στις αντίστοιχες ζώνες και μάλιστα τα δικαιώματα αυτά είναι ανεξάρτητα από την έκταση του εδάφους, το μήκος των ακτών, το πολιτικό του καθεστώς, τον πληθυσμό ή ακόμη και την έλλειψη πληθυσμού, την οικονομική ευμάρεια ή άλλους παράγοντες που δεν έχουν σχέση με τον τίτλο¹⁰⁰.

Θεωρώντας την ύπαρξη του τίτλου ως δεδομένη, η οριοθέτηση των θαλάσσιων ζωνών δεν είναι ικανή να στερήσει από οποιοδήποτε έδαφος τον τίτλο αυτό, επειδή κανένας κανόνας δεν έχει ισχυρό κανονιστικό περιεχόμενο, δηλαδή δεν επιβάλλει μια συγκεκριμένη μέθοδο, ούτε μπορεί να επιδιώκει την επίτευξη ενός δίκαιου αποτελέσματος¹⁰¹. Ο παραπάνω τρόπος αντιμετώπισης επέτρεψε στο Δικαστήριο να κινηθεί στην κατεύθυνση της μέσης γραμμής, η οποία φαίνεται ότι ικανοποιούσε την ευθυδικία ήδη από το αρχικό στάδιο της οριοθέτησης, χωρίς να απασχοληθεί και με τις ειδικές ή σχετικές περιστάσεις. Αυτές υπεισιήλθαν μόνο στο δεύτερο στάδιο της οριοθέτησης, προκειμένου να διορθώσουν τα στρεβλωτικά αποτελέσματα ενός γενικού κανόνα¹⁰².

3.8 Η ΥΠΟΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΤΩΝ ΘΑΛΑΣΣΙΩΝ ΖΩΝΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΔΑΦΙΚΩΝ ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ ΜΕΤΑΞΥ ΚΑΤΑΡ ΚΑΙ ΜΠΑΧΡΕΙΝ (2001)

Πρόκειται για μια υπόθεση που διήρκεσε 10 χρόνια περίπου και η οποία ξεκίνησε με αμφισβήτηση της αραβικής λέξεως «αλ ταραφέν», η οποία σημαίνει «τα δύο μέρη», αλλά το ΔΔΧ που πείστηκε από έναν ισχυρό Άραβα δικαστή, δέχθηκε ότι δε σημαίνει «τα δύο μέρη» και η δίκη συνεχίστηκε με αναβολές, αμφισβητήσεις και υπομνήματα που απέληξαν στην ογκωδέστερη δικογραφία του ΔΔΧ. Ωστόσο, υπήρξαν και άλλα προβλήματα, καθώς κατά τη διάρκεια της διαδικασίας το ΔΔΧ βρέθηκε μπροστά στη μεγαλύτερη απόπειρα στηρίξεως τίτλων κυριαρχίας επί ψευδών και χαλκευμένων αποδεικτικών στοιχείων. Συγκεκριμένα, το Κατάρ προσκόμισε συνολικά 82 χαλκευμένα έγγραφα και χάρτες. Τελικώς, όταν αποκαλύφθηκε η απόπειρα εξαπατήσεως του Δικαστηρίου, οι δικηγόροι του Κατάρ δήλωσαν ότι λυτούνται και η δίκη συνεχίστηκε κανονικά, καθώς στο ΔΔΧ δεν υπάρχουν ενάγοντες και εναγόμενοι, αλλά κυρίαρχα κράτη τα οποία αυτοβούλως εμφανίζονται ως διάδικοι¹⁰³.

⁹⁹ Charney J., "Maritime Delimitation in the Area between Greenland and Jan Mayen", American Journal of International Law 88 (1994), σελ. 107.

¹⁰⁰ Δίπλα Χ., 2003, ό.π., σελ. 293.

¹⁰¹ Richardson E., ό.π., σελ. 444.

¹⁰² Charney J., ό.π., σελ. 108.

¹⁰³ Ρούκουνας Ε., ό.π., σελ. 267-268.

Η διαδικασία αφορούσε δύο σκέλη αιτημάτων, δηλαδή την αναγνώριση της κυριαρχίας επί των νήσων που βρίσκονται έξω από τις ακτές του Μπαχρέιν και του Κατάρ, και την οριοθέτηση με ενιαία γραμμή των θαλασσιών συνόρων των δύο κρατών. Αρχικώς, το Δικαστήριο δεν δέχθηκε το επιχείρημα του Μπαχρέιν ότι το τελευταίο αποτελεί αρχιπελαγικό κράτος. Την ίδια στιγμή, το Κατάρ υποστήριζε ότι εκτός των νησιών Hawar, τα οποία ούτως ή άλλως του ανήκαν, το Μπαχρέιν, πέραν του κυρίου νησιού που φέρει το όνομα αυτό, δεν είχε κυριαρχία σε κανένα από τα άλλα νησιά του αραβο-περσικού κόλπου. Η διαφορά εντοπίσθηκε τελικά στο νησί Zoubarah και τα νησιά Hawar και Zanan.

Παράλληλα, τα μικρά νησιά Hawar αποτέλεσαν αντικείμενο οξείας πολιτικής διαμάχης, εξαιτίας της οικονομικής σημασίας τους και της διακινήσεως πολιτών των δύο κρατών. Το Κατάρ επικαλέσθηκε λόγους γεινιάσεως (proximity) με τις ακτές του, λόγους ασφαλείας και αμύνης και λόγους γεωλογικούς. Όμως, ήδη στην υπόθεση του νησιού Palmas το 1935 ο διαιτητής Max Huber είχε σημειώσει ότι η γεινιάση δεν αποτελεί τίτλο και δεν έχει καμιά βάση στο διεθνές δίκαιο, το γεωλογικό κριτήριο έχει εγκαταλειφθεί από το ΔΔΧ ήδη από την υπόθεση της υφαλοκρηπίδας Λιβύης/Τυνησίας του 1985, και τέλος ότι η άμυνα δεν λαμβάνεται υπόψη κατά την οριοθέτηση θαλασσιών ζωνών, ήδη από την υπόθεση των άγγλο-νορμανδικών νησιών το 1977.

Από την πλευρά του το Μπαχρέιν επικαλέσθηκε την αρχή *uti possidetis juris*, δηλαδή την κατάσταση που επικρατούσε κατά την ανεξαρτησία των δύο κρατών το 1971. Επίσης, επικαλέσθηκε μια αμφίρροπη βρετανική απόφαση του 1939. Οι δικηγόροι των αντιδίκων αλλά και τρεις δικαστές υποστήριξαν ότι δεν ετίθετο θέμα *uti possidetis*, γιατί η αρχή αυτή ισχύει μόνο σε περίπτωση διαδοχής κρατών, ενώ τα δύο διάδικα κράτη Μπαχρέιν και Κατάρ, ήδη προ του 1971 που απέκτησαν ανεξαρτησία, είχαν διεθνή νομική προσωπικότητα και ήταν Protected States. Το Δικαστήριο, αντί να υπεισέλθει στο ζήτημα αυτό, το παρακάμπτει και ασχολείται με την αξία της βρετανικής αποφάσεως του 1939 και αναγνωρίζει κυριαρχία του¹⁰⁴ Μπαχρέιν στα νησιά Hawar. Για το νησί Zanan το Δικαστήριο εξετάζει μια άλλη βρετανική απόφαση του 1947 που όριζε την υφαλοκρηπίδα και η οποία απόφαση δεν περιελάμβανε το νησί αυτό μέσα στην οριοθετική γραμμή του Μπαχρέιν. Άρα η κυριαρχία ανήκει στο Κατάρ¹⁰⁵.

Ως προς τη μέθοδο, το Δικαστήριο ακολούθησε τη λογική που είχε ήδη υιοθετηθεί από διάφορα Τμήματα του Δικαστηρίου ή από διάσπαρτες διαιτητικές αποφάσεις. Ξεκινώντας από τη μέση γραμμή μεταξύ οποιονδήποτε ακτών των έναντι αλλήλων ευρισκομένων κρατών, εξέταζε και πιθανές ειδικές περιστάσεις και προχωρούσε σε προσαρμογές που μπορεί να δώσουν πλήρη, μερική ή καθόλου υφαλοκρηπίδα στα νησιά, ενώ με διορθωτικές κινήσεις μετακινούσε την οριοθετική γραμμή ώστε να ανταποκρίνεται στην έννοια της επιείκειας/ευθυδικίας (*equity*)¹⁰⁶.

¹⁰⁴ Plant G., "Maritime Delimitation and Territorial Questions between Qatar and Bahrain (Qatar v. Bahrain)", *The American Journal of International Law*, Vol. 96, No. 1 (Jan., 2002), σελ. 200.

¹⁰⁵ Plant G., ό.π., σελ. 200.

¹⁰⁶ *Maritime Delimitation and Territorial Questions between Qatar and Bahrain, Merits, Judgment*, I.C.J. Reports 2001, σελ. 79, §248.

Στην υπόθεση αυτή του Κατάρ/Μπαχρέιν, επειδή το ζητούμενο ήταν η χάραξη μιας ενιαίας οριοθετικής γραμμής, το ΔΔΧ μελέτησε προσεκτικά τα οριζόμενα από τη Σύμβαση 1982 ΔΘ (άρθρο 15) περί μέσης γραμμής και 12 μιλίων και περί της οικονομικής ζώνης και της υφαλοκρηπίδας, προβαίνοντας σε ελευθεριότητες που κατά την άποψή του υπαγορεύονται από την αρχή της επιείκειας/ευθυδικίας¹⁰⁷.

Ο ΔΔΧ εξέτασε το βόρειο τμήμα του ορίου που αφορούσε στην οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας και της ζώνης αλιείας όμως, το Δικαστήριο δεν αναφέρθηκε στα σχετικά άρθρα της Σύμβασης για την οριοθέτηση της ΑΟΖ και της υφαλοκρηπίδας, δηλαδή τα 74 και 83 αντιστοίχως, αλλά παρέπεμψε στην προηγούμενη νομολογία του, ιδίως στην απόφαση του Jan Mayen, στην οποία είχε καταλήξει στην ταύτιση των στόχων μεταξύ συμβατικού και εθιμικού δικαίου, για να δηλώσει ότι, όπως και για την αιγιαλίτιδα ζώνη, έτσι και για την υφαλοκρηπίδα/ζώνη αλιείας, η μέση γραμμή/γραμμή ίσης απόστασης αποτελεί μια *prima facie* δίκαιη λύση¹⁰⁸.

Για αυτό το λόγο, προχώρησε στην προσωρινή χάραξη μιας μέσης γραμμής και κατόπιν εξέτασε εάν υπάρχουν σχετικές περιστάσεις (*relevant circumstances*) που να επιβάλουν διόρθωσή της¹⁰⁹. Στη φάση της αποτίμησης, το Δικαστήριο δεν έλαβε υπόψη του ούτε την ύπαρξη ορισμένων πεδίων μαργαριταριών που πρότεινε το Μπαχρέιν, ούτε μια βρετανική απόφαση του 1947, η οποία κοινοποιήθηκε προς τους ηγέτες του Κατάρ και του Μπαχρέιν και διαμοίραζε το βυθό της θάλασσας μεταξύ τους. Θεωρώντας ότι αφορά μόνο στο βυθό της θάλασσας και όχι και στα ύδατα, το ΔΔΧ έκρινε ότι η απόφαση αυτή, της οποίας η δεσμευτικότητα είχε τεθεί υπό αμφισβήτηση, δεν μπορούσε να αποτελέσει κριτήριο που θα ληφθεί υπόψη για το κοινό όριο. Επίσης, εφόσον το Δικαστήριο αποφάσισε ότι τα νησιά Hawar ανήκουν στο Μπαχρέιν, αποφάνθηκε ότι παρέλκει και το επιχείρημα του Κατάρ βάσει του οποίου υπάρχει δυσαναλογία μεταξύ των ακτών των δύο κρατών που θα έπρεπε να ληφθεί υπόψη για τη διόρθωση της μέσης γραμμής¹¹⁰. Εν τέλει, το μόνο στοιχείο το οποίο το Δικαστήριο θεώρησε ότι αποτελεί σχετική περίσταση είναι το νησί Fasht al Jarim. Μπορεί να θεωρηθεί, επομένως, ότι το Δικαστήριο θεώρησε ότι το ζήτημα του περιεχομένου των αρχών και των κανόνων της οριοθέτησης ήταν λελυμένο ήδη απ την προηγούμενη νομολογία και απλώς τους εφάρμοξε στη συγκεκριμένη περίπτωση.

3.9 Η ΥΠΟΘΕΣΗ ΕΔΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΩΝ ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ ΝΙΚΑΡΑΓΟΥΑΣ / ΟΝΔΟΥΡΑΣ (2007)

Στη συγκεκριμένη υπόθεση, τα δύο κράτη ήταν μέλη της Σύμβασης ΔΘ 1982, γεγονός που υποδεικνυε ότι εξ ίσου αποδέχονταν τις αρχές της. Από αυτά, η Νικαράγουα ζητούσε από το ΔΔΧ να προσδιορίσει τη θέση του ενιαίου θαλάσσιου ορίου για την αιγιαλίτιδα ζώνη, την υφαλοκρηπίδα και την ΑΟΖ των ακτών κάθε κράτους που συνόρευαν με τη

¹⁰⁷ Plant G., ό.π., σελ. 204

¹⁰⁸ Δίπλα Χ., 2003, ό.π., σελ. 294.

¹⁰⁹ Maritime Delimitation and Territorial Questions between Qatar and Bahrain, ό.π., σελ. 75, §230.

¹¹⁰ Το ίδιο, σελ. 76, §235-236.

θάλασσα της Καραϊβικής. Η οριοθέτηση, κατά τη Νικαράγουα, θα έπρεπε να είναι σύμφωνη με τις αρχές της επιείκειας και τις σχετικές περιστάσεις που είναι αναγνωρισμένες από το γενικό διεθνές δίκαιο και εφαρμοστές σε ανάλογες οριοθετήσεις ενιαίων θαλάσσιων ορίων υπογραμμίζοντας ότι δεν είχε υπάρξει ουδέποτε οριοθέτηση του θαλάσσιου συνόρου ανάμεσα στα δύο κράτη. Εν τούτοις, κάτω από την επίδραση μιας δίκαιης οριοθέτησης θα ήταν δυνατή η χάραξη ξεχωριστών ζωνών από το ΔΔΧ¹¹¹.

Η Ονδούρα, με τη σειρά της, ανέφερε ότι το ΔΔΧ για την οριοθέτηση των θαλάσσιων ζωνών έπρεπε να λάβει υπόψη το παραδοσιακό θαλάσσιο σύνορο, το οποίο βρίσκεται κατά μήκος του 15ου παράλληλου και σταματά στο σημείο που ξεκινά η δικαιοδοσία ενός τρίτου κράτους. Αντιθέτως, η Νικαράγουα θεωρούσε πως ήταν ήδη αναγνωρισμένη η κυριαρχία της πάνω στη συγκεκριμένη θαλάσσια περιοχή από τα τρίτα κράτη. Ως προς τη χαρτογραφία της περιοχής, αυτή χρησιμοποιήθηκε και από τα δύο κράτη για να υποστηρίξουν τις απόψεις τους.

Το ΔΔΧ αρχικώς απέρριψε την πρόταση της Ονδούρας περί χρήσης του 15^{ου} παράλληλου για την οριοθέτηση του θαλάσσιου ορίου, καθώς δεν ήταν δυνατόν να θεωρηθεί ως ένα είδος ιστορικής γραμμής. Εξάλλου, σύμφωνα με τη Σύμβαση ΔΘ1982 δεν υποστηριζόταν η ύπαρξη παραδοσιακής γραμμής, ούτε και αργότερα είχε γίνει κάποια συμφωνία ανάμεσα στα δύο κράτη, προκειμένου να συμφωνήσουν σε μία νομικά δεσμευτική προσέγγιση ως προς το θαλάσσιο όριο. Για αυτό το λόγο, το ΔΔΧ θεώρησε ότι η απόσταση των 3 ναυτικών μιλίων από την ακτή πρέπει να τεθεί ως αφετηρία και ότι η οριοθέτηση των θαλάσσιων ζωνών πρέπει να γίνει μετά τον 82^ο μεσημβρινό, χωρίς να υφίσταται ορισμένο καταληκτικό σημείο, αλλά χωρίς και να προσβάλλονται τα δικαιώματα άλλων κρατών.

Τελικώς, το Δικαστήριο παραχώρησε τα νησιά Bobel Cay, South Cay και Port Royal Cay στην Ονδούρα, ενώ τους αναγνώρισε δικαίωμα σε χωρική θάλασσα 12 ναυτικών μιλίων, θεωρώντας ότι η χρήση της μεθόδου της ίσης γραμμής δε θα έδινε δίκαιο αποτέλεσμα εξαιτίας της γεωγραφίας της ακτής. Για αυτό το λόγο, προτιμήθηκε η μέθοδος της διχοτόμου της γωνίας, η οποία σχηματίζεται από τη γραμμική προσέγγιση των ακτογραμμών, εκτός της περιοχής των παραπάνω νησιών και του νησιού Edinburgh που ανήκει στη Νικαράγουα, επειδή οι χωρικές θάλασσές τους αλληλεπικαλύπτονταν. Στην τελευταία περίπτωση, χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος της μέσης γραμμής, καθώς θεωρήθηκε ως δίκαιη επίλυση του ζητήματος.

3.10 Η ΥΠΟΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΑΟΖ ΚΑΙ ΥΦΑΛΟΚΡΗΠΙΔΑΣ ΜΕΤΑΞΥ ΡΟΥΜΑΝΙΑΣ ΚΑΙ ΟΥΚΡΑΝΙΑΣ (2009)

Το ΔΔΧ σε αυτή την περίπτωση κλήθηκε να εξετάσει την υφαλοκρηπίδα των δύο κρατών, συνυπολογίζοντας τη θέση του Serpents' Island, του λεγόμενου νησιού των

¹¹¹ Territorial and Maritime Dispute between Nicaragua and Honduras in the Caribbean Sea (Nicaragua v. Honduras), Judgment, I.C.J. Reports 2007, σελ. 7, § 17.

Όφρων, το οποίο βρίσκεται 20 ναυτικά μίλια ανατολικά από τις εκβολές του Δούναβη και έχει μήκος ακτών που φθάνουν τα 2 χιλιόμετρα. Το Δικαστήριο προχώρησε σε μια οριοθέτηση δύο σταδίων, με το πρώτο να περιλαμβάνει το σχεδιασμό μιας μέσης γραμμής ίσης απόστασης από καίρια σημεία των ακτών των δύο κρατών, δίνοντας ιδιαίτερη προσοχή στις προεξοχές των ακτών αυτών. Σε δεύτερο επίπεδο, το ΔΔΧ φρόντιζε να προσαρμόσει την προσωρινή γραμμή για να επιτύχει μια δίκαιη (equitable) λύση¹¹².

Το ίδιο το Δικαστήριο αναφέρει στη σχετική απόφαση ότι η ύπαρξη του νησιού των Όφρων επιβάλλει μεγάλη προσοχή για το σχεδιασμό της προσωρινής γραμμής ίσης απόστασης. Αυτό συμβαίνει γιατί, σε αντίθεση με άλλα παράκτια νησιά που έχουν θεωρηθεί σε άλλες περιπτώσεις ως τμήμα της ακτής ενός κράτους, το εν λόγω νησί είναι απομακρυσμένο, χωρίς άμεση γειτνίαση με άλλο νησί, και σε απόσταση 20 ναυτικών μιλίων από την ηπειρωτική χώρα, συνεπώς δεν μπορεί να θεωρηθεί ως μέρος συστάδας νησιών παρυφής που να ανήκουν στην ουκρανική ακτή¹¹³.

Στο νησί των Όφρων, ωστόσο, αποδόθηκε χωρική θάλασσα 12 ναυτικών μιλίων, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι η θέση του γεωγραφικά έχει οποιαδήποτε συνέπεια στην οριοθέτηση της προσωρινής γραμμής. Η απόφαση αυτή θεωρήθηκε ότι υπεράσπιζε την πλευρά της Ρουμανίας, η οποία πλέον είχε στο έλεγχό της περίπου το 80% της επίμαχης περιοχής της υφαλοκρηπίδας, που είναι πλούσια σε πετρέλαιο και σε αποθέματα φυσικού αερίου¹¹⁴.

Η διαμάχη ανάμεσα στα δύο κράτη σχετικά με το νησί των Όφρων που βρίσκεται στη Μαύρη Θάλασσα χρονολογείται ήδη από την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης, με την Ουκρανία να υποστηρίζει ότι πρόκειται για νησί, ενώ τη Ρουμανία να τη θεωρεί βραχονησίδα. Το ίδιο το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι δε θα λάβει υπόψη τις παραγράφους 2 και 3 του άρθρου 121 της UNCLOS, όπου αναφέρεται ότι η υφαλοκρηπίδα, η ΑΟΖ, η συνορεύουσα ζώνη και τα χωρικά ύδατα μιας νήσου καθορίζονται κατά τις διατάξεις της UNCLOS για τις ηπειρωτικές περιοχές, ενώ οι βράχοι/βραχονησίδες που αδυνατούν να έχουν μόνιμο πληθυσμό, δεν έχουν υφαλοκρηπίδα και ΑΟΖ. Με αυτή τη δήλωσή του, το ΔΔΧ έδειχνε την πρόθεσή του να μη χαρακτηρίσει το νησί των Όφρων ως νησί ή βραχονησίδα, γεγονός που αργότερα θα μπορούσε να αξιοποιηθεί για να συνυπολογιστεί στον καθορισμό της προσωρινής γραμμής ανάμεσα στις ακτές των δύο κρατών¹¹⁵.

3.11 Η ΔΙΑΙΤΗΣΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΤΗΣ ΓΡΑΜΜΗΣ ΘΑΛΑΣΣΙΩΝ ΣΥΝΟΡΩΝ ΜΕΤΑΞΥ ΤΟΥ ΜΠΑΚΛΑΝΤΕΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΜΙΑΝΜΑΡ (2012)

Το Διεθνές Δικαστήριο για το Δίκαιο της Θάλασσας (ΔΔΘ) στη συγκεκριμένη περίπτωση καθόρισε το θαλάσσιο σύνορο ανάμεσα στις δύο χώρες, βάσει μιας

¹¹² Maritime Delimitation in the Black Sea (Romania v. Ukraine), ICJ, The Hague 2009, σελ. 2.

¹¹³ Maritime Delimitation in the Black Sea (Romania v. Ukraine), Judgment, I.C.J. Reports 2009, σελ. 68 και 70, §16.

¹¹⁴ Van Dyke M., "The Romania v. Ukraine Decision and Its Effect on East Asian Maritime Delimitations", Ocean and Coastal Law Journal, 15 (2010), σελ. 262.

¹¹⁵ Maritime Delimitation in the Black Sea (Romania v. Ukraine), Judgment, ό.π., σελ. 120, §179.

συμβιβαστικής λύσης, αφού θεώρησε ότι και οι δύο εξίσου πρέπει να έχουν κυριαρχία επί των αντίστοιχων χωρικών υδάτων στην υφαλοκρηπίδα τους. Σε πρώτο επίπεδο, αποδέχθηκε την πρόταση της Μιανμάρ (Βιρμανίας) σχετικά με τη μέθοδο υπολογισμού των χωρικών υδάτων, εν τούτοις παραχώρησε στο Μπαγκλαντές μεγαλύτερο θαλάσσιο χώρο¹¹⁶.

Η αντιδικία ανάμεσα στις δύο χώρες αφορούσε στο νησί Σεν Μάρτιν, το οποίο ανήκει στο Μπαγκλαντές, αλλά βρίσκεται απέναντι από τις ακτές της Μιανμάρ, στον κόλπο της Βεγγάλης. Το ΔΔΔΘ αξιοποίησε τη νομολογία που είχε παράγει το ίδιο στην οριοθέτηση της θαλάσσιας ζώνης ανάμεσα στη Ρουμανία και την Ουκρανία το 2009, όμως έλαβε υπόψη της ότι κάθε περίπτωση είναι ξεχωριστή, καθώς στην προκείμενη, οι ακτές των δύο χωρών είναι παρακείμενες και όχι αντικείμενες, ενώ δεν ήταν δυνατόν να ληφθούν υπόψη γεωλογικά χαρακτηριστικά.

Το Δικαστήριο αποφάσισε να ακολουθήσει τη μέθοδο της μέσης γραμμής και οριοθέτησε την υφαλοκρηπίδα και την ΑΟΖ του κάθε κράτους, αφήνοντας πλήρη επήρεια στο νησί Σεν Μάρτιν. Ωστόσο, το Μπαγκλαντές αντέδρασε σε αυτή την κίνηση του ΔΔΔΘ, λέγοντας ότι η μέθοδος της μέσης γραμμής δεν προσέφερε ένα δίκαιο αποτέλεσμα, ενώ η Μιανμάρ υποστήριζε ακριβώς το αντίθετο, δηλαδή ότι η μέθοδος της μέσης γραμμής παράγει συνήθως ένα δίκαιο αποτέλεσμα, ενώ η μέθοδος της διχοτόμου που είχε αντιπροτείνει η αντίδικη χώρα θα είχε ως αποτέλεσμα την άδικη οριοθέτηση¹¹⁷.

Το ΔΔΔΘ, διαπιστώνοντας ότι η μέση γραμμή είχε χρησιμοποιηθεί στις περισσότερες των ανάλογων περιστάσεων, δεν προχώρησε στην εφαρμογή της πρότασης του Μπαγκλαντές, αλλά αποφάσισε να χαράξει προσωρινή μέση γραμμή, παραμερίζοντας το νησί Σεν Μάρτιν, επειδή ο συνυπολογισμός του θα οδηγούσε σε γεωγραφική ανακατάταξη, όπως ακριβώς είχε δηλώσει τρία χρόνια πριν το ΔΔΧ για το νησί των Όφρων την υπόθεση Ρουμανίας/Ουκρανίας. Εν τέλει, το ΔΔΔΘ μετατόπισε την προσωρινή γραμμή κατά 51 ναυτικά μίλια υπέρ του Μπαγκλαντές και οριοθέτησε τις χωρικές θάλασσες, συνυπολογίζοντας μόνο τη μορφολογία της ακτογραμμής του Μπαγκλαντές και όχι την ύπαρξη του νησιού Σεν Μάρτιν, στο οποίο όμως αναγνώρισε χωρική θάλασσα 12 ναυτικών μιλίων¹¹⁸.

3.12 ΑΣΚΗΣΗ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΑΟΖ ΚΑΙ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΑΠΟ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ

Οι περιοχές που σήμερα ονομάζονται αποκλειστικές οικονομικές ζώνες, είναι τμήματα που αποκόπηκαν από τις *res communis usus* περιοχές της ανοικτής θάλασσας. Σε αυτές τις θαλάσσιες εκτάσεις υπήρχε για όλα ανεξαιρέτως τα κράτη η ελευθερία της αλιείας. Η

¹¹⁶ Churchill R., "The Bangladesh/Myanmar Case: Continuity and Novelty in the Law of Maritime Boundary Delimitation", *Cambridge Journal of International and Comparative Law* (1)1 (2012), σελ. 138

¹¹⁷ Dispute concerning delimitation of the maritime boundary between Bangladesh and Myanmar in the Bay of Bengal, Judgment, International Tribunal for the Law of the Sea, 2012, σελ. 70, §218

¹¹⁸ Το ίδιο, σελ. 82, §265 και σελ. 87, §276

ελευθερία αυτή που είχε θεμελιωθεί στην παρωχημένη σήμερα ιδέα του Hugo Grotius ότι ο πλούτος της θάλασσας είναι "ακατανάλωτος" , είχε θεωρηθεί ότι υπήρχε πριν τις Συμβάσεις σαν μια από τις αρχές του εθνικού δικαίου. Η αποτυχία όμως των Διασκέψεων του 1958 και του 1960 να καταλήξουν σε μια συμφωνία για το πλάτος της χωρικής θάλασσας ή για τον προσδιορισμό κάποιων ορίων αλιευτικής δραστηριότητας, προκάλεσε σοβαρές ανησυχίες για το καθεστώς της ελεύθερης αλιείας στην ανοικτή θάλασσα¹¹⁹.

Ο νέος θεσμός της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης, μέσα από τη νέα Σύμβαση, ήταν αυτός που ξεκαθάρισε τα πράγματα αναγνωρίζοντας κυριαρχικά δικαιώματα στο παράκτιο κράτος στην περιοχή αυτή, χωρίς να παραλείπει να αναγνωρίσει δικαιώματα συμμετοχής στην εκμετάλλευση και στα περικόλιστα και στα γεωγραφικώς μειονεκτούντα κράτη . Το νομικό καθεστώς μάλιστα αυτών των κρατών στις αποκλειστικές οικονομικές ζώνες των παρακτίων κρατών είναι ακριβώς το ίδιο¹²⁰.

Στο καθεστώς της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης ουσιαστικά συγχωνεύτηκε και αφομοιώθηκε το καθεστώς της υφαλοκρηπίδας μέχρι τα 200 ναυτικά μίλια. Η έννοια της υφαλοκρηπίδας υπάρχει στο κείμενο της Σύμβασης για τα κράτη που δεν έχουν θεσπίσει αποκλειστική οικονομική ζώνη και για την περίπτωση που το υφαλοπλαίσιο εκτείνεται πέρα από το όριο της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης. Σημειώνεται ότι από τη γέννησή του το καθεστώς της υφαλοκρηπίδας πριν ακόμα και από την Σύμβαση της Γενεύης του 1958 ήταν άμεσα συνδεδεμένο με αποκλειστικά δικαιώματα του παράκτιου κράτους. Επίσης, η πρακτική των κρατών σε όλη της την έκταση στον τομέα αυτό της υφαλοκρηπίδας ήταν αρνητική όσον αφορά δικαιώματα άλλων κρατών.

Το παράκτιο κράτος στην αποκλειστική οικονομική ζώνη έχει δικαιώματα δικαιοδοσίες, καθώς και υποχρεώσεις. Κατά την άσκηση των δικαιωμάτων του, το παράκτιο κράτος θα πρέπει να μην ξεχνά τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των άλλων κρατών και θα πρέπει να ενεργεί κατά τρόπο συνάδοντα με τις διατάξεις της νέας Σύμβασης .

α. Δικαιώματα: Το παράκτιο κράτος έχει κυριαρχικά δικαιώματα που αποσκοπούν στην εξερεύνηση, εκμετάλλευση, διατήρηση και διαχείριση όλων των φυσικών πόρων. Μπορεί με νόμους και κανονισμούς του να καθορίζει όλα τα σχετικά ζητήματα, αρκεί να μην έρχεται σε αντίθεση με τη Σύμβαση . Ειδικότερα μάλιστα το παράκτιο κράτος μπορεί να καθορίζει¹²¹:

- (1) Την παροχή αδειών αλιείας, τις προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούν τα αλιευτικά και ο εξοπλισμός τους, την καταβολή τελών καθώς και άλλων μορφών αμοιβής.
- (2) Τον προσδιορισμό των επιτρεπόμενων αλιευμάτων κατά είδος, κατά αποθέματα, κατά σκάφος, ακόμα και κατά υπηκόους οποιουδήποτε κράτους κ.λ.π.

¹¹⁹ Τσάλτας Γ, Αναγνώστου Χρ., (2014), Αιγαίο και Νοτιοανατολική Μεσόγειος – Σύγχρονες Προκλήσεις και Προοπτικές Εκμετάλλευσης Υποθαλάσσιων Ενεργειακών Πόρων, Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, Αθήνα

¹²⁰ Στρατή Αν., (2013), Δίκαιο της Θάλασσας, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα

¹²¹ Στρατή Αν., (2013), Δίκαιο της Θάλασσας, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα

- (3) Τις αλιευτικές περιόδους, τις αλιευτικές περιοχές, τους αλιευτικούς εξοπλισμούς, καθώς επίσης τους τύπους, τα μεγέθη και τον αριθμό των αλιευτικών που μπορούν να χρησιμοποιηθούν.
- (4) Την ηλικία και το μέγεθος των αλιευμάτων που μπορούν να αλιευθούν.
- (5) Την παροχή από τα αλιευτικά σκάφη στοιχείων για στατιστικούς και άλλους σκοπούς.
- (6) Τη διεξαγωγή προγραμμάτων έρευνας αλιείας υπό τον έλεγχο του παράκτιου κράτους.
- (7) Την τοποθέτηση στα σκάφη παρατηρητών ή μαθητευομένων από το παράκτιο κράτος.
- (8) Την εκφόρτωση αλιευμάτων στους λιμένες του παράκτιου κράτους.
- (9) Τις μεθόδους και τις προϋποθέσεις για μικτές επιχειρήσεις και άλλες μορφές συνεργασίας.
- (10) Τους όρους για την εκπαίδευση προσωπικού και τη μεταφορά αλιευτικής τεχνολογίας, συμπεριλαμβανομένης και της ενίσχυσης της ικανότητας του παράκτιου κράτους για αλιευτική έρευνα.
- (11) Τις διαδικασίες εκτέλεσης όλων των παραπάνω.

β. Δικαιοδοσίες: Οι δικαιοδοσίες του παράκτιου κράτους είναι σχετικές με την εγκατάσταση καθώς και με τη χρησιμοποίηση τεχνητών νήσων και διαφόρων άλλων εγκαταστάσεων και λοιπών κατασκευών. Επίσης το παράκτιο κράτος έχει δικαιοδοσίες που αφορούν στη θαλάσσια επιστημονική έρευνα, στην προστασία και στη διατήρηση του θαλάσσιου περιβάλλοντος .

γ. Υποχρεώσεις: Η βασική υποχρέωση του παράκτιου κράτους, σχετικά με το θέμα, είναι ο προσδιορισμός των αλιευτικών δυνατοτήτων του σε συνδιασμό με τον καθορισμό του επιτρεπόμενου ορίου αλίευσης. Αυτά τα δύο στοιχεία είναι απαραίτητα για τον υπολογισμό του πλεονάσματος στο οποίο θα έχουν πρόσβαση άλλα κράτη εντός της αποκλειστικής οικονομικής του ζώνης . Μια άλλη υποχρέωση του είναι η εφαρμογή κάθε μέτρου με σκοπό την ασφάλεια της ναυσιπλοΐας μετά από κάθε κατασκευαστικό έργο του στη ζώνη .

Αντιμετωπίζοντας την πραγματικότητα, θα πρέπει να περιμένουμε πως τα παράκτια κράτη τις περισσότερες φορές, θα φροντίσουν να δώσουν ό,τι μπορούν περισσότερο εκεί όπου επικεντρώνονται τα συμφέροντά τους κατά περίπτωση.

Σύμφωνα με τη νέα Σύμβαση, οι νόμοι και οι κανονισμοί των παρακτίων κρατών, σχετικά με αντικείμενα όπως η έκδοση άδειας για τους αλιείς και τα πλοία τους, μπορεί να απαιτούν την πληρωμή αμοιβής, που στη περίπτωση των αναπτυσσόμενων παρακτίων κρατών, «μπορεί να συνίσταται σε επαρκή συνεισφορά στον τομέα της χρηματοδότησης, του εξοπλισμού και της τεχνολογίας που αφορούν στην αλιευτική βιομηχανία» . Στην περίπτωση αυτή λοιπόν, είναι πιο πιθανό τα παράκτια να θέλουν να ικανοποιήσουν

περισσότερο τις ανάγκες κρατών με μεγάλες αλιευτικές δυνατότητες, ακόμα και αν αυτά δεν βρίσκονται στην ίδια περιοχή ή υποπεριοχή¹²².

Το κύριο αίτιο που δημιούργησε την προϋπόθεση των συμφωνιών, έχει σχέση με την ανομοιότητα που επικρατεί μεταξύ των κρατών. Αυτή είναι εκείνη που υπαγόρευσε και εδώ απ' την αρχή, με κοινή συναίνεση όλων των κρατών, τον κανόνα που απαιτεί συγκεκριμένες για κάθε περίπτωση συμφωνίες μεταξύ των εμπλεκόμενων κρατών. Όσα προβλέπονται από τα σχετικά άρθρα της Σύμβασης, μπορούν στην πραγματικότητα να εφαρμοσθούν σε ένα πλήθος διαφορετικών γεωγραφικών και οικονομικών περιστάσεων. Οι συμφωνίες αυτές μπορεί να είναι διμερείς, υποπεριφερειακές ή και περιφερειακές. Οι έννοιες όμως των όρων "περιοχή" και "υποπεριοχή" δεν είναι ξεκάθαρες. Στη Σύμβαση ότι ισχύει για την "περιοχή", ισχύει και για την "υποπεριοχή".

Η υποπεριοχή οπωσδήποτε είναι μέρος της περιοχής, και η περιοχή αποτελείται από περισσότερες της μιας υποπεριοχές. Επίσημος όμως διαχωρισμός του Κόσμου σε περιοχές και υποπεριοχές δεν υπάρχει, αν και αυτός ο μερισμός θα ήταν πολύ χρήσιμος για τους αντικειμενικούς σκοπούς των Ηνωμένων Εθνών. Εκείνο που φαίνεται ξεκαθαρισμένο είναι πως τα κράτη που θεωρείται ότι βρίσκονται στην ίδια περιοχή, δεν είναι απαραίτητο να συνορεύουν και είναι αυτονόητο ότι ο διαχωρισμός αυτός γίνεται μόνο με γεωγραφικά κριτήρια. Τα κριτήρια αυτά είναι δυνατόν να έχουν σχέση είτε με την ξηρά είτε με την θάλασσα. Μπορούμε έτσι να θεωρήσουμε "περιοχή" την Μεσόγειο και "υποπεριοχή" την Αδριατική, όπως μπορεί να θεωρήσουμε "περιοχή" την Αφρική και "υποπεριοχή" το βοραιοανατολικό τμήμα της¹²³.

¹²² Τσάλτας Γ, Αναγνώστου Χρ., (2014), Αιγαίο και Νοτιοανατολική Μεσόγειος – Σύγχρονες Προκλήσεις και Προοπτικές Εκμετάλλευσης Υποθαλάσσιων Ενεργειακών Πόρων, Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, Αθήνα

¹²³ Τσάλτας Γ, Αναγνώστου Χρ., (2014), Αιγαίο και Νοτιοανατολική Μεσόγειος – Σύγχρονες Προκλήσεις και Προοπτικές Εκμετάλλευσης Υποθαλάσσιων Ενεργειακών Πόρων, Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, Αθήνα

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ - ΔΙΜΕΡΕΙΣ ΣΥΜΦΩΝΙΕΣ ΑΟΖ ΚΑΙ ΣΧΕΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

4.1 ΔΙΜΕΡΕΙΣ ΣΥΜΦΩΝΙΕΣ

Η Μεσόγειος, όπως έχουμε προαναφέρει, αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα ημίκλειστης θάλασσας σύμφωνα με το άρθρο 122 της Σύμβασης του 1982, όπου, σύμφωνα με το άρθρο 123, τα παράκτια κράτη θα πρέπει να συνεργάζονται μεταξύ τους κατά την άσκηση των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεών τους. Η Μεσόγειος περιστοιχίζεται από 21 κράτη, η πλειοψηφία των οποίων δεν έχει διακηρύξει μέχρι και σήμερα ΑΟΖ. Οι συμφωνίες οριοθέτησης θαλάσσιων ζωνών στη Μεσόγειο που έχουν πραγματοποιηθεί μέχρι σήμερα (κάποιες από τις οποίες έγιναν κατόπιν αποφάσεων δικαιοδοτικών οργάνων), κατά χρονολογική σειρά, είναι οι εξής¹²⁴:

Συμφωνία για την οριοθέτηση της Υφαλοκρηπίδας μεταξύ Ιταλίας και Γιουγκοσλαβίας (1968)

Η συμφωνία υπεγράφη την 8 Ιανουαρίου 1968 με βάση την αρχή της μέσης γραμμής με αποκλίσεις. Τα συμβαλλόμενα κράτη έλαβαν υπόψη τους τη γεωγραφία των ακτών και τα νησιά που υπήρχαν στην περιοχή αποδίδοντάς τους μειωμένη επήρεια.

Συμφωνία για την οριοθέτηση της Υφαλοκρηπίδας μεταξύ Ιταλίας και Τυνησίας (1971)

Η συμφωνία υπεγράφη την 20^η Αυγούστου 1971 με βάση την αρχή της μέσης γραμμής με αποκλίσεις. Τα συμβαλλόμενα κράτη έλαβαν υπόψη τους τα νησιά που υπήρχαν στην περιοχή αποδίδοντας στα ιταλικά νησιά Pantelleria, Lampedusa, Linosa και Lampione αυτόνομα τμήματα υφαλοκρηπίδας 13 και 12 ν.μ. εντός της Υφαλοκρηπίδας της Τυνησίας.

Συμφωνία για την οριοθέτηση της Υφαλοκρηπίδας μεταξύ Ιταλίας και Ισπανίας (1974)

Κατά την υπογραφή της συμφωνίας αυτής, στις 19 Φεβρουαρίου του 1974, εφαρμόστηκε η αρχή της ίσης απόστασης/μέσης γραμμής χωρίς αποκλίσεις.

Συμφωνία για την οριοθέτηση της Χωρικής Θάλασσας μεταξύ Ιταλίας και Γιουγκοσλαβίας (1975)

Η συμφωνία υπεγράφη την 30^η Νοεμβρίου 1977 με βάση την αρχή της μέσης γραμμής με αποκλίσεις. Για την ακρίβεια χαράχτηκε αρχικά μια μέση γραμμή με βάση τις φυσικές ακτογραμμές των δύο κρατών και κατόπιν μια δεύτερη μέση γραμμή με βάση τις ευθείες

¹²⁴ Mark Osa Igiehon, Present International Law on Delimitation of the Continental Shelf, National Energy Law and Taxation Review (2006)

γραμμές βάσης της Ιταλίας και της φυσικής ακτογραμμής της Γιουγκοσλαβίας. Η τελική γραμμή οριοθέτησης χαράχτηκε ανάμεσα στις δύο πρώτες σε ίση απόσταση από αυτές.

Συμφωνία για την οριοθέτηση της Υφαλοκρηπίδας μεταξύ Ελλάδας και Ιταλίας (1977)

Η Ελλάδα προέβη σε υπογραφή συμφωνίας με την Ιταλία για τον καθορισμό υφαλοκρηπίδας το Μάιο του 1977. Χρησιμοποιήθηκε ως μέθοδος οριοθέτησης η αρχή της μέσης γραμμής αναγνωρίζοντας πλήρη δικαιώματα σε υφαλοκρηπίδα στα νησιά με εξαίρεση τα νησιά Οθωνοί και Στροφάδες. Η συμφωνία προβλέπει ειδικές διατάξεις για την εκμετάλλευση των κοιτασμάτων υδρογονανθράκων που βρίσκονται εκατέρωθεν της μέσης γραμμής.

Συμφωνία για την οριοθέτηση των Θαλάσσιων Ζωνών μεταξύ Γαλλίας και Μονακό (1984)

Εξαιρέθηκαν οι βράχοι Les Sorelles, καθώς αποτελούσαν σκοπέλους που καλύπτονταν από τη μέγιστη πλημμυρίδα. Με τη συμφωνία αυτή, στις 16 Φεβρουαρίου 1984, εξασφαλίστηκε στο Μονακό μια θαλάσσια ζώνη μήκους 88 χλμ. και πλάτους 3,16 χλμ. ως χωρική θάλασσα και υφαλοκρηπίδα.

Συμφωνία για την οριοθέτηση της Υφαλοκρηπίδας μεταξύ Λιβύης και Μάλτας (1986)

Η συμφωνία αυτή υπεγράφη στις 10 Νοεμβρίου 1986, ενσωματώνοντας την απόφαση του ΔΔΧ του 1985.

Συμφωνία για την οριοθέτηση της Χωρικής Θάλασσας μεταξύ Ιταλίας και Γαλλίας στο Στενό του Bonifacio (1986)

Η συμφωνία (28 Νοεμβρίου 1986) που αφορά την οριοθέτηση της χωρικής θάλασσας μεταξύ των νησιών της Κορσικής (Γαλλία) και της Σαρδηνίας (Ιταλία), βασίστηκε στη μέθοδο της ίσης απόστασης.

Συμφωνία για την οριοθέτηση της Υφαλοκρηπίδας μεταξύ Λιβύης και Τυνησίας (1988)

Μετά την έκδοση της Δικαστικής απόφασης του ΔΔΧ τα κράτη προέβησαν σε υπογραφή διμερούς συμφωνίας τον Αύγουστο του 1988, σύμφωνα με τα διαλαμβανόμενα στην εν λόγω απόφαση.

Συμφωνία για την οριοθέτηση της Υφαλοκρηπίδας μεταξύ Αλβανίας και Ιταλίας (1992)

Οι δύο χώρες καθόρισαν τα όρια των υφαλοκρηπίδων τους με υπογραφή συμφωνίας την 18^η Δεκεμβρίου 1992. Η οριοθέτηση πραγματοποιήθηκε με βάση την αρχή της μέσης απόστασης μεταξύ των φυσικών ακτογραμμών των δύο χωρών, δίνοντας πλήρη δικαιώματα σε υφαλοκρηπίδα στο νησί Σάσων (Αλβανία).

Συμφωνία για τον καθορισμό των συνόρων μεταξύ Κροατίας και Βοσνίας & Ερζεγοβίνης (1999)

Με τη συμφωνία αυτή, η οποία υπεγράφη τον Ιούλιο του 1999 και τέθηκε σε ισχύ την ίδια ημερομηνία προσωρινά, οριοθετείται η χωρική θάλασσα της Βοσνίας & Ερζεγοβίνης σε σχέση με τα εσωτερικά ύδατα της Κροατίας. Χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος της ίσης απόστασης.

Συμφωνία για τον προσωρινό διακανονισμό των θαλάσσιων συνόρων μεταξύ Τυνησίας και Αλγερίας (2002)

Ο προσωρινός διακανονισμός υπεγράφη στις 11 Φεβρουαρίου 2002. Η οριοθετική γραμμή δε χαραχτηκε με βάση την αρχή της ίσης απόστασης, όμως έλαβε υπόψη της την ήδη υπάρχουσα οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας μεταξύ Ιταλίας και Τυνησίας το 1971.

Συμφωνία για την οριοθέτηση της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης μεταξύ της Κυπριακής Δημοκρατίας και της Αιγύπτου (2003)

Στις 17 Φεβρουαρίου του 2003, η Κύπρος προχώρησε στην οριοθέτηση Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης με την Αίγυπτο, με τη μέθοδο της μέσης γραμμής και τα καθοριζόμενα στη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το δίκαιο της Θάλασσας. Η συμφωνία επικυρώθηκε από την Κυπριακή Βουλή με το νόμο 64/2004, ο οποίος είχε αναδρομική ισχύ από τις 27 Μαρτίου 2003. Επιπλέον, το 2006 υπεγράφη από τα δύο κράτη συμφωνία για την από κοινού εκμετάλλευση των κοιτασμάτων υδρογονανθράκων που βρίσκονται εκατέρωθεν της μέσης γραμμής.

Συμφωνία για την οριοθέτηση της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης μεταξύ της Κυπριακής Δημοκρατίας και του Λιβάνου (2007)

Τον Ιανουάριο του 2007 η Κύπρος υπέγραψε συμφωνία οριοθέτησης ΑΟΖ με το Λίβανο με βάση τη μέθοδο της μέσης γραμμής. Η συμφωνία μέχρι σήμερα έχει κυρωθεί μόνο από την Κυπριακή Δημοκρατία.

Συμφωνία για την οριοθέτηση των θαλάσσιων ζωνών μεταξύ Ελλάδας και Αλβανίας (2009)

Η συμφωνία υπεγράφη στις 27 Απριλίου 2009 και βασίστηκε στις διατάξεις της Σύμβασης του 1982. Η οριοθέτηση του ενιαίου θαλάσσιου συνόρου πραγματοποιήθηκε με βάση τη μέθοδο της ίσης απόστασης, αναγνωρίζοντας πλήρες δικαίωμα σε θαλάσσιες ζώνες στα νησιά. Σημειώνεται ότι το 2010, το Αλβανικό Συνταγματικό Δικαστήριο έκρινε την εν λόγω συμφωνία αντισυνταγματική, με αποτέλεσμα τη μη κύρωσή της από την Αλβανία.

Συμφωνία για την οριοθέτηση της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης μεταξύ της Κυπριακής Δημοκρατίας και του Ισραήλ (2010)

Η εν λόγω συμφωνία υπεγράφη στις 17 Δεκεμβρίου του 2010 μεταξύ των δύο κρατών, όπου καθορίζονταν τα θαλάσσια σύνορά τους σύμφωνα με τη μέθοδο της μέσης γραμμής (Η απόσταση Κύπρου Ισραήλ ανέρχεται σε 230 ναυτικά μίλια, οπότε η ΑΟΖ κάθε χώρας έχει πλάτος 115 ναυτικά μίλια). Τον Δεκέμβριο του 2010 ακολούθησε η υπογραφή συμφωνίας μεταξύ Κυπριακής Δημοκρατίας και της Κυβέρνησης του Ισραήλ για να ενισχύσουν τους δεσμούς καλής γειτονίας και συνεργασίας τους.

Οριοθέτηση ΑΟΖ Ελλάδος με την Κύπρο

Η Ελλάδα δεν έχει υπογράψει ακόμα συμφωνία με την Κυπριακή Δημοκρατία για τον καθορισμό ΑΟΖ, παρόλο που η Κύπρος έχει εκδηλώσει την πρόθεσή της να προχωρήσει σε συμφωνία, χωρίς όμως να τάσσεται υπέρ της μονομερούς οριοθέτησης μεταξύ των δύο κρατών. Η Κύπρος έχει κυρώσει στη Σύμβαση του 1982 και έχει πραγματοποιήσει τις μέχρι τώρα συμφωνίες οριοθέτησης ΑΟΖ με την Αίγυπτο, το Λίβανο και το Ισραήλ με βάση την αρχή της ίσης απόστασης/μέσης γραμμής. Θεωρείται περιττό να εταστεί αν η Κύπρος αναγνωρίζει επήρεια στα νησιά, διότι αν δεν αναγνώριζε τα δικαιώματα σε θαλάσσιες ζώνες στο Καστελόριζο, τότε τα δύο κράτη δε θα είχαν επαπτόμενα θαλάσσια σύνορα και δε θα υφίστατο ανάγκη επίτευξης συμφωνίας μεταξύ τους. Σημειώνεται ότι το μήκος του θαλάσσιου συνόρου Ελλάδας-Κύπρου εκτιμάται στα 27 ν.μ. περίπου.

Συμπερασματικά θα μπορούσαμε να πούμε ότι η πλειοψηφία των συμφωνιών οριοθέτησης θαλάσσιων συνόρων στη Μεσόγειο πραγματοποιήθηκε με βάση την αρχή της ίσης απόστασης με ή χωρίς αποκλίσεις, ενώ η παρουσία νησιών λήφθηκε υπόψη τις περισσότερες φορές αποδίδοντας τους πλήρη ή μερική επήρεια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 - ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η Σύμβαση του ΟΗΕ για το Δίκαιο της Θάλασσας εισήγαγε πολλές καινοτομίες μεταξύ των οποίων και η δημιουργία Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης (ΑΟΖ), η οποία αρχίζει από την ακτογραμμή και φθάνει μέχρι και τα 200 ναυτικά μίλια από αυτή. Το άρθρο 56 της Σύμβασης καθορίζει τα δικαιώματα, τις αρμοδιότητες και τις υποχρεώσεις του παράκτιου κράτους στην ΑΟΖ.

Συγκεκριμένα το κράτος έχει κυριαρχικά δικαιώματα για την έρευνα, την εκμετάλλευση, τη διατήρηση και τη διαχείριση των ζώντων ή μη πόρων του βυθού, του υπεδάφους και των υπερκείμενων υδάτων. Η Σύμβαση ΔΘ δε θεσπίζει κοινούς κανόνες οριοθέτησης για όλες τις θαλάσσιες ζώνες. Έτσι για την αιγιαλίτιδα ζώνη διατηρείται σαν μέθοδος οριοθέτησης η αρχή της ίσης απόστασης, για τη συνορεύουσα – αρχαιολογική ζώνη δε προβλέπεται σχετική ρύθμιση, ενώ για την υφαλοκρηπίδα και την ΑΟΖ καθιερώνεται κοινή μέθοδος οριοθέτησης με παραπομπή στο διεθνές δίκαιο. Πάντως τα τελευταία χρόνια, τα κράτη δείχνουν μια προτίμηση προς τη λύση του ενιαίου θαλάσσιου ορίου και του ορίου πολλαπλών χρήσεων ή όλων των χρήσεων.

Η οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας μεταξύ των κρατών με αντικείμενες ή παρακείμενες ακτές θα γίνεται με συμφωνία βάσει του διεθνούς δικαίου όπως αυτό αναφέρεται στο άρθρο 38 του Καταστατικού του Διεθνούς Δικαστηρίου ώστε να επιτευχθεί μια δίκαιη λύση. Η εν λόγω διατύπωση αποτελεί προϊόν των δύο αντίθετων τάξεων που είχαν διαμορφωθεί κατά την Τρίτη Συνδιάσκεψη της Ομάδας της μέσης γραμμής η οποία υποστήριζε σαν μέθοδο οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας - ΑΟΖ την αρχή της ίσης απόστασης/μέση γραμμή με μια εξαίρεση αυτών των ειδικών περιστάσεων και της Ομάδας των αρχών της ευθυδικίας η οποία υποστήριζε ότι η οριοθέτηση θα πρέπει να βασίζεται σε αρχές ευθυδικίας λαμβάνοντας υπόψη όλες τις σχετικές περιστάσεις¹²⁵.

Πιο συγκεκριμένα, η οριοθέτηση των θαλασσιών ζωνών, ζήτημα εξαιρετικά δαιδαλώδες, πολιτικοποιημένο και συχνά αμφισβητούμενο, συνδέεται στενά με ζητήματα κυριαρχίας και οικονομικών συμφερόντων. Από τις εφαρμοστέες συμβατικές ρυθμίσεις και τη σχετική νομολογία καθίσταται φανερό ότι παρά τους ειδικούς συμβατικούς όρους και το μεγάλο αριθμό υποθέσεων, ήταν δύσκολο να γίνει λόγος για σαφείς κανόνες οριοθέτησης.

Με το νέο περιεχόμενο των ρυθμίσεων της Σύμβασης ΔΘ 1982, ο γενικός χαρακτήρας της οποίας αποσκοπούσε στο να ρυθμίζει όσο το δυνατόν περισσότερα πράγματα, το Δικαστήριο, τηρώντας επιφυλακτική στάση απέναντι στην ίση απόσταση (μέση/πλάγια γραμμή), φάνηκε να θέτει σε πρωταρχική θέση τη διερεύνηση του συνόλου των περιστάσεων, ειδικών και σχετικών. Από τη μελέτη της νομολογίας δύναται να επισημανθεί η προτεραιότητα που αποδόθηκε από τα διεθνή δικαιοδοτικά όργανα στις αρχές της επιείκειας, οι οποίες μέσα από ποικίλες σχετικές και ειδικές περιστάσεις, διαδραμάτισαν καταλυτικό ρόλο για τον προσδιορισμό της κατεύθυνσης της γραμμής οριοθέτησης κατά

¹²⁵ Στρατή Α. Γ., (2012) Ελληνικές Θαλάσσιες Ζώνες και Οριοθέτηση με Γειτονικά Κράτη, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη

την τελική χάραξη της τελευταίας. Η γραμμή ίσης απόστασης εφαρμόστηκε σπανιότερα από το Δικαστήριο σε αντίθεση με την ευρεία χρήση της στην πρακτική των κρατών, α φού στις υποθέσεις που διερεύνησε το Δικαστήριο δεν μπορούσε να οδηγήσει σε ένα δίκαιο αποτέλεσμα¹²⁶.

Έτσι, στο άρθρο 83 καθορίζονται τα τρία βασικά στοιχεία που αποτελούν τον κανόνα οριοθέτησεων των ζωνών Υφαλοκρηπίδας και ΑΟΖ μεταξύ των κρατών με παρακείμενες ή αντικείμενες ακτές. Πρόκειται για: α) την οριοθέτηση με συμφωνία, β) την οριοθέτηση με βάση το διεθνές δίκαιο και γ) την οριοθέτηση που αποτελεί «δίκαιη λύση».

Στην περίπτωση της Μεσογείου, τα δικαιώματα της υφαλοκρηπίδας υφίστανται υπό καθεστώς *ab initio* και *ipso facto*, γεγονός που υποδεικνύει ότι δεν απαιτείται ρητή διακήρυξη από το παράκτιο κράτος¹²⁷. Μία από τις βασικές έννοιες στο χώρο του δικαίου της θάλασσας είναι αυτή της υφαλοκρηπίδας, η οποία προέκυψε περίπου στα μέσα του 20^{ου} αιώνα¹²⁸.

Στη δεκαετία του 1940 και κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, οι πετρελαϊκές ανάγκες ήταν αυξημένες και οι έρευνες στις πηγές ενέργειας του βυθού επιτακτικές. Δεδομένης της αυξημένης δραστηριότητας για την εξόρυξη των μεταλλευμάτων του εδάφους και του υπεδάφους του βυθού της θάλασσας, η νομική ανάγκη για τη διευκρίνιση των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων των κρατών και της διεθνούς κοινότητας στο θαλάσσιο βυθό καθίσταται σαφής.

Σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο, η θέσπιση μίας ζώνης δικαιοδοσίας γίνεται μονομερώς από το παράκτιο κράτος και ισχύει έναντι των άλλων κρατών, με τον όρο ότι τηρούνται οι εφαρμοστέοι κανόνες του διεθνούς δικαίου. Η υφαλοκρηπίδα, όμως, αποτελεί ειδική περίπτωση, επί της οποίας τα δικαιώματα του παράκτιου κράτους υφίστανται *ab initio* και *ipso facto*, άρα δεν απαιτείται ρητή διακήρυξη από το παράκτιο κράτος για την άσκηση των εν λόγω δικαιωμάτων. Αν, όμως, η γεωγραφική θέση της περιοχής δεν επιτρέπει την πλήρη επέκταση του εύρους μίας θαλάσσιας ζώνης, τίθεται θέμα οριοθέτησης με γειτονικά κράτη, η οποία γίνεται με συμφωνία ανάμεσα στα ενδιαφερόμενα κράτη.

Η έννοια του ενιαίου θαλάσσιου ορίου αντιμετωπίστηκε κυρίως στην υπόθεση για την Οριοθέτηση της Θαλάσσιας Μεθορίου στην Περιοχή του Κόλπου Maine, όπου το Τμήμα του Διεθνούς Δικαστηρίου ζητήθηκε να χαράξει μια ενιαία γραμμή οριοθέτησης για την υφαλοκρηπίδα και για τις αντίστοιχες αλιευτικές ζώνες.

Το Διεθνές συμβατικό πλαίσιο για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος από δραστηριότητες που αναπτύσσονται στο θαλάσσιο βυθό που ίσχυσε μέχρι το 1982 παρά

¹²⁶ <http://law.duth.gr/research/theses.pdf>

¹²⁷ Mark Osa Igiehon, Present International Law on Delimitation of the Continental Shelf, National Energy Law and Taxation Review (2006)

¹²⁸ Στρατή Α. Γ., (2012) Ελληνικές Θαλάσσιες Ζώνες και Οριοθέτηση με Γειτονικά Κράτη, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη

τις συνεχείς τροποποιήσεις και αναθεωρήσεις του κρίθηκε σαν αναποτελεσματικό και ανεπαρκές.

Η Σύμβαση του Λονδίνου που επιχείρησε να διαχειρισθεί την πρόληψη της θαλάσσιας ρύπανσης προσπάθησε τελικά ανεπιτυχώς να δώσει λύσεις αφήνοντας τα σχετικά ζητήματα και ιδιαίτερα την αποκατάσταση ζημιών λόγω εξόρυξης υποθαλάσσιων φυσικών πόρων στην απόπειρα της διεθνούς κοινότητας να κωδικοποιήσει το διεθνές δίκαιο της θάλασσας. Τέλος, τα περιβαλλοντικά προβλήματα και οι κίνδυνοι οι οποίοι σχετίζονται με τη συνεχώς επεκτεινόμενη στο θαλάσσιο χώρο εξορυκτική βιομηχανία είχαν μέχρι πολύ πρόσφατα υποτιμηθεί.

Τέλος, η οικολογική και οικονομική καταστροφή στον Κόλπο του Μεξικού το 2010 λειτούργησε σαν ένα σήμα αφύπνισης υπενθυμίζοντας ότι η εκμετάλλευση των υποθαλάσσιων υδρογονανθράκων παραμένει μια ρυπογόνος και επικίνδυνη δραστηριότητα. Έθεσε υπό αμφισβήτηση την ικανότητα πρωτίστως των κρατών αλλά και της διεθνούς κοινότητας να προστατεύσουν την ανθρώπινη ζωή, το θαλάσσιο περιβάλλον καθώς και τις παράκτιες κοινότητες από τέτοιου είδους ατυχήματα.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

“Α” ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

**“Β” ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΕΘΝΩΝ
ΣΥΝΘΗΚΩΝ**

“Γ” ΔΙΕΘΝΗΣ ΝΑΥΤΙΛΙΑΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ

“Δ” ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ

“Ε” ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΖΩΝΗ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ "Α" ΣΤΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΑΝΧΗ (ΠΖ) ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση βιβλιογραφία:

Απόσπασμα ομιλίας του καθηγητή Ιωάννη Μάζη κατά τον εορτασμό της Ημέρας των Ενόπλων Δυνάμεων, 21 Νοεμβρίου 2014 ΒΥ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑ on 08/12/2014

Γεωπολιτική Η θεωρία και η πράξη Ιωάννης Θ. Μάζης Εκδόσεις Παπαζήση, 2002 σελ.771

Η Τουρκία θέλει να μετατραπεί σε διεθνή κόμβο φυσικού αερίου, Ι. Μάζης <https://energypress.gr/news/imazis-i-toyrkia-thelei-na-metatrapei-se-diethni-komvo-fysikoy-aeriou>

Ιωάννου Κ., Στρατή Α., ό.π., σελ. 314.

Στρατή Α. Γ., (2012) Ελληνικές Θαλάσσιες Ζώνες και Οριοθέτηση με Γειτονικά Κράτη, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη

Κουλούρης Μ., Το Διεθνές Δίκαιον της υφαλοκρηπίδος και οι τάσεις του Δικαίου της Θαλάσσης, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 1976, σελ. 41-43.

Ρούκουνας Ε., Διεθνές Δίκαιο, Το κράτος και το έδαφος – Το δίκαιο της θάλασσας, τεύχος Β', εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2006, σελ. 174.

Ροζάκης Χ, Σε αναζήτηση του χαμένου χρόνου, Το δίκαιο της υφαλοκρηπίδας στην απόφαση του Διεθνούς Δικαστηρίου για τη Λιβύη-Μάλτα, Ίδρυμα Μεσογειακών Μελετών, Αθήνα 1989, σελ. 36.

Δίπλα Χ., Το Διεθνές Δικαστήριο των Ηνωμένων Εθνών. Η Θέση του στο Διεθνές Δικαιοδοτικό Στερέωμα και η Συμβολή του στο Σύγχρονο Δίκαιο της Θάλασσας, τόμος Α', εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2003, σελ. 284.

Τσάλτας Γ, Αναγνώστου Χρ., (2014), Αιγαίο και Νοτιοανατολική Μεσόγειος – Σύγχρονες Προκλήσεις και Προοπτικές Εκμετάλλευσης Υποθαλάσσιων Ενεργειακών Πόρων, Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, Αθήνα

Στρατή Αν., (2013), Δίκαιο της Θάλασσας, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία:

Mark Osa Igjehon, Present International Law on Delimitation of the Continental Shelf, National Energy Law and Taxation Review (2006)

David A. Colson & Robert W. Smith, International Maritime Boundaries, 100 AJIL 978 (2006)

North Sea Continental Shelf, Judgment, I.C.J. Reports 1969, σελ. 51-52, §94.
Lagoni R., “Interim Measures Pending Maritime Delimitation Agreements”, The American Journal of International Law, Vol. 78, No. 2 (Apr. 1984), σελ. 345.
Διαθέσιμο στο <http://www.jstor.org/stable/2202280>.

Convention on the Continental Shelf, Geneva, 29 April 1958, United Nations 2005, σελ. 2.

http://www.unric.org/el/index.php?option=com_content&view=article&id=22&Itemid=35

<http://law.duth.gr/research/theses.pdf>

United Nations Convention on the Law of the Sea 1982, άρθρ. 76, σελ. 53.

United Nations Convention 1982, ό.π., άρθρ. 76, σελ. 54.

Third United Nations Conference on the Law of the Sea, 1973-1982, Concluded at Montego Bay, Jamaica on 10 December 1982, Document A/CONF.62/ C.2/L. 25 (1974), Greece: draft articles on the continental shelf, Extract from the Official Records of the Third United Nations Conference on the Law of the Sea, Volume III (Documents of the Conference, First and Second Sessions), άρθρ. 6, σελ. 202.

Colson D., “The Delimitation of the Outer Continental Shelf between Neighboring States”, The American Journal of International Law, Vol. 97, No. 1 (Jan., 2003), σελ. 99.

Churchill R., “The Bangladesh/Myanmar Case: Continuity and Novelty in the Law of Maritime

Boundary Delimitation”, Cambridge Journal of International and Comparative Law (1)1 (2012), σελ. 138.

Maritime Delimitation in the Area between Greenland and Jan Mayen, Judgment, ό.π., §40, σελ. 56.

Court of Arbitration for the Delimitation of Maritime Areas between Canada and France: Decision in Case concerning Delimitation of Maritime Areas (St. Pierre and Miquelon), International Legal Materials, Vol. XXXI, No. 5, September 1992, §24, σελ. 1159.

Reports of International Arbitral Awards, Delimitation of the Continental Shelf between the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, and the French Republic (UK, France), 30 June 1977 - 14 March 1978, Vol. XVIII, §79, σελ. 49.

Reports of International Arbitral Awards, Delimitation of the Continental Shelf between the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, and the French Republic, ό.π., §70, σελ. 45.

Court of Arbitration for the Delimitation of Maritime Areas between Canada and France: Decision in Case concerning Delimitation of Maritime Areas (St. Pierre and

Miquelon), ό.π., §67, σελ. 1165.

Karl D., "Islands and the Delimitation of the Continental Shelf: A Framework for Analysis", *The American Journal of International Law*, Vol. 71, No. 4 (Oct., 1977), σελ. 650.

Boyle A., "The Law of Treaties and the Anglo-French Continental Shelf Arbitration", *The International and Comparative Law Quarterly*, Vol. 29, No. 2/3 (Apr. - Jul., 1980), σελ. 501.

Brown D., "The Tunisia-Libya Continental Shelf: a Missed Opportunity", *Marine Policy* 7, 1983, σελ. 160.

Clain, L.E., "Gulf of Maine: a Disappointing First in the Delimitation of a Single Maritime Boundary", *Virginia Journal of International Law* 25 (1985), σελ. 524.

Delimitation of the Maritime Boundary in the Gulf of Maine Area, Judgment, I.C.J. Reports 1984, σελ. 10, §5.

Legault, L.H., Hankey, B., "From Sea to Seabed: the Single Maritime Boundary in the Gulf of Maine Case", *American Journal of International Law* 79 (1985), σελ. 976.
Delimitation of the Maritime Boundary in the Gulf of Maine Area, ό.π., σελ. 277, §54-55.

Leigh M., "Case Concerning the Continental Shelf (Libya/Malta)", *American Journal of International Law* 80 (1986), σελ. 645.

Richardson E., "Jan Mayen in Perspective", *American Journal of International Law* 82 (1988), σελ.443.

Charney J., "Maritime Delimitation in the Area between Greenland and Jan Mayen", *American Journal of International Law* 88 (1994), σελ. 107.

Maritime Delimitation in the Area between Greenland and Jan Mayen, Judgment, I.C.J. Reports 1993, σελ. 62, §55.

Plant G., "Maritime Delimitation and Territorial Questions between Qatar and Bahrain (Qatar v. Bahrain)", *The American Journal of International Law*, Vol. 96, No. 1 (Jan., 2002), σελ. 200.

Territorial and Maritime Dispute between Nicaragua and Honduras in the Caribbean Sea (Nicaragua v. Honduras), Judgment, I.C.J. Reports 2007, σελ. 7, § 17.

Van Dyke M., "The Romania v. Ukraine Decision and Its Effect on East Asian Maritime Delimitations", *Ocean and Coastal Law Journal*, 15 (2010), σελ. 262.

Dispute concerning delimitation of the maritime boundary between Bangladesh and Myanmar in the Bay of Bengal, Judgment, International Tribunal for the Law of the Sea, 2012, σελ. 70, §218.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ “Β” ΣΤΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΑΝΧΗ (ΠΖ) ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ

B.1 ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΑΟΖ: Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη

ΔΔΧ: Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης

ΔΔΔΘ: Διεθνές Δικαστήριο Δικαίου της Θάλασσας

ΔΔΔΔ: Διαρκές Δικαστήριο Διεθνούς Δικαιοσύνης

ΗΕ: Ηνωμένα Έθνη

Σύμβαση ΔΘ 1982: Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας 1982

UNCLOS: United Nations Convention on the Law of the Sea

B.2 ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΥΝΘΗΚΩΝ

1945: Διακήρυξη Truman

1958: Σύμβαση της Γενεύης για την Αιγιαλίτιδα Ζώνη και τη Συνορεύουσα Ζώνη

Σύμβαση της Γενεύης για την Ανοικτή Θάλασσα

Σύμβαση της Γενεύης για την Υφαλοκρηπίδα

Σύμβαση της Γενεύης για την αλιεία και την προστασία των βιολογικών πόρων της Ανοιχτής Θάλασσας

1964: Σύμβαση Αλιείας του Λονδίνου της 9^{ης} Μαρτίου 1964

1982: Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας (Montego Bay)

1973: Σύμβαση MARPOL για την πρόληψη της ρύπανσης της θάλασσας από τα πλοία

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ "Γ" ΣΤΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΑΝΧΗ (ΠΖ) ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ

Γ. ΔΙΕΘΝΗΣ ΝΑΥΤΙΛΙΑΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ

Γ.1 Ιστορικό

Η ναυτιλία, ως διεθνής οικονομική δραστηριότητα, από την εμφάνισ της είχε καταστήσει αναγκαία τη θέσπιση κανόνων ασφαλείας στη διεξαγωγή του θαλάσσιου εμπορίου. Η αναγκαιότητα αυτή αναγνωρίστηκε από όλα τα ναυτικά έθνη που δραστηριοποιήθηκαν στην υιοθέτηση διεθνών κανονισμών για τη βελτίωση της ασφάλειας στη θάλασσα. Από τα μέσα του 19ου αιώνα είχε υιοθετηθεί ένας σημαντικός αριθμός κανονισμών. Μετά το Β΄ παγκόσμιο πόλεμο, μέσα στο πλαίσιο του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών ιδρύθηκε ένας εξειδικευμένος Οργανισμός, με σκοπό την αποτελεσματικότερη προώθηση της ναυτικής ασφάλειας. Συγκεκριμένα με Διεθνή Σύμβαση που υπογράφηκε στη Γενεύη στις 6 Μαρτίου 1948 ιδρύθηκε ο Διακυβερνητικός Ναυτιλιακός Συμβουλευτικός Οργανισμός (Inter-Governmental Maritime Consultative Organization / IMCO). Στη συνέχεια το 1982 ο Οργανισμός μετονομάστηκε σε Διεθνή Ναυτιλιακό Οργανισμό (International Maritime Organization / IMO). Το 1983 δημιούργησε το Παγκόσμιο Ναυτιλιακό Πανεπιστήμιο με έδρα το Μάλμο της Σουηδίας και το 1988 το Διεθνές Ινστιτούτο Ναυτικού Δικαίου με έδρα τη Μάλτα. Η έδρα του Διεθνούς Ναυτιλιακού Οργανισμού είναι στο Λονδίνο.

Ο πρώτος στόχος του IMO ήταν η αναθεώρηση της σημαντικότερης συνθήκης για τη ναυτική ασφάλεια δηλαδή της Διεθνούς Συνθήκης για την Ασφάλεια της Ζωής στη Θάλασσα (SOLAS) η οποία είχε υιοθετηθεί το 1914, μετά το ναυάγιο του πλοίου «ΤΙΤΑΝΙΚΟΣ». Αυτό επιτεύχθηκε το 1960 και ο Οργανισμός στη συνέχεια ασχολήθηκε και με άλλα ναυτικά θέματα όπως είναι η διευκόλυνση της διεθνούς θαλάσσιας κυκλοφορίας, οι γραμμές φόρτωσης του πλοίου, η μεταφορά των επικίνδυνων φορτίων, το σύστημα μέτρησης της χωρητικότητας των πλοίων κ.λ.π.

Γ.2 Σκοπός

Ο Διεθνής Ναυτιλιακός Οργανισμός έχει ως σκοπό του την καθιέρωση συστήματος συνεργασίας μεταξύ των κρατών στον τομέα των κανονισμών και των πρακτικών σχετικά με τεχνικά θέματα της εμπορικής ναυτιλίας. Ειδικότερα ο Οργανισμός επιδιώκει: α) την επίτευξη υψηλού επιπέδου ναυτικής ασφάλειας στα πλοία και γενικότερα ασφαλούς ναυσιπλοίας, β) την πρόληψη και τον έλεγχο της θαλάσσιας ρύπανσης από τα πλοία, γ) την ενθάρρυνση των κυβερνήσεων των κρατών για τη χάραξη ναυτιλιακής πολιτικής προς όφελος της ανάπτυξης του διεθνούς εμπορίου με την παράλληλη εγκατάλειψη της πολιτικής των εθνικών διακρίσεων.

Γ.3 Μέλη

Τα μέλη του Οργανισμού ανέρχονται στα 170 ανάμεσα στα οποία βρίσκεται και η Ελλάδα. Η Ελλάδα κύρωσε τη Διεθνή Σύμβαση του Οργανισμού και τις τροποποιήσεις της με το ΝΔ 1287/1949 και Ν 1146/1981. Ο Διεθνής Ναυτιλιακός Οργανισμός συνεργάζεται με 63 Διακυβερνητικούς Οργανισμούς και παρέχει συμβουλές σε 78 Μη-Κυβερνητικούς Οργανισμούς.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ “Δ” ΣΤΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΑΝΧΗ (ΠΖ) ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ

Δ. ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ

Δ.1 Κοινωνία των Εθνών

Στο πλαίσιο της Κοινωνίας των Εθνών πραγματοποιήθηκε η Συνδιάσκεψη της Βαρκελώνης 1921 που κατέληξε σε δύο συμβάσεις σχετικά με το θαλάσσιο χώρο. Συγκεκριμένα η μια σύμβαση αφορούσε την ελευθερία της διαμετακόμισης και η άλλη το καθεστώς των ναυτικών διόδων διεθνούς ενδιαφέροντος.

Στη συνέχεια το 1923 συγκλήθηκε συνδιάσκεψη στη Γενεύη η οποία κατέληξε σε σύμβαση που κωδικοποιούσε το διεθνές καθεστώς των θαλάσσιων λιμανιών.

Στο συνέδριο της Χάγης, 1930, σαράντα κράτη συζήτησαν μεταξύ άλλων και τη δυνατότητα να καταλήξουν σε ένα κοινά αποδεκτό όριο αναφορικά με το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης. Στο συνέδριο της Χάγης συζητήθηκε ουσιαστικά για πρώτη φορά το θέμα της έκτασης της αιγιαλίτιδας ζώνης που εξακολουθούσε να απορρέει από την παλιά αρχή της βολής του κανονιού που μεταφραζόταν σε τρία ναυτικά μιλια από τις ακτές. Τα αποτελέσματα του συνεδρίου στέφθηκαν από πληρη αποτυχία.

Δ.2 Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών

Το Δίκαιο της Θάλασσας αποτέλεσε αντικείμενο ειδικού ενδιαφέροντος του Ο.Η.Ε., στις 21/11/1947 με την ίδρυση της Επιτροπής του Διεθνούς Δικαίου. Το άρθρο 8 του Καταστατικού της τελευταίας ανέφερε ότι «ήταν επιφορτισμένη με το έργο της διερεύνησης του συνόλου των προς κωδικοποίηση διατιθέμενων θεμάτων του Διεθνούς Δικαίου». Στον κατάλογο των 14 προς κωδικοποίηση θεμάτων που παρουσίασε η Επιτροπή Διεθνούς Δικαίου, περιέλαβε ως τρίτη κατά σειρά προτεραιότητα την αρχή της ελευθερίας της ανοικτής θάλασσας. Διαβλέποντας όμως την ανησυχητική κατάσταση που είχε αρχίσει να διαμορφώνεται στο διεθνή ορίζοντα με την Διακήρυξη Τρούμαν (Το 1945 ο τότε πρόεδρος των Η.Π.Α., Χάρρυ Τρούμαν, με τη Διακήρυξη του, στις 28/9/1945, αναγνώριζε μονομερώς το αποκλειστικό δικαίωμα των Η.Π.Α., να εκμεταλλεύονται τον ορυκτό πλούτο της ηπειρωτικής τους υφαλοκρηπίδας έξω από τα όρια της αιγιαλίτιδας ζώνης. Η Διακήρυξη αυτή υιοθετήθηκε και από άλλα παράκτια κράτη του πλανήτη που με τη σειρά τους διεκδίκησαν μεγάλες θαλάσσιες εκτάσεις, είτε με τη μορφή ηπειρωτικής υφαλοκρηπίδας, είτε με άλλη που περισσότερο έμοιαζε με τεράστια σε έκταση αιγιαλίτιδα ζώνη) και τις διεκδικήσεις των υπόλοιπων κρατών, η Επιτροπή Διεθνούς Δικαίου διεύρυνε στη συνέχεια τα συζητούμενα από αυτή θέματα προσθέτοντας στο αρχικό θέμα της ελευθερίας της ανοικτής θάλασσας και τα θέματα που αναφέρονταν στο καθεστώς: α) της αιγιαλίτιδας ζώνης, β) της αλιείας, γ) της διατήρησης των βιολογικών πηγών της ανοικτής θάλασσας και τέλος δ) της ηπειρωτικής υφαλοκρηπίδας.

Όλα τα παραπάνω θέματα περιλήφθηκαν στην Τελική Εισήγηση της Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών, στην 11^η σύνοδο της, στις 21/2/1957, αποφάσισε τη σύγκλιση Διεθνούς Συνδιάσκεψης για τις αρχές Μαρτίου της επόμενης χρονιάς (1958) με αποκλειστικό σκοπό

την κωδικοποίηση, σε μια ή περισσότερες συμβάσεις, του μέχρι τότε εθνικά ισχύοντος Δικαίου της θάλασσας.

Α.3 Γενεύη 1958

Η πρώτη συνδιάσκεψη του Ο.Η.Ε. για το Διεθνές Δίκαιο της θάλασσας έλαβε χώρα στις 24/2/1958 στη Γενεύη. Οι εργασίες στις διήρκεσαν συνολικά 2 μήνες. Αντιπρόσωποι από 86 κράτη (συμπεριλαμβανομένης και της Ελλάδας) και παρατηρητές από 16 διεθνής, ειδικευμένους και διακρατικούς οργανισμούς συμφώνησαν στην υιοθέτηση 4 Συμβάσεων και ενός πρωτοκόλλου προαιρετικής υπογραφής που αφορούσε την υποχρεωτική επίλυση των διαφορών.

- α) τη Σύμβαση για την αιγιαλίτιδα και τη συνορεύουσα ζώνη,
- β) τη Σύμβαση για την ανοικτή θάλασσα,
- γ) τη Σύμβαση για την αλιεία και την διατήρηση των βιολογικών πηγών της ανοιχτής θάλασσας,
- δ) τη Σύμβαση για την ηπειρωτική υφαλοκρηπίδα.

Με τη λήξη των εργασιών της Συνδιάσκεψης, υιοθετήθηκαν και οκτώ επιμέρους αποφάσεις. Οι επτά από αυτές έθεταν το μεγάλο πρόβλημα του θαλάσσιου και ωκεάνιου χώρου από τη μόλυνση γενικότερα αλλά και ειδικότερα από τα ραδιενεργά κατάλοιπα, σε συνδυασμό με τη διατήρηση των βιολογικών θαλάσσιων πηγών, σε μια νέα βάση, οριοθετώντας ταυτόχρονα σε άμεση προτεραιότητα για μελλοντική διεύρυνση.

Τέλος με την 8^η απόφαση, η Συνδιάσκεψη καλούσε την Γενική Συνέλευση του Ο.Η.Ε. να εξετάσει το ενδεχόμενο σύγκλισης, το συντομότερο δυνατό, μιας δεύτερης συνδιάσκεψης με αποκλειστικό αντικείμενο τη σε βάθος διερεύνηση των θεμάτων που η πρώτη συνδιάσκεψη δεν κατάφερε να επιλύσει.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ "Ε" ΣΤΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΑΝΧΗ (ΠΖ) ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ

E. ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΖΩΝΗ

E.1 Ιστορική εξέλιξη

Η Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη διατυπώθηκε ως όρος στις προετοιμασίες της Τρίτης Διάσκεψης για το Δίκαιο της Θάλασσας, ενώ οι ιστορικές ρίζες της ανάγονται στο 1945 στη Δήλωση Τρούμαν. Η ιδέα της Α.Ο.Ζ. τέθηκε για πρώτη φορά από την Κένυα στην Ασια-Αφρικανική Νομική Συμβουλευτική Επιτροπή (Asian – African Legal Consultative Committee) τον Ιανουάριο 1971 και το επόμενο έτος στην Επιτροπή των Η.Ε. για το Θαλάσσιο βυθό (UN Sea Bed Committee). Η πρόταση της Κένυας έτυχε θετικής υποστήριξης από πολλά Αφρικανικά και Ασιατικά κράτη. Την ίδια περίπου εποχή πολλά λατινοαμερικανικά κράτη άρχισαν να αναπτύσσουν την μάλλον κοινή θεωρία της «πατρογονικής θάλασσας» (Patrimonial Sea). Οι δύο αυτές απόψεις συγκεράστηκαν την εποχή που ξεκίνησαν οι εργασίες της Διάσκεψης για το Δίκαιο της Θάλασσας και εμφανίστηκε ο όρος Α.Ο.Ζ., που υποστηρίχτηκε από κάποια αναπτυγμένα κράτη όπως ο Καναδάς και η Νορβηγία.

Η παγκόσμια αποδοχή της Α.Ο.Ζ. των 200ν.μ. καλύπτει το 36% της θαλάσσιας έκτασης. Αν και το ποσοστό αυτό είναι σχετικά μικρό, η έκταση περιέχει το 90% των εμπορικά αξιοποιήσιμων αλιευτικών αποθεμάτων, το 87% των γνωστών αποθεμάτων πετρελαίου και το 10% του αποθέματος κονδύλων μαγνησίου. Επιπρόσθετα το μεγαλύτερο τμήμα της θαλάσσιας επιστημονικής έρευνας διεξάγεται στα 200ν.μ. ενώ οι μεγαλύτερες θαλάσσιες διαδρομές παγκοσμίως περνούν μέσω των Α.Ο.Ζ. παράκτιων κρατών.

E.2 Έννοια

Ως Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη/Α.Ο.Ζ. (Exclusive Economic Zone/ E.E.Z.), σύμφωνα με τη Διεθνή Σύμβαση, άρθρο 55, ορίζεται η θαλάσσια περιοχή που είναι παρακείμενη και εκτείνεται πέρα από την χωρική θάλασσα.

E.3 Εύρος

Η Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη εκτείνεται σε μήκος 200 ναυτικά μίλια από τις γραμμές βάσης. Η οριοθέτηση της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης μεταξύ κρατών με έναντι ή προσκείμενες ακτές πραγματοποιείται με συμφωνία που βασίζεται στο διεθνές δίκαιο, όπως ορίζεται στο άρθρο 38 του καταστατικού του Διεθνούς Δικαστηρίου, με σκοπό την επίτευξη δίκαιης λύσης. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η συμφωνία που υπεγράφη το 2003, μεταξύ της Κυπριακής Δημοκρατίας και της Αραβικής Δημοκρατίας της Αιγύπτου, για την οριοθέτηση της Α.Ο.Ζ. τους τηρώντας την αρχή της ίσης απόστασης από τις γραμμές βάσης. Στην περίπτωση μη επίτευξης συμφωνίας, τα ενδιαφερόμενα κράτη προσφεύγουν στις διαδικασίες που προβλέπονται για την επίλυση των διεθνών διαφορών.

E.4 Νομικό καθεστώς

Στην Α.Ο.Ζ. ισχύει ειδικό καθεστώς. Το ειδικό αυτό καθεστώς αναγνωρίζει δικαιώματα και δικαιοδοσίες στο παράκτιο κράτος αλλά αναγνωρίζει επίσης δικαιώματα και ελευθερίες στα άλλα κράτη. Το παράκτιο κράτος στην Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη του, κατά την άσκηση των κυριαρχικών του δικαιωμάτων μπορεί: α) να ερευνά, να εκμεταλλεύεται, να διατηρεί και να διαχειρίζεται τους ζώντες πόρους, β) να λαμβάνει τα κατάλληλα μέτρα, για τη διασφάλιση της συμμόρφωσης στους νόμους και τους κανονισμούς που υιοθετήθηκαν από αυτό σύμφωνα με τη Σύμβαση. Σ' αυτά τα μέτρα συμπεριλαμβάνονται ο έλεγχος των εγγράφων του πλοίου, η επιθεώρηση, η σύλληψη και η κίνηση της δικαστικής διαδικασίας.

Οι ποινές που προβλέπει το παράκτιο κράτος για παραβίαση των νόμων και κανονισμών περί αλιείας στην Α.Ο.Ζ. του δεν μπορούν να συμπεριλάβουν φυλάκιση, εφόσον ελλείπουν αντίθετες συμφωνίες των ενδιαφερόμενων κρατών, ή οποιαδήποτε άλλης μορφής σωματική τιμωρία.

E.5 Παράκτιο κράτος

Στην Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη, το παράκτιο κράτος ασκεί συγκεκριμένα κυριαρχικά δικαιώματα και έχει συγκεκριμένη δικαιοδοσία :

- α) Τα κυριαρχικά δικαιώματα αναφέρονται στην εξερεύνηση, εκμετάλλευση, διατήρηση και διαχείριση των φυσικών πόρων, ζωντανών ή μη, των υπερκειμένων του βυθού της θάλασσας υδάτων, του βυθού της θάλασσας και του υπεδάφους αυτού, ως επίσης και με άλλες δραστηριότητες για την οικονομική εκμετάλλευση και εξερεύνηση της ζώνης, όπως η παραγωγή ενέργειας από τα ύδατα, τα ρεύματα και τους ανέμους
- β) Η δικαιοδοσία αφορά:
 - i) Στην εγκατάσταση και χρησιμοποίηση τεχνητών νησιών, εγκαταστάσεων και κατασκευών.
 - ii) Στη θαλάσσια επιστημονική έρευνα.
 - iii) Στην προστασία και διατήρηση του θαλάσσιου περιβάλλοντος.
- γ) Άλλα δικαιώματα και υποχρεώσεις που προβλέπονται από τη Διεθνή Σύμβαση.